

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis

Antehac ex probatis Auctoribus breviter concinnata

Busenbaum, Hermann

Coloniæ Agrippinæ, 1714

Dubium II. Quæ sint impedimenta dirimentia.

urn:nbn:de:hbz:466:1-42682

per hoc datur ei scandalum & occasio, ut Matrimonium illicitè ineatur, ideòque dicunt, negati debere responsum. *Silv. Rosella* & alii dicunt, cum peccare venialiter, qui sic interrogatus respondet esse validum. *Sanch. l. 7. d. 11. n. 12.* & alii dicunt, si petens videatur fragilis & abusus responsione, fore contra charitatem, si non adhibeatur cauta responsio vel elusio, unde potest dicere, hoc esse decisu gravissimum, vel simile quid: si tamen non adhibeat hanc cautelam, & etiam non apertè dicat esse validum, dicunt non fore mortale, quia præceptum charitatis non ita strictè obligat ad tantam circumspectionem. Si autem petens pergat rogare, an saltem validè fiat, probabilius est cum *Avers. q. 10. l. 4. §.* Ex eo, nullum fore peccatum, si rotundè dicat fore validum, sed illicitum, ideòque admonet, ne id faciat, nam si aliquod ibi scandalum intervenit, est acceptum, non datum, cum nihil ponatur, quod ex sua natura ducat ad peccatum, tam parùm, quàm sit, si dicam alicui ignorantem, peccatum mortale esse vocare Deum in resem rei falsæ quantumcunque levis, alter enim, si nihilominus agat contra meum consilium, ex pura malitia sua abutitur meo responso.

DUBIUM II.

512.

Que impedimenta dirimentia Matrimonium.

RESP. Præter defectum consensûs, de quo supra cap. 1. d. 1. sunt, quæ sequentibus versibus comprehenduntur:

Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
Cultûs disparitas, vis, Ordo, ligamen, honestas,
Ætas, affinis: si clandestinus; & impos,

X *

Raptus.

328   Lib. VI. Pars III.
 328   Raptare sit mulier nec parvi reddita tuta,
 328   Hec socianda vetant connubia, facta retractant.
 328   Dicitur I. Error, sci licet personæ: qui dirimit
 328   Jure naturæ, v. g. si Cajo volenti ducere Annam
 328   offerat se Maria, cum qua, putans esse Annam,
 328   contrahat: quia error aufert libertatem &
 328   consensum requisitum Jure naturæ ad con-
 328   tractum.
 328   Dixi, Personæ: quia error qualitatis seu con-
 328   ditionis personæ (excipio servitutem) non ir-
 328   ritat Matrimonium, ut v. g. si putetur esse no-
 328   bilis, virgo, dives, &c. quam quis vult ducere,
 328   nec sit talis: quia hic error non tollit consen-
 328   sum in personam & materiam contractus. Aliud
 328   tamen esset, si absolute nollet consentire in per-
 328   sonam, nisi tali conditione affectam, aut si ipsa
 328   conditio, juxta intentionem contrahentis, tran-
 328   sfiret in conditionem personæ, ut si quis vellet
 328   ducere primogenitam Regis, nec aliam, & ta-
 328   men alia substitueretur, non subsisteret contra-
 328   ctus, Bon. q. 3. p. 2. ex Sanch. l. 7. d. 18. Kom. d. 31. Fill. &c.
 328   Dicitur II. Conditio, scilicet servilis, ut si homo
 328   liber ignoranter contrahat cum serva, vel ser-
 328   vus cum serva, nullum est Matrimonium: Id-
 328   que secundum sententiam communioem, Ju-
 328   re tantum ecclesiastico, fundato tamen in Jure
 328   naturali, cui est valde conforme. Ratio, quia
 328   talis contractus adversatur, 1. Bono Sacramen-
 328   ti, cum servus invito domino nequeat cohabi-
 328   tare conjug. 2. Bono fidei conjugalis, cum non
 328   possit solvere debitum ad libitum alterius. 3.
 328   Bono proles, cum servus omnia acquirat domi-
 328   no. Ubi tamen Notandum, non esse propriè ser-
 328   vos, qui sunt coloni originarii vel ascititii, vul-
 328   go dicti Leibeigene. V. Laym. l. 5. t. 10. p. 4. cap. 2.
 328   Dicitur

Dicitur III. *Votum*, scilicet solenne castita-
 es, per susceptionem Ordinis sacri vel per so-
 lennem professionem in Religione approbata,
 sponte emissam.

Dico I. *Sponte* : quia metus gravis irritat
 professiones, ut v. suprà l. 5. c. 1. d. 2.

Dico II. *Solenne* : quia votum simplex tan-
 tum impedit, non dirimit, (excipe tamen vota
 simplicia Societatis :) Vide Laym. c. 3.

Dicitur IV. *Cognatio*, quæ triplex est :

Prima dicitur *legalis*, quæ est propinquitās
 personarum, proveniens ex adoptione perfecta,
 quæ scilicet persona extranea assumitur in fi-
 lium vel nepotem, ita ut transeat in potesta-
 tem adoptantis eique succedat, vel tanquam
 heres necessarius ex testamento in quarta par-
 te, vel tanquam filius ab intestato in totum) ea-
 rum dirimit Matrimonium usque ad quar-
 tum gradum, inter adoptantem & adoptatum,
 atque descendentes. Cap. Per adoptionem, 3. q. 3.
 Cap. Diligere 30. q. 3. Vid. Bonc. q. 3. p. 5. §. 3. n. 4. & 5.
 Vide tamen Laym. cap. 7. & Dian. p. 9. t. 6. R. 54. ubi
 contra communem sententiam notat ex Henric.
 l. 5. c. 6. probabile esse, quod post Trid. tantum
 dirimat usque ad gradum secundum inclusi-
 ve, sicut cognatio spiritualis.

Secunda est cognatio spiritualis, quæ Jure
 ecclesiastico oritur inter personas aliquas, ra-
 tione Baptismi & Confirmationis, dirimitque
 Matrimonium, (ut habetur c. 1. De cognatione spi-
 rituali, in 6. Cap. Veniens & constat ex Trid. s. 24. c. 2.
 7. Bon. q. 3. p. 5. Sanch. l. 7. d. 34. Suar. 3. p. q. 67.) inter
 baptizantem & baptizatum, & hujus patrem
 & matrem; item inter susceptorem & susce-
 ptum, & hujus patrem & matrem.

X 5

Tertia

» Tertia est cognatio consanguinitatis carnalis, quæ est vinculum personarum, ab eodem stipite proximo descendantium, dirimitque Matrimonium usque ad quartum gradum lineæ transversæ inclusivè. Et quidem quoad primum, fortassis Jure naturæ; quoad reliquos tres, solo Jure ecclesiastico. Unde etiam Pontifex in his, ex justa causa, dispensare potest. Gradus verò lineæ rectæ, probabile est, omnes Jure naturæ esse prohibitos. Porro pro gradibus consanguinitatis dignoscendis statuuntur sequentes regulæ:

» *Prima.* In linea recta tam ascendentium, quam descendantium, quot sunt personæ, tot sunt gradus unâ demptâ, scilicet stipite, v.g. pater & filius sunt consanguinei in primo gradu; nepos & avus in secundo, &c.

» *Secunda.* In linea transversa æquali, (quæ est inter personas à communi stipite æqualiter distantes) quot gradibus personæ singulæ à communi stipite distant, totidem distant inter se: Unde frater & soror sunt in primo gradu lineæ transversæ; patruels & consobrini in secundo; filii eorundem in tertio.

» *Tertia.* In linea transversa inæquali, inter personas inæqualiter distantes à communi stipite, quot gradibus remotior persona distat à stipite, tot gradibus distant inter se. Unde patruus & nepos, filius & soror patris, sunt consanguinei in secundo gradu: quæ omnia patent in adjuncto sequenti schemate:

Schema

Schema consanguinitatis.

IV.	IV.	IV.
Magnus	Abavus.	Magnus
Propatruus.	Abavia.	Proavunculus
Magna Pro-		Magna Proma-
avita.	III.	tertera.
III.	Proavus.	III.
Magnus	Proavia.	Magnus
Patruus.		Avunculus.
Magna A-		Magna Mater-
via.	II.	tera.
II.	Avus.	II.
Patruus.	Avia.	Avunculus
Avia.	I.	Matertera.
I.	PATER.	I.
Frater.	MATER.	Soror.
	Hypote.	
	I.	
II.	Filius.	II.
Fili & Filie	Filia.	Filii & Filie.
Frater.	II.	Sororis.
III.	Nepos.	III.
Nepotes &	Neptis.	Nepotes &
Nepotes ex		Neptes ex
Fratre.	III.	Sorore.
IV.	Pronepos.	IV.
Pronepotes	Proneptis.	Pronepotes &
& Proneptes		Proneptes ex
ex Fratre.	IV.	Sorore.
	Abnepos.	
	Abneptis.	

(N.B.)

» Dicitur V. *Crimen* : idque triplex : Primum
 » est homicidium conjugis ab altero conjugē &
 » alio tertio, sive physicē, v. g. gladio vel vene-
 » no, sive moraliter, ut imperio, perfectum, eo
 » consilio, ut postea inter se Matrimonium con-
 » trahant. Quod si cædes tentata sit, sed non
 » perfecta; vel perfecta, sed absque intentione
 » Matrimonii ineundi; vel cum intentione qui-
 » dem ea, sed non significata exterius, vel nō com-
 » muni consilio, sed ab altero tantum, non diri-
 » mit Matrimonium, nisi etiam adulterium
 » præcesserit; tunc enim, etsi unus tantum cæ-
 » dem perfecit, altero ignaro, dummodo id
 » fecerit intentione Matrimonii, verè dirimit.
 » Ita Kon. *Ledes. Sa, Sanch. l. 7. d. 78. n. 13. §. d. 79.*
 » Secundum est adulterium, quando nimirum
 » duo carnaliter se cognoscunt, vivente alterius
 » conjugē, & vel Matrimonium ineunt de præ-
 » senti, vel saltem dant fidem de ineundo post
 » mortem conjugis: Sed in hoc casu requiritur, ut
 » promissio sit acceptata, & uterque sciat alterum
 » esse conjugatum; si enim vel alteruter ignoret,
 » non irritatur Matrimonium, si quod postea in-
 » eatur conjugē mortuā, *Perez, Kon. d. 31. n. 17. & 61.*
 » *Sanch. l. 7. d. 79. n. 12. Fill. n. 256. Vid. etiam Bon. q. 3. p.*
 » *6. n. 8. Dian. p. 3. t. 4. R. 198. excusatque ignorantia*
 » *quævis, etiam facti, Sanch. M. Leo in praxi p. 2. §.*
 » *284. Sufficit autem, si adulter dubitet, utrum*
 » *tempore adulterii & non promissionis de Ma-*
 » *trimonio cum adultera, vixerit alter conjux,*
 » *quia præsumitur vixisse, nisi mora probetur.*
 » *Nav. Sanch. d. 79. Bard. d. 6. c. 11. §. 8.*
 » Tertium est raptus, per quem persona cum
 » violentia abducitur, libidinis exercenda vel
 » Matrim-

Matrimonii ineundi causâ, *S. Thom. Molin. t. 3. d. 105.* Durat autem hoc impedimentum, secundum *Trid.* quamdiu rapta est in potestate raptoris, etiamsi liberè consentiat: Unde liber rapti restitutam ducere potest. Probabile tamen est, *Tridentini* decreto tantum comprehendi raptum, qui sit causa Matrimonii, *Sanch. d. 13. V. Lay.* Dicitur VI. *Disparitas* cultûs sive religionis: qui dirimit Matrimonium inter baptizatum, & non baptizatum, etiam catechumenum. Idemque Jure tantum ecclesiastico, non scripto, *Bo. t. 4. p. 7. ex Kon. &c.* Inter baptizatos verò non dirimit, etsi impediat. Matrimonia verò cum hereticis etsi illicita, sunt tamen valida. *V. J. p. 1. 2. t. 1. ca. 4. dub. 3.*

Dicitur VII. *Vis*, sive violentia, & gravis metus injustè incussus, ad Matrimonium extorquendum; irritatque in utroque foro. Et qui dem Jure naturæ, si à contrahente; positivo autem, si à tertio sit incussus.

Addo *gravis*, qualis scilicet cadit in virum constantem, v. g. mortis, perpetui carceris, amissionis bonorum, injustæ excommunicationis, enormis indignationis patris valde auri. Quando verò metus est levis, contractus censetur spontaneus; idque ad cavendas lites, etiam in matrimonialibus, ut Sacramento celebratur, *Rebel. Sanch. Pont. &c. communiter cum Dou. p. 3. t. 4. R. 230. & t. 5. R. 117.* quamvis *Navar. & Covar.* id negent, si metus ita extorserit consensum, ut absque eo non fuisset. Addidi 2. quia si justè sit incussus, valet Matrimonium; talis enim non tam infertur ab alio, quam ab ipsomet, qui causam dedit: ut si v. g. comprehenso in crimine cum filia, mineris accusatio-

- »sationem, nisi illam ducat. Addidi 3. *ad extor-*
 »quendum: quia Matrimonium ex metu etiam
 »gravissimo, undecunque & quodocunque in-
 »cusso, dummodo non ad Matrimonium extor-
 »quendum, valet, tunc enim non tam contra-
 »hitur metu, quàm eligitur medium evadendi
 »periculum: & Matrimonium est simpliciter vo-
 »luntarium. Unde resolvitur valere Matrimo-
 »nium in sequentibus casibus. *V. Bon. q. 3. p. 8.*
 » I. Si concubinariis metu gehennæ vel mor-
 »tis, in morbo vel naufragio contrahat cum
 »concubina, *Bon. l. c.*
 » II. Si quis à Medico persuasus, non diu se
 »victurum, nisi ductâ uxore, eam ducat, *Bon. n. 19.*
 » III. Si in carcerem conjectus, spe evadendi
 »contrahat cum filia licitoris, *Sanch. l. 4. d. 12. n.*
 »10. *Kon. d. 28. dub. 1. ca. 3.*
 » IV. Si ad mortem damnatus, ut evadat, du-
 »cat meretricem aut aliam, *Kon. n. 10. Fill. c. 4. q. 1.*
 » V. Si princeps obsessus offerat filiam in Ma-
 »trimonium obsidenti, ut liberetur obsidione,
 »*Ibid.*
 » VI. Si raptor vel deflorator virginis, metu
 »mortis offerat se Judici ad eam ducendam, *Bon.*
 »11. 22. *ex Regim. Henric. &c.*
 » VII. Si ad mortem decumbens contrahat
 »cum filia Medici aliàs illi mederi nolentis, *Reb.*
 »*Sanch. d. 12. Con. Fill. n. 103. &c.* et si alii quidam ne-
 »gent.
 » VIII. Et si metus gravis incussus fuerit tan-
 »tùm ad contrahendum Matrimonium in gene-
 »re, contractum tamen nullum esse docet *Sanch.*
 »*Salas, Palaus, Pont. &c.* cum *Dia. p. 4. tr. 4. R. 33.*
 »contra *Azor. & alios 4.*
 » IV. Quando Matrimonium ex gravi metu

contractum fuit, non teneri (in foro conscientie) per se loquendo, illud perficere, posseque altero invito resilire, etiam eum, qui liber à metu fuit, etiam si ab ipso seu ejus culpâ illatus fuerit, docet *Sanch. Villal. Hurt. & Ochag. cum Dia.* p. 1. t. 4. R. 229. & p. 9. t. 8. R. 27. contra *Kon. & Jon.*

Dicitur VIII. Ordo scilicet sacer five major, quem qui non coactus suscepit, invalidè Matrimonium contrahit, ut vid. *suprà de Sacramento* *Ordo*, & hinc impedimento tertio.

Dicitur IX. *Ligamen*, propter quod quamdiu quis ligatus est conjugii adhuc viventi, invalidè contrahit cum alio: quanquam licet, & sine peccato, si moraliter sit certus de morte conjugii: qui si postea compareat, tenetur ad eundem redire, dimisso posteriore, *V. Bon. p. 10.*

Dicitur X. *Honestas*, hoc est, justitia publicæ honestatis, ob quam nemo potest contrahere cum consanguineis illius, cum qua contraxit sponsalia vel Matrimonium ratum. Et quidem Tridentinum & Jure antiquo hoc impedimentum dirimit Matrimonium inter sponsum & consanguineos sponsæ, usque ad 4. gradum, utrumque ex sponsalibus quibuscunque, etiam invalidis, (præterquam ex defectu consensûs) ut verò novo Tridentini non oritur, si sponsalia sint invalida; & irritat tantum usque ad primum gradum, si ex sponsalibus; ad quartum verò si ex Matrimonio rato sequatur, *V. p. 11. Sanch. l. 7. d. 68. Fill. t. 10. p. 2. c. 6.* Notat *Dian.* non oriri ex sponsalibus mutuo consensu dissolutis, p. 3. t. 4. R. 222. ex *Pont. & contra Sanch.* uti neque ex conditionatis, ut conditio sit impleta, p. 9. t. 6. R. 52. ex *Opat.*

Oriri

Oriri tamen ex Matrimonio invalido, nisi sit
 tale ob defectum consensûs, p. 9. r. 6. R. 50. ex de-
 claratione Pii V. atque adeo etiam ex clandestini-
 no. Ibid. R. 53. ex Ponito, Palao, Hurtao, Perez &c.
 contra Sanch. & Præpos.

Dicitur XI. *Ætas*: quia ad valorem Matrimo-
 nii Jure ecclesiastico requiritur annus 14.
 viri, & 12. foeminae completus: nisi tamen ma-
 litia ætatem suppleat, hoc est, adsit & doli ca-
 pacitas & potentia ad copulam, de quibus ju-
 dicare prudentum est, Laym. c. 12. n. 1. Cap. De il-
 lis, &c. ult. eodem tit.

Dicitur XII. *Affines*, est autem affinitas, pro-
 pinquitas personarum, nata ex copula carnali,
 sive licita sive illicita. Utraque Jure saltem ec-
 clesiastico dirimit Matrimonium, illa usque
 ad 4. gradum inclusivè; hæc verò Jure novo
 usque ad secundum tantum: Et quidem si an-
 tecedat Matrimonium; nam si superveniat, v.
 g. si Titius cognoscat uxoris suæ cognatam in
 secundo gradu, non dirimit, licet is, qui pec-
 cavit, non possit petere debitum, sed tantum
 reddere. Porro gradus & lineæ affinitatis acci-
 piuntur, sicut in consanguinitate, ita ut qui est
 uxoris consanguineus in primo gradu, sive re-
 ctæ sive transversæ lineæ, is sit affinis marito
 in eodem gradu lineæ rectæ vel transversæ. De-
 nique omnis affinitas, quæ oritur ex affinitate,
 sublata est per Concilium Lateranense. Vid. Lay. &
 Bonac. p. 12. Unde resolves,

I. Is qui fornicatus est cum sorore sponsæ
 suæ, cum neutra potest validè contrahere citra
 dispensationem; imò nec cum earum consor-
 tina, vel matertera.

II. Potest quis ducere affinem fratris sui, etiam

in primo gradu, v. g. duo fratres possunt
ducere duas sorores; imò pater & filius possunt
ducere matrem & filiam, *Laym. Bon. l. c.*

III. Titius potest successivè ducere Titiam
Bertram, quæ fuerunt uxores Caji & Sempro-

IV. Titius, qui duxerat sororem Caji, potest
post mortem Caji ejusque sororis, ducere Ber-

tram uxorem Caji.
Dicitur XIII. *Si clandestinus*: quia *Trident.* irri-
ta Matrimonia eorum, qui contrahunt aliter
quam coram Parocho vel alio Sacerdote de-
putato vel Ordinarii licentia, & duobus ad mi-
nistros testibus: vultque graviter puniri eos,
qui contra hoc contraxerint vel etiam inter-

ferunt. *Unde resol.*
I. Per Parochum intelligitur is, qui habet or-
dinariam jurisdictionem in contrahentes, ut
qui domicilium & habitationem habeant
in Parochia; item Episcopus vel ejus Vica-
rius in sua diocesi, uti & Papa; item Capitulum
in vacante; Cardinales in Ecclesiis sui tituli;
Bis in sua provincia. Sufficit etiam excom-
unicatus aut non Sacerdos. Nec requiritur,
ut parte rei verè sit Parochus, sed sufficit, si
habet titulum saltem coloratum, ita ut com-
muni errore habeatur Parochus, nec sit intru-

sus. *Vid. Bon. q. 2. p. 8.*
II. Parochus, vel quivis habens jurisdic-
tionem ordinariam, potest alium sibi substituere,

tamen nisi Sacerdotem.
III. Cum ad testes requisitos non addatur, de-
bet esse omni exceptione majores, sufficiunt,
tam infames, scemina, pueri habentes usum suf-
ficiem rationis, parentes, domestici, ac servi.

Tit. VIII.

Y

IV.

IV. Si duo sint Parochi ejusdem Parochia, potest utervis assumi. Similiter qui habet duo domicilia, quæ æqualiter inhabitat, vel domum, quæ partim pertinet ad unam Parochiam partim ad alteram, potest alterutrum accersere, quia uterque est proprius Parochus. *Laym. Bon. l. c.*

V. Et si ex præcepto adhibendus sit Parochus contrahentis illius, in cujus Parochia Matrimonium celebratur, sufficit tamen ad valorem, si alterutrius Pastor assistat, ut declaravit *Congregatio Cardinalium*, apud *Rebel. & Bon. q. 2. p. 2.* etiam extra suam Parochiam vel diocesim, quia hic actus non est jurisdictionis contentioſæ: Non tamen licebit tunc nuptiis benedicere sine alterius licentia, *Sanch. l. 3. d. 19.*

VI. Is qui substituitur, debet habere expressam vel saltem tacitam licentiam ex rati habitatione de præſenti, quia non sufficit rati habitatio de futuro, quâ quis putet alterum postea ratum habiturum, *Sanch. d. 35. Regin. Kon. apud Bon. n. 11.* licet ipse neget tacitam sufficere.

VII. Vagabundi possunt contrahere coram quolibet Parocho, (idque, ut *Laym. l. 5. tr. 10. p. 2. c. 4. n. 3.* docet ex *Sanch.* et si alteruter tantum sit vagus,) hic autem tenetur de illorum conditione diligenter inquirere, ut monet *Trid.* an scilicet alibi sint conjuncti, &c. Et deinde petere licentiam ab Episcopo assistendi; sine qua licet validè assistat, graviter tamen peccat, ita *Laym. n. 3. ex Sanch. d. 19. & d. 25. n. 14.*

VIII. Peregrini, qui ex causa exiguo tempore domo absunt, non possunt contrahere peregre coram Parocho loci, quia non est illorum verus. Aliud est de iis, qui alicubi habitatio-

sem figunt pro maiore parte anni, aut eò vene-
ant animo manendi, saltem maiore anni par-
licet postea contingat casu subito recedere.
famulæ, ancillæ, studiosi, *Bon. q. 1. p. 8. n. 1. Sanch.*
Ratio, quia contrahunt ibi domicilium
prochiale, & Pastor illius loci est proprius
lorum.

IX. Parochus & testes sic debent esse præsen-
tari. Et quidem non est necesse, ut ipsi vi-
deant contrahentes, dummodo audiant verba
contractus, si voces contrahentium noverint,
Sanch. Fill. Pont. & alii s. cum Dian. p. 8. t. 7. R. 68.
contra Barbof. Nec refert, etiam si per metum,
dolum aut injuriam nolentes detinean-
tur, vel etiam contradicant ac resistant: ac licet
prohibiti sint ab Ordinario, ne intersint, Bon. l. c.
Sanch. Card. Kon. Fill. Sanch. ll. cc. & c.

X. Parochus tenetur utrumque contrahen-
tem interrogare, non quidem de impedimen-
to, *Sanch. Sanch. Dia. p. 3. t. 4. R. 294.* fed de mutuo
consensu, *Trid. sess. 24. c. 1.* Ejus tamen omis-
sio quando de utriusque libero consensu constat,
nullis tantum est, *Sanch. Kon. Dia. l. c.* Similiter
nuptiale non esse, etsi intellecto consensu non
est: *Ego vos conjungo in nomine Patris, & Filii, &
spiritus sancti,* docet *Sanch. Con. Vill. Gutier. Dian. R.*
contra *Rebell. &c.*

fine qua
ccat, Ita
tempo-
ere pere-
illorum
abitatio-
nem

Dicitur XIV. Et impos, quod impedimentum
naturæ frigiditas vel impotentia; Quæ si per-
tinet ad Matrimonium antecedit, irritat il-
lud iure naturæ; vel omne, & respectu cuius-
visque, si sit absoluta; vel certum tantum, si sit
partialis seu respectiva: Idque siue orta sit ab in-
trinseco & vicio naturæ; siue ab extrinseco, ope-

»râ hominis vel diaboli ; sive cognita alteri
 »fuerit, sive non ; sive sit ex parte utriusque con-
 »trahentis, sive alterius tantum. Ratio, quia
 »Matrimonium consistit in mutua traditione
 »corporum physicè aptorum ad generationem,
 »sive in traditione potestatis corporis ad copu-
 »lam conjugalem : hanc autem potestatem
 »impotens non potest tradere, cum eam non
 »habeat.

» Porro impotentia in viro esse censetur, quan-
 »do est eunuchus, vel saltem non potest semina-
 »re intra naturale vas foeminae ; in foemina verò,
 »quando vel seminare non potest, (si verum est,
 »semen foeminarum requiri ad generationem)
 »vel propter arctitudinem non potest virum pa-
 »ti, aut ejus semen recipere.

» Dixi I. *Si sit perpetua* : qualis est, quæ nulla
 »arte potest tolli : In dubio autem perpetuitatis
 »conceditur à Jure triennium ad experiendum
 »bonâ fide.

» Dixi II. *Si antecedit* : nam si subsequatur Ma-
 »trimonium, non irritat illud, etsi usum ita im-
 »pediat, ut soli contactus & oscula liceant, citra
 »periculum pollutionis ; Idque quando impo-
 »tentia est certa, nam si dubia sit, tamdiu licet
 »conari ad copulam, quamdiu probabilis est
 »spes seminandi intra vas, *Laym. l. 5. t. 10. p. 4. c. 12. ex*
 »*Sanch. Nav. Henr. q. Unde resolves,*

» I. Invalidè contrahunt evirati seu eunuchi,
 »quando carent utroque teste, quia non emit-
 »tunt verum semen aptum generationi. Nec re-
 »fert, quòd instar senum sterilium satisfaciunt
 »concupiscentiæ foeminae, quia id non faciunt
 »per copulam naturâ suâ aptam generationi, ob
 »defectum seminis, quod senes tamen emittunt,

si semen solum per accidens non sit prolifi-
cum, *Laym. l. c. Bon. q. 3. p. 13. &c.*

II. Validè contrahunt, 1. steriles, quia etsi
sint impotentes ad generationem, non tamen
ad copulam, atque adeo sunt capaces omnis ju-
ris & obligationis Matrimonii; & susceptio
prolis, licet sit præcipuus, non tamen unicus,
nec immediatus finis Matrimonii, *Bonac. p. 13. ex*
Henr. Kon. Fill. &c. Eadem est ratio de iis, quæ
non edunt fœtum nisi mortuum, vel non nisi
cum periculo vitæ, *Bon. &c. ll. cc. 2. Hermaphro-*
diti quia verè sunt potentes ad usum Matrimo-
nii. Et quidem si alter sexus emineat, secundum
illum tantum valebit: si uterque sit par, optio
illis datur, ut utrolibet utantur, ita tamen, ut
quem semel elegerint, semper retineant, *Sanchez*
l. c. d. 106. Bonac. l. c. ex Henr. Sanch. Kon. Fill. &c. 3. Is
qui paulò post est moriturus: quia in eo manet
potentia ad coitum, etsi per accidens vi morbi
impediatur: Patet ex praxi Ecclesiæ, quæ illis
mercedem suadet, ut concubinas ducant, Laym.
l. c. ex Sanch. d. 105. n. 3. Covar. &c.

III. Impuberes, si utantur ratione, non Jure
naturæ sed ecclesiastico tantum, invalidè con-
trahunt, quia impotentia illorum est tantum
temporalis. Vide suprà *hoc dub. imped. 3.*

Quæres. Quid censendum de Matrimoniis,
quæ contrahuntur in partibus hæreticis.

Ræsp. Circa ea *Congregatio Cardinalium* resolvit
sequeñtia, 1. ubi hoc decretum Concilii non
est publicatum est in Parochia, v. g. in Saxo-
nia & Anglia, valere Matrimonium contractum
aliquæ forma præscripta: Publicatio autem de-
creti facta præsumitur, si id aliquo tempore in
Parochia tanquam decretum Concilii fuit ob-

»servatum. 2. Hæreticos, in quorum Parochia
 »dictum decretum fuit publicatum, v.g. in Hol-
 »landia, Frisia, &c. teneri formam præscriptam
 »servare: Unde consequenter ipsorum Matrimo-
 »nia, absque forma Concilii, quamvis coram
 »Ministro hæretico vel Magistratu contracta, vi-
 »dentur esse nulla; Laym. tamen l. 5. t. 10. p. 2. cap. 4.
 »putat eam non esse mentem summorum Pon-
 »tificum, propter gravissima incommoda inde
 »subsecutura. 3. Si Parochia, in qua aliquando
 »decretum fuit observatum, proprio Parocho &
 »Episcopo careat, nullusque isthic sit, qui vices
 »Episcopi vel Parochi suppleat, Matrimonium
 »valere absque præsentia Parochi: servatâ tamē,
 »in quibus potest, formâ Concilii, nempe adhi-
 »bitis saltem duobus testibus. Idem est, si Paro-
 »chus & Episcopus metu hæreticorū lateat, ita
 »ut verè ignoretur, ubi sit, vel eorum metu absit
 »à diœcesi, & ad neutrum sit tutus accessus.
 »Dicitur XV. *Raptave sit*, de quo v. suprà in
 »impedimento criminis.

ADDENDA.

513. **Q**uest. 69. *Quis possit inducere impedimenta divi-*
mentia. R. §. 1. Quoad Matrimonia fide-
 lium sola Ecclesia, & non Magistratus civilis po-
 test statuere lēges & impedimenta circa Matri-
 monium, can. *Euphemium* 2. q. 3. Cap. 1. De
 sponsal. Cap. *Tuam*, De ordine cognit. Ratio est,
 quia hoc ipso, quod contractus Matrimonii in-
 ter fideles sit elevatus ad rationem Sacramenti,
 est sacer, ergo subductus est potestati laicali, ad
 eum modum, quo ordinatus sacris eximitur à
 potestate laicali. *Nec obstat*, quod in Gallia Prin-
 cipes

regii sanguinis non possint sine consensu
legis validè contrahere Matrimonium, nam, si
est, fit ex approbatione Ecclesiæ. Videri pos-
sunt Pont. l. 6. c. 1. & 2. & Delb. c. 8. d. 20. f. 1. &
ubi f. 4. percurrit multas leges civiles circa es-
sentialia Matrimonii, probatque esse irritas.
Avers. autem q. 9. f. 1. rectè rejicit Sanch. & alios,
qui putant Principes infideles posse circa Matri-
monia fidelium constituere impedimentum.

Obj. Contractus Matrimonii pertinet ad Jus
naturæ, ergo potest illud contrahere, qui à na-
tura nullum habet impedimentum, ergo nequi-
tatem potestas ecclesiastica potest inducere aliud
impedimentum. R. Pertinet ad Jus naturæ, non
præceptivum, sed permissivum, quamvis au-
tem potestas humana non possit præcipere,
quod Jus naturæ prohibet, aut prohibere, quod
præcipit, tamen potest libertatem naturalem
modificare, v. g. prohibendo hoc, quod seclu-
sionis & circumstantiis simpliciter liceret.

§. 2. Solus Papa vel Concilium generale, non 514.
etiam Episcopi possunt ejusmodi impedimen-
ta inducere, Pignat. tom. 1. conf. 151. n. 19. Ar-
d. l. 7. c. 29. Avers. q. 9. f. 2. dicens nunc esse
curum, quamvis enim Episcopi olim constitue-
rent impedimenta, tamen potestas illa nunc est
reservata Papæ, ex consuetudine saltem, Sanch. l.
7. d. 1. n. 9. Pont. l. 6. c. 1. n. 12. Ex hoc autem,
quod Ecclesia possit nova impedimenta induce-
re, non ideo potest formaliter immutare insti-
tutionem Christi, uti explicavi l. 6. p. 1. n. 17.

§. 3. Quoad Matrimonia infidelium, posset 515.
Magistratus civilis sive fidelis, sive infidelis,
constituere impedimenta, uti possunt circa alios
contractus civiles, S. Th. Sor. Bellarm. Sanch. d. 3.
n. 5.

n. 5. Pont. n. 2. Hinc inferit *Avers.* si infideles contraxissent contra leges Principis sui, & converterentur, debere separari, nisi iterum contrahant secundum leges Ecclesiæ.

§ 16. §. 4. Magistratus civilis nequidem potest imponere pœnam illis, qui v. g. sine consensu parentum, vel cum aliquo extraneo contrahunt: & si volens adjuvare prohibitionem Ecclesiæ imposuerit pœnam illis, qui cum hoc vel illo impedimento contraxerint, non potest pœnam talem exigere, si Ecclesia in tali impedimento dispensârit, quia tum nulla culpa est sic contrahere, ergo nec debetur pœna, sed impeditur libertas Matrimonii, quod prohibet Ecclesia, *Delb. d. 19. f. 9.* Rectè tamen notat *Pont. c. 2. n. 5.* & *Avers.* Magistratus civiles posse ponere leges circa accessoria Matrimonii, uti circa arrhas, sponsalitiâ largitatem, dotem, donationes inter conjuges, successiones &c. hæc enim non pertinent ad substantiam Matrimonii, quæ sola sacra est, *Delb. d. 20. f. 1. n. 12.*

§ 17. Q. 70. An per consuetudinem possit induci novum, vel abrogari antiquum impedimentum Matrimonii. R. Quid sit consuetudo, quandomam habeat vim inducendi vel abrogandi legem insinuavi l. 1. à n. 570. Hic addenda sunt sequentia:

§. 1. Per consuetudinem potest induci vel abrogari lex aliqua ab Ecclesia lata, Cap. fin. De consuet. *Suar. De Leg. tr. 2. c. 49. n. 27.* adeoque possunt impedimenta aliqua dirimentia Matrimonii vel induci, vel abrogari per consuetudinem, *Less. in auctario v. Prescriptio casu 5. Sylvest. in supplem. q. 50. a. un. concl. 7.* Duo tamen requiruntur, imprimis ut hæc consuetudo sit rationabilis: deinde, ut sit legitimè, sive iusto &

prescripto tempore servata, uti notant omnes.
 §. 2. Secundum Pontium l. 6. c. 5. à n. 2. & 518.
 l. De iust. l. 2. c. 6. dub. 18. n. 45. consuetudo
 contra legem dicitur rationabilis, quæ aliàs se-
 mara illâ lege, quam everit, non continet tur-
 pitudinem aut deformitatem contra legem di-
 vinam vel naturalem, vel rationis æquitatem,
 consuetudo enim non præscribit Juri divino vel
 naturali.

§. 3. Laym. l. 1. tr. 4. c. 24. n. 6. ex communi 519.
 docet ad præscribendum contra legem civilem
 requiri annos 10. contra ecclesiasticam, 40. Ca-
 p. tr. 3. d. 3. p. 1. §. 2. n. 5. citans multos, di-
 cit in omni lege sufficere decennium, quia tan-
 tum requiritur longum tempus, sed decennium
 in Jure est longum tempus, ergo. Concedit ta-
 men ad præscriptionem contra Ecclesiam requi-
 ri 40. annos: consuetudo autem abrogans legem
 ecclesiasticam, secundum ipsum, potius est in
 favorem Ecclesiæ, & perficitur 10. annis: Idem
 sentit Less. l. 2. c. 6. dub. 14. & Gran. dicens cum
 l. 1. c. 5. n. 3. aliud esse loqui de consuetudine,
 aliud de præscriptione.

§. 4. Caj. Sanchez. Salas, Sot. Abb. Roch. Silv. Laym. 529.
 l. 1. in 1. 2. d. 177. n. 64. notant, hoc esse dis-
 crimen inter consuetudinem & præscriptionem,
 quod consuetudo non requirat initio justum ti-
 tulum, imò non possit incipere bonâ fide, primi-
 tum semper peccant contra legem scriptam,
 unde, quod consuetudo legem vincat, non ha-
 bet ex virtute propria, sed ex consensu Principis
 tacito vel expresse, ex quo superveniente
 illi efficitur licitus, & mala fides purificatur,
 tacite autem consentire videtur & approbare (si
 non resistat, nunquam prævalet consuetudo) si
 sciens

sciens populi morem, cum possit prohibere vel
dissensum declarare, longo tempore toleret, &
Th. Med. Silv. Salas: Non requiri autem scientiam
specialem Principis vel Papæ) sed sufficere con-
sensum generalem seu legalem traditum in Jure
Cap. fin. de consuet. ubi dicitur, consuetudinem
rationabilem decennio durantem prævalere,
quæ dispositio Juris, est consensus legalis sive
generalis omnis Principis) docent *Azor* addu-
cens *Roch.* & *Covarr.* item *Sanch.* l. 7. d. 4. n. 11.
Suar. Cón. Less. l. 2. c. 6. dub. 14. n. 45. *Castrop.* tr.
3. d. 3. p. 2. §. 4. n. 3. *Mald. Avers.* q. 9. f. 3. & *Gob.*
vocat probabilem, licet contrarium putent alii
cum *Pontio* c. 6. E contra præscriptio introduci
non potest, nisi actibus à principio justis & bonâ
fide, uti dixi l. 3. p. 2. n. 480. cum enim hæc à
vero domino dominium auferat solâ (concessio-
ne legis, ut contentiones vitentur, si quis malâ
fide inciperet possidere, iniquum esset legem tali
concedere dominium rei.

521. §. 5. Impedimenta Matrimonii, quæ sunt
Juris divini vel naturalis, non vincit consuetu-
do; Nec etiam ea, quæ sunt Juris divini impe-
dientia tantum, & Juris ecclesiastici dirimentia,
quia hoc ipso, quod Deus & Ecclesia directè sem-
per vetent talia Matrimonia, præsumendum est
illos nunquam in ea consentire: Et tale quid est
votum continentie, & maximè solennis, *Gob.*
tr. 9. à n. 41.

522. §. 6. *Nav. Suar. Laym.* l. 1. tr. 4. c. 24. n. 12. re-
ctè docent nullam legem humanam esse, quæ
contrariâ consuetudine tolli non possit, quid-
quid contradicant *Az.* excipiens eas, quæ ex le-
gibus divinis vel traditione Apostolorum dedu-
cuntur, & in eis fundentur, & *Zypæus* excipiens
præ-

prætereas eas leges, quæ singulis annis repetuntur in Bulla cœnæ: valétque doctrina *Laymanni*, etiam circa leges infirmantes contractum, v. g. solennitatem requisitam, personæ ex lege humana inhabilitatem &c. *Gloss. Suar. Salas, Sanch. C. in 3. p. t. 2. d. 30. dub. 1. concl. 6. Pont. l. 5. c. 9. n. 3.* Et quamvis consuetudo à lege prohibeatur ac reprobetur, vim tamen habet præscripto tempore eam abrogandi, 1. Si mutantur res, aut superveniat nova causa à legislatore non prævisa. 2. Si legislator conscius consuetudinis eam rursus non prohibeat, vel dissensum non ostendat per præscriptum tempus, *Laym. Pont. c. l. n. 9. Sanch. C. in. concl. 4. n. 14. Covarr. l. 3. Vari. c. 13. n. 4.* dicens hanc opinionem esse communem.

§. 7. Consuetudinem habere vim circa impedimenta Matrimonii inducenda, colligitur ex *Cap. 1. & Cap. Super eo*, De cognat. spirit. ubi quaestio erat, an valeret Matrimonium inter duorum compatrum filios, & dicitur, *De his te- nentibus consuetudinem tuæ Metropolitanæ Ecclesiæ & curiarum circumpositarum exquirere &c.* similiter habetur *Cap. Quod dilectum*, De consanguin. Possentem etiam per consuetudinem abrogari impedimentum aliquod Matrimonii, docent *Sanch. C. in. Pont. Castrop. Avers. Krim. num. 1844.* quamvis lex etiam generaliter talem consuetudinem improbet. Excipiunt, si lex talem consuetudinem vocet, v. g. abusum aut corruptelam: sed iterum limitant, nisi nihilominus legislator postea sciens & videns eam introduci, tacite approbet, tum enim de novo vult, aut permittit, ut valeat, sicque desinat esse corruptela; notantque *Sanch. & Krim. à n. 1257.* tum tantum

mor.
audii
Croix
VIII

tantum ejusmodi consuetudinem non esse corruptelam, si per circumstantias ita justificetur, ut hic & nunc merito præcipi posset, ideoque multo magis per nullam consuetudinem, quæ plus nocet bono communi quam profit, nullam legem etiam humanam tantum abrogari posse, quia irrationabilis est, & manet corruptela. Ex dictis,

§ 24. §. 8. Colliguntur multa, de quibus alibi suis locis dixi, v. g. per consuetudinem, quamvis communissima sit & longissima, non justificari, 1. usuram: 2. simoniam: 3. violationem immunitatis Ecclesiasticæ: 4. retentionem plurium Beneficiorum ecclesiasticorum sine dispensatione ex causa, si singula sufficiant ad plenam sustentationem &c. Ratio patet ex dictis.

§ 25. Q. 71. Quid dicendum de illo, qui Matrimonium contrahit invincibiliter ignorans impedimentum dirimens, quod habet. R. Ignorantia illum excusat, ut non peccet, nihilominus Matrimonium est invalidum, non aliter, ac si impedimentum fuisset cognitum, quia, quamvis ignorantia excuset, ubi lex est prohibens tantum, non tamen excusat, ubi est irritans. Nec refert, quod impedimenta aliqua videantur habere rationem poenæ, uti impedimentum criminis, poena autem secundum sententiam communem non incurritur, ubi adest ignorantia illius invincibilis, nam impedimenta illa, censi non debent primario & principaliter poenæ, uti dicitur num. 642.

§ 26. Q. 72. An leges humanæ constituentes impedimenta dirimentia, absolute obligent in omni casu. R. affirmative. Hinc 1. si quis cognovit sororem spon-

esse cor-
stificetur,
ideoque
m, quæ
fit, nul-
abrogari
corrupte-
bus aliis
a, quam-
on iusti-
violatio-
retentio-
corum fi-
sufficiant
o patet et
Matrimonium
niam dire-
n excusat,
onium est
imentum
rantia ex-
on tamen
od impe-
onem po-
na autem
on incur-
vincibilis
ebent pri-
è dicetur
impedime-
u. R. affir-
rem spon-
se

laux, & Superiores dispensare nolint, ex nul-
a causa vel metu potest sponsam suam ducere,
cum ea sic consummare Matrimonium. 2. Si
quis etiam per Judicem cogatur ducere con-
sanguineam suam, non poterit Matrimonium il-
lud consummare ex quocunque metu etiam
mortis certò inferendæ, *Sanch. l. 7. d. 5. num. 4.*
De legibus, l. 5. c. 22. à n. 9. Cón. d. 30. dub.
am. 20. Less. in auct. v. Matrimonium, cas. 17. Avers.
l. 5. f. 5. & q. 6. f. 2. Carden. in 1. crisi d. 62. c. 4.
modatur, nam licet vis & metus possint excu-
sare a transgressione vel observatione præcepti
moralitatis, tamen eum, qui inhabilis est, non
possunt reddere habilem ad contrahendum, si
omnimoda ignorantia me habilitare non
possunt, secundum dicta n. 315. multò minùs
metus, adeoque talis Jure naturæ tenetur absti-
nere à copula, utpote fornicaria, cum inter eos
nullum sit Matrimonium. Ratio à priori est,
quia inhabilitas antecederet nascebatur à lege
vel voluntate Superioris, quem mea causa vel
metus non attingit, sed me solum, ideoque eti-
am me solum excusare potest à peccato, si quan-
tum in me est, contraham externè ad vitandam
mortem intendens non consummare, nisi post
dispensationem & novum contractum, quia ta-
men causa vel metus facere non potest, ut Matri-
monium non subsistente copula mihi sit licita.
Obj. 1. In primo casu cognitæ virginis præ-
ter lex, saltem charitatis, respectu sponsæ,
ego cedere debet lex impedimenti. In secundo
casu prudenter præsumimus de benigni-
tate Ecclesiæ, quòd non velit, ut lex sua obliget
ad certo periculo mortis. R. ad 1. n. anteced.
quia non est capax exercere charitatem ineundo
Matri-

mor.
alidii
Croix
VIII

Matrimonium, cum ad hoc sit inhabilis, leges autem non ligant eos, qui non sunt capaces ejusmodi vinculi legum. *Ad 2. n. ass. 1.* quia habet se sicuti lex inhabilitans Sacerdotem ad Matrimonium, quæ nullum casum excipit. 2. Perfuasio communis, & constans usus Ecclesiæ interpretatur legem illam sine ulla exceptione, quis enim audivit unquam aliter factum esse? Et quanta oriretur turbatio in populo, si aliter fieret? Item quàm facile quærerent homines prætextum ejusmodi formidinis? Ergo moraliter certum est, & omnino necessariū fuit legem illam esse sine ulla exceptione. 3. *Trid. sess. 25. can. 9. De Sacram. Matr.* absolute & sine exceptione definit, *si quis dixerit Clericos in sacris Ordinibus constitutos, vel Regulares castitatem sollemniter professos, posse Matrimonium contrahere, contractumque validum esse, non obstante lege ecclesiastica vel voto.... anathema sit.*

Obji. 2. Saltem lex de assistentia Parochi non obligabit, si alio modo publicè ineatur Matrimonium, cessat enim tum finis legis, qui erat evitatio clandestinitatis. *R. n. ass.* nam falso supponitur, quòd hic sit adæquatus finis illius legis, nam fuit etiam uniformitas operandi, dum celebraretur hic contractus, ideòque dictum est. 1. à n. 868. cessante fine legis in aliquo particulari, non ideo cessare finem adæquatum vel obligationem legis respectu illius, hic autem etiam specialis ratio fuit præcipiendi illum determinatè modum publicitatis, ne, si id relinqueretur arbitrio cujusque, confusiones & fraudes committerentur. Quòd autem etiam circa reliqua impedimenta nunquam cesset finis adæquatus legis ea imponentis, fusè demonstrat *Card. suprà à c. 3.*

Q. 73. An valeat Matrimonium initum cum impe- 527.
 mento, quod probabilis opinio dicit non esse impedimen-
 tum. R. §. 1. Causa Matrimonii est favorabilis,
 Cap. fin. De sentent. & re judic. hinc cense-
 ri debet validum, si probabile sit esse validum, vultque
 Ecclesia favere Matrimonio, censendo illud va-
 lidum, quoties juxta probabiles rationes con-
 tractum est, Viva in propof. ab hinc. XI. damnatas,
 & cum eo DD. communiter.

§. 2. Si probabilis opinio dicebat non esse 528.
 impedimentum, Papa autem vel Episcopus po-
 test declarare, aut testes convincant tum adfuisse
 impedimentum; si fuerit questio Juris & talis
 materia, in qua posset Ecclesia dispensare, Ma-
 trimonium valet, quia pro tempore, quo con-
 trahatur, Ecclesia dispensabat, ut colligitur
 a dictis hic n. 40. & l. 6. p. 1. à n. 112. & 117.
 & tunc Carden. & Gorn. De Sacram. n. 321.
 ratio ulterior est, quia lex non erat tum in
 vigore recepta, ergo re ipsa debebat cense-
 ri esse tum impedimentum. Si autem fuerit
 error facti, v. g. quia putabatur non esse consan-
 guinitas, cum tamen esset, plerique cum Gorn.
 110. dicunt Matrimonium non valere, quia
 secundum dicta l. 6. p. 1. n. 118. ubi non est er-
 ror communis, sed privatus paucorum, Eccle-
 sia quamvis posset, non supplet, nec dispensat:
 tamen videri dicenda n. 535. Quod si
 aliqua communitas falsò putaret Trid. non
 esse in sua Parochia promulgatum, atque ideo
 contraherentur Matrimonia clandestinè, probabile
 fore valida, quia secundum dicta l. 6. p. 1. n.
 118. error communis videtur esse sufficiens ti-
 tulus adtribuendum jus in ordine ad ita validè
 contrahendum, Gob. tr. 9. n. 377. & tr. 10. à n. 744.

529. §. 3. Quamvis agatur de impedimento, in quo Ecclesia dispensare non potest, si Matrimonium sit initum secundum opinionem probabilem, certum videtur, quod Ecclesia habeat potestatem judicandi de valore vel invaliditate talis Matrimonii, quia sicuti similis contractus civilis certò continetur intra sphaeram jurisdictionis civilis, ita matrimonialis intra sphaeram ecclesiasticam; & ideo in consultatione circa Matrimonia infidelium respondit *Urban. VIII.* procedi posse secundum opiniones verè probabiles, & favorabiliores Barbaris, uti testantur *Carden. & Gorm. n. 323.*

530. Q. 74. Quid dicendum sit de illo, qui contrahit sciens vel dubitans de impedimento dirimente. *Re. §. 1.* Si sit infidelis, seu nondum baptizatus, & impedimentum sit Juris ecclesiastici tantum, v. g. consanguinitatis vel affinitatis extra primum gradum, Matrimonium illorum post conversionem & Baptismum censi debet validum, quia tempore infidelitatis non erant subiecti Ecclesiae, ergo nec tenebantur ejus legibus. Aliud est, si impedimentum fuisset Juris naturalis, uti si fuissent consanguinei in primo gradu, tum enim Matrimonium nullum esset, quia lege naturali tum obligabantur. Idem est, si fuisset Juris divini, v. g. ligamen, tum enim sola prima uxor esset retinenda, quam solam validè duxisset, *Spor. n. 251.*

531. §. 2. Si fidelis contrahat, certò putans adesse impedimentum dirimens, quamvis tale non subsit, *Silv. Ang. Nav. Sot. Cón. Pont. l. 4. c. 23. Spor. n. 233.* & alii dicunt contrahere invalidè, quia ita putans se tale impedimentum habere non potest absolute & efficaciter consentire in Matrimonio.

rimonium, cum apprehendat illud sibi hic & nunc esse impossibile. Contradicunt *Ledesm. Comm. Rosell.* alique cum *Sanch. l. 2. d. 33. Lugo in Resp. mor. l. 3. d. 16. n. 13. & 36. & colligunt ex Cap. 1. De sponsal. in 6. & ex Clement. un. De conjugum.* quia prevalere potuit intentio generalis faciendi, quod potest, secundum dicta *l. 6. p. 1. à n. 69. Aversa q. 11. f. 2.* rectè tenet cum prima sententia, si absolute putet subesse impedimentum, si autem putet posse non subesse, aut eo non obstante fortè posse validè contrahi, intendatque facere, quod potest, validè contrahit, est enim habilis, & hæc intentio prævalet: tamen sic contrahens peccat mortaliter, saltem quia contravenit præcepto gravi de non contrahendo cum impedimento.

§ 3. *Ledesm. Sanch. Hurt. Fill. Dian. Perez, Di-* 532.
ost. Goh. tr. 9. n. 60. negant eum peccare peccato sacrilegii, qui Matrimonium etiam scienter ita invalidè contrahit cum impedimento dirimentis, quia cum ibi nec Sacramentum, nec aliquid sacrum ponatur, non apparet, in quid redunderet irreverentia in rem sacram ad sacrilegium acquisita: sed probabilius contradicunt *Côn. Lugo. Avers. q. 9. f. 5.* quia hoc ipso, quod quasi tenet tanquam Minister ponere contractum Matrimonii, facit rationem Sacramenti à Christo annexam esse irritam, ergo satis gravis irreverentia refunditur in auctorem Sacramenti, ut si quis vellet baptizare, & uteretur vino, quamvis nullum poneretur Sacramentum, attamen esset sacrilegus. Peccat præterea talis specialiter contra illam virtutem, ob quam positum est hoc vel illud impedimentum, v. g. peccat contra virtutem religionis, qui contrahit cum voto

Top. VIII.
Z
solen-

mor.
validi
Crox
VIII

solemni, & ita de aliis, Perez d. 21. f. 2. An autem peccet, qui metu gravi coactus, ita contrahit, dicam n. 660. Quam verò pœnam incurrat, qui ita scienter & malitiosè contrahit cum impedimento dirimente, dicam à n. 807.

533. §. 4. Qui contrahit cum dubio de impedimento, contrahit validè, si impedimentum non subfit, quia æquivalenter habet consensum sub conditione, si potest, si est habilis, ergo si impedimentum non aderat, consensus erat absolutus. Quòd si dubium sit vincibile, peccat mortaliter contrahens ante solutam dubium, quia exponit Sacramentum periculo nullitatis, hinc tenetur saltem sub conditione petere dispensationem, si impedimentum subfit: si post inquisitionem maneat dubium, & vinci non possit, Less. in auct. v. *Matrimonium* cas. 10. *Castrop.* tr. 1. d. 3. pu. 8. n. 18. cum plurimis aliis putant adhuc peccare, si sine dispensatione conditionata contrahat, quia adhuc manet periculum nullitatis: & hæc sententia tutior est ac in praxi suadenda. E contrà *Th. Sanch.* l. 8. d. 6. num. 16. *Joannes Sanch. Caram. Tambur. Sponer* suprà, *Gob.* tr. 9. n. 62. *Carden. Krim.* à n. 2436. *Rosmer* probabiliter dicunt non peccare, quia pro libertate est possessio, certum enim est eum licitè contrahere, qui non impeditur, ergo cum tantum dubitetur de impedimento, possessio non est pro impedimento, ergo resolvere se potest sibi hic & nunc esse licitum contrahere; fatentur tamen teneri alterum monere de hoc dubio, ne hic exponatur periculo gravium incommodorum: Et si postea innotescat impedimentum, petendam esse dispensationem.

534. §. 5. Cum sit opinio communiter recepta

An au-
 a contra-
 incurrat,
 cum im-
 impedi-
 mentum
 onfensum
 , ergo si
 s erat ab-
 , peccat
 dubium,
 nullitatis,
 etere di-
 : si post
 rinci non
 o. Cap. 1.
 is putant
 conditio-
 ericulum
 in praxi
 num. 16.
 Gob. tr. 9.
 robabili-
 ertate est
 contrahe-
 um dubi-
 st pro im-
 ibi hic &
 ur tamen
 e hic ex-
 torum: Ex-
 perendam
 er recepta
 tal-

tanquam probabilis, v. g. quod patrinus non
 contrahat impedimentum, si physicè non tan-
 gat baptizandum vel confirmandum, si quis
 plenè probet, se non attigisse, non indiget di-
 pensatione, quia dubium impedimentum, sal-
 tem si sit dubium Juris, non est impedimen-
 tum, sed omnino tollitur ab Ecclesia, & in du-
 bio, an ejusmodi casus indigeat dispensatione,
 censendum est non indigere, uti dictum est l. 1.
 c. 1. Si autem semiplenè tantum probet, in-
 diget dispensatione, quia favet illi sola probabi-
 litas facti, cum qua non solet supplere, neque
 pro valore decernere Ecclesia, requirens certi-
 tudinem facti, Carden. in 2. crisi. diff. 2. à n. 629.
 §. 6. Huc pertinet solutio sequentis casus: 535.
 Catharina uxor Sempronii, eo tempore, quo
 concepit Cajum, saepe coivit etiam cum Titio
 multero; Si Cajus ex Titio sit conceptus, est
 legitime, quam Cajus nunc vult ducere, in primo
 gradu affinis. *Queritur*, an Cajus debeat cense-
 ri impeditus, & indigeat dispensatione. R. ne-
 gative, quia eum sit conceptus stante legitimo
 matrimonio, est præsumptio Juris pro honesta-
 te legitimitate, contra quam prævalere non
 possunt aliæ præsumptiones facti, uti optimè de-
 cide Spretell. decis. 174. adeoque pro certo ha-
 beri debet, quod Cajus natus sit ex Sempronio.
 Quod si supponamus remanere dubium, ex quo
 conceptus sit, putant aliqui opus fore dispensa-
 tionis, quia licet Ecclesia, quando est dubium
 juris, quod solvi non potest, non agnoscat im-
 pedimentum, sed tollat, si fortè subsit, uti di-
 ctum est n. 534. tamen id non tenet in dubio
 facti, quale hic est, si enim postea erumperet im-
 pedimentum, deberet Matrimonium revalida-
 ri,

ri, ergo signum est, quod Ecclesia ab initio non dispensaverit, sed fuerit & manserit invalidum. Nihilominus Carden. à n. 525. dicit, quando in quaestione facti ex conjecturis utrimque probabilibus resultat purum dubium omnino invincibile, hoc non obstat contrahendo Matrimonio, quia etiam hic, dum impedimentum est in statu puri dubii invincibilis, videtur, quod possessio sit pro libertate, uti cum communi Sanch. l. 8. d. 6. num. 18. Et Cardenæ consentiunt J. Sanch. d. 43. n. 44. Burgh. cent. 3. cas. 100., & textus aliquos faventes referam n. 536. Videri etiam potest Zacchias l. 1. tit. 5. q. ult. ubi examinat, si mulier, quæ statim ab obitu viri nupit alteri, 9. mensium spatio pariat, cujus mariti proles censi debeat. Quid autem dicendum sit, si vultus prolis majorem similitudinem habeat cum uno eorum, qui cum eadem muliere coierunt, quam cum altero, examinat idem Zacch. q. 4. & certum videtur, quod hoc signum sit absolutè fallibile, potest enim provenire à phantasia solius matris.

536. §. 7. Huc etiam pertinet solutio sequentis castis: Dubitatur, an non proavus Titii, & proavia Cajæ fuerint frater & soror: Causa dubitandi est, quia sciuntur fuisse ex eadem villa, & habuisse idem cognomen. Si fuerint frater & soror, nepotes illi, qui nunc volunt contrahere, sunt consanguinei in quarto gradu: si autem Titius & Caja fuerint patruales tantum, aut aliter agnati, nullum inter jam contracturos subest impedimentum. Hoc dubium jam solvi non potest, neque ex memoria vel scientia hominum, neque ex libro baptismali vel aliunde. Queritur, an censi debeant impediti, aut quid agen-

utrum sit. 32. Putârunt aliqui censerî posse nullum subesse impedimentum, quia Jus Cap. De test. & attest. requirit, ut clarâ computatione distinguantur singuli gradus ex utroque genere & Cap. Tuos. De consang. & affin. statuitur, ut incipiatur à stipite, distinguendo gradus nominibus propriis vel æquipollentibus designando personas, quod hic fieri non potest, ego in hoc casu Ecclesia non agnoscit impedimentum. Deinde secundum dicta n. 527. congruum multum favoris habet: præterea in obsequio favendum libertati, libertas omnibus rebus favenda est. ff. De Reg. Juris, Reg. 122. & Reg. 20. *Interpretatio libertatis est, secundum libertatem respondendum erit.* Oppositum putaviendum, quia dato, quod in vero utrimque habeo impedimenti, si dubium solvi non possit, Ecclesia non agnoscat impedimentum, tamen casus hic non videtur habere ejusmodi dubium, quia est positiva probabilitas & admodum magna præsumptio pro impedimento, pro negatione autem impedimenti nulla est positura, hinc judicavi petendam esse dispensationem, si contrahere vellent: Unde universiter,

§. 8. Quando præsumptio stat pro impedimento, quamvis videatur aliquo modo dubium, illicitum est sine dispensatione contrahere, uti fatentur communiter omnes cum *Loch. & Krim. n. 2438.*, v. g. qui scit se cum sorore Bertæ habuisse copulam intra vas, & dubitat, an intra vas seminârit, contrahere non potest cum Bertæ, nisi dispensatâ affinitate, quia cum in tali actu communiter fiat seminatio intra vas, præsumitur etiam jam facta esse, nec

pro opposito habetur prudens argumentum.

638.

§. 9. Ex dictis n. 534. sequitur, quamvis probabilius sit impedimentum Juris ecclesiastici subesse, si probabile sit non subesse, posse Matrimonium iniri sine dispensatione, quia Ecclesia tum tollit impedimentum, si sublit, *Sancti*, l. 8. d. 6. n. 18. *Sperell.* decis. 119. n. 57. & decis. 175. n. 89. E contra, si sit impedimentum, in quo Ecclesia fortè dispensare non potest, secundum dicta n. 533. in praxi petendam esse dispensationem, ne Sacramentum exponatur periculo invaliditatis, tum enim declarabit Ecclesia, quid fieri debeat: His non obstantibus docet *Dicast.* De Bapt. d. 1. n. 208. pro Matrimonio licite contrahendo satis esse sequi opinionem tantum probabilem, etiamsi agatur de impedimento per Ecclesiam non dispensabili. Idem tenet *Gorm.* De Sacram. n. 323. ubi ex *Cardena* refert in consultatione, an infideles conversi tenerentur stare primis Matrimoniis, an verò possent è mulieribus secum baptizatis accipere, quam velent, *Urbanum VIII.* respondisse, Matrimonia illa contrahenda esse regulariter secundum opiniones verè probabiles & favorabiliores eis Barbaris. *Illung.* tr. 1. d. 1. n. 77. docet, quandoque licere contrahere, licet non sit certus valor, nempe si obligatio procurandi certitudinem esset obnoxia plurimis scrupulis vel gravissimas difficultates afferret: possuntque videri dicta l. 6. p. 1. n. 119. Quid agendum sit, si post contractum Matrimonium superveniat dubium de illius valore, dixi à n. 291. An autem rationabiliter dubitans de impedimento impotentia, possit inire Matrimonium dicitur n. 795. si dubitetur, an impotentia præcesserit vel secuta sit, an tum

tran-

transiri possit ad alias nuptias, item si dubitetur, an impotentia sit naturalis an accidentalis &c. dicam n. 802. An contrahere liceat, si dubitetur de vita prioris conjugis, dicam à n. 672.

Q. 75. Quomodo practice sit procedendum, quando dicitur impedimentum, vel oritur prudens de eo suspicio. sc. §. 1. Sponsi post sponsalia intelligentes se habere impedimentum dirimens, tenentur desistere à nuptiis, donec dispensationem obtineant: si tamen aliter non possent effugere ingentem infamiam, possent pergere, non simulando se consentire, sic enim mentirentur, sed consentiendo, quantum possunt, nam in tali necessitate Ecclesia non prohibet, ut contrahant, quantum possunt, nec per hoc formaliter simulant administrationem vel susceptionem Sacramenti, uti explicatum est, l. 6. p. 1. n. 162. Matrimonium tamen illud non valebit, quia secundum dicta n. 526. manet inhabilitas. Itaque tales debent habere animum non consummandi, priusquam obtinuerint dispensationem, & Matrimonium revalidarint, *Sanch. Perez, Gob. tr. n. 256. & 550.*

§. 2. Quid facere debeat Parochus, si sciat contrahentes habere impedimentum, & tamen per Episcopum cogatur assistere, dixi n. 485. Si autem Confessarius advertat poenitentem bonâ fide contraxisse cum impedimento, & adhuc ignorare illud, tenetur, per se loquendo, eum admonere, ut materiales etiam fornicationes impediat, si nempe sit spes, quod sint abstenturi à copulâ: E contra si advertat istos conjuges esse in errore invincibili, ac moraliter certò judicet, si rescirent impedimentum, tamen persequentibus in usu Matrimonii, tenetur tacere, donec

Z 4

obti-

obtinuerit dispensationem, ut curet revalidari, quia melius est permittere peccatum materiale, quàm esse causam vel dare occasionem peccati formalis, uti dixi l. 6. p. 2. n. 1758. & confirmat *Avers.* q. 21. f. 3. ex Cap. *Quia circa*, De consanguinitate, ubi dicitur, *disimulare poteris, ut remaneant in copula sic contracta, cum ex separatione videas grave scandalum imminere.* Nec obstat, quòd qui ita animo comparatus est, ut non desisteret ab usu Matrimonii, si resciret Matrimonium suum esse nullum, non videatur dispositus ad observanda omnia Dei praecepta, adeoque nec dispositus sit ad absolutionem, nam hoc verum est, si ita comparatus sit ex actu voluntatis praesente vel praeterito habitualiter perseverante, non autem, si ita comparatus sit ratione actus tantum conditionate futuri, quia non ideo nunc est, sed tantum esset malè dispositus, si resciret, ergo non ideo jam est, sed tantum esset indispositus; & id patet in aliis exemplis, nam multi non sunt ita animo comparati, ut abstinerent à peccatis, si essent lento igne torquendi, & tamen nunc dispositi sunt ad absolutionem, quando de facto nec habitualement, nec actualem habent comparationem animi ad peccandum, licet pro tali circumstantia habituri essent: imprudentia autem esset illis talia proponere, & sic tentare ac inducere in peccatum.

541. §. 3. Quamvis praevideatur, quòd monitio sit profutura, si tamen conjuncta sit cum gravissimo incommodo alterius, v. g. prolium, Confessarius non tenetur monere, sed potest permittere eos in bona fide, *Gob.* à n. 57. iterumque n. 111. & *Spor.* suprà. Quòd si aliud malum non timeatur, quàm praecise divortium, quod alter con-

alidari, conjux a grè est laturus, Gob. n. 115. dicit esse ma-
 teriale, nifestandum, quia minus malum est tristitia
 peccati, unius, quàm continuatio fornicationum mate-
 infirmat, riale: si tamen simul redundaret infamia in
 sanguine, conjugem alterum, filere posse; si autem Matri-
 maneant, monium tale vergeret in grave damnum publi-
 eas grave, cum, teneretur monere, quia publicum bonum
 ita ani, prevaleat dicit privato. Gob.

§. 4. Quando Confessarius dubitat, an sua 542.
 admonitio sit profutura an obfutura, si Matri-
 monium necdum contractum est, communiter
 consultius est impedimentum detegere, dum-
 modo sit aliqualis spes, ut pœnitens desistat vel
 dispensationem petat: si Matrimonium sit con-
 tractum, conferri debent inter se spes & timor
 damni, idque eligendum, quod præponderat: si
 autem discerni non possit, quid præponderet,
 tutius est filere, donec Confessarius ipse dispen-
 sationem conjugibus obtinuerit, aut pœnitens
 pœnitetur disponendus ad audiendam monitio-
 nem: quod si dispensatio brevi obtinenda esset,
 moneri posset, quia spes magna est tantisper ab-
 stinenturum ab usu Matrimonii, & quamvis ad-
 huc adsit periculum, tamen videtur præponde-
 rare certa scientia, quod sæpe fornicationes ma-
 teriales sit facturus, quàm incertus timor, quod
 aliquas formales facturus sit, Gob. n. 75. & 113.

§. 5. Si pœnitens dubius de valore sui Matri- 543.
 monii interroget, Confessarius, per se loquen-
 do, tenetur dicere veritatem: an autem possit
 aliquando dissimulare, dixi l. 6. p. 2. n. 1759.
 Quidquid sit de obligatione respondendi, plùs
 non respondeat, quàm interrogetur, nam rectè
 dicunt Tam. & Gob. n. 66. posse dissimulare veri-
 tatem aut verbis eludere, si gravissima mala im-
 mine-

minerent ex clara veritatis manifestatione.

544. §. 6. Si conjux confiteatur se carnaliter peccasse cum non conjuge, appromisso illi Matrimonio, communiter spes est, quod profutura sit admonitio, hinc Confessarius debet monere, ut eum animum dimittat, eò quod Matrimonium illud futurum sit invalidum ob impedimentum criminis, *Gob. n. 107.*

545. §. 7. Quamvis Confessarius sciat Matrimonium esse nullum ob impedimentum dirimens, si tamen causas justas habeat hoc tacendi, & penitens pergat invincibiliter ignorare impedimentum, tenetur illum obligare ad reddendum debitum, si fortè illud neget ex odio vel averfione, aut quia vovit castitatem, dicendo conjugem teneri reddere debitum justè petenti, quia tenetur obligare ad peccatum materiale, quando aliter evitari non potest formale, actio enim illa tum propriè non est peccatum, sed omnino est licita, *Sanch. Fill. Cón. aliique multi cum Gob. n. 100. contra Sot. Bonac. & alios.*

546. §. 8. Quamvis manifestando impedimentum nullo modo manifestetur peccatum, si tamen cedat in damnum illius, ex cujus confessione hausta est illius notitia, taceri debet, quia alioquin confessio redditur odiosa, *Gob. à n. 110.*

547. §. 9. Si Cajus adductus in suspensionem fornicationis commissæ cum consanguinea Bertæ, quam volebat ducere, negarit primùm, sed postmodum fassus sit cum juramento & coram testibus, nunc autem iterum neget & dicat, se esse inductum ad hoc jurandum: *Lugo in Resp. mor. l. 1. dub. 41. dicit Episcopum vel Parochum ei credere non posse, nisi sufficientibus indiciis probet falsitatem suæ confessionis, quia confessio*

testatione. *testis* extrajudicialis probat contra confiten-
 tem, donec de ejus errore constet, uti docet *Me-*
neus apud *Lugonem* supra: hinc *Pontius* l. 5. c. 3.
 n. 1. ait; si contrahentes opposito per unum te-
 stem impedimento & non probato, primum
 confessi sint impedimentum & postea negave-
 runt, standum esse primæ confessioni, nisi pro-
 bent secundam esse veram: Similiter *Sanch.* l. 3.
 c. 15. n. 6. dicit, concubinarium non potuisse
 docere concubinam, qui falsus erat Parocho in-
 terroganti, quod vivente primâ uxore cogno-
 visset concubinam datâ fide Matrimonii, si uxor
 noceretur, quamvis postea id negârit, audiens
 esse impedimentum dirimens.

§ 10. Si populus mullitet de impedimento 548.
 inter contracturos, videndum, ex quo funda-
 mento id fiat, nam si tantum est rumor vulgi
 sine certo auctore, communiter nihil subest,
 necque manet contemnendus, si autem sit fa-
 ma communis, huic tribuendum est aliquid; at-
 tamen rectè notat cum communi *Sperell.* decis.
 173. ad famam, quæ probet vel attendi debeat,
 inquiri, ut sit non vaga, non levis, non sibi ipsi
 contraria, sed solida, constans, uniformis, per-
 petua, quæ originem habeat à personis hone-
 stis & fide dignis. Et eadem firmat decis. 174.
 n. 115.

Q. 76. Quid addendum sit circa impedimentum er- 549.
 roris. R. §. 1. Can. un. 29. q. 1. enumerantur
 precipui errores: Error personæ est, quando hic
 putatur esse *Virgilius*, & ipse est *Plato*. Error for-
 tune, quando hic putatur esse dives, qui est
 pauper, vel è converso. Error conditionis, quan-
 do putatur esse liber, qui servus est. Error qua-
 litatis, quando putatur bonus, qui malus est.

§. 2.

550. §. 2. Certum est errorem in persona esse impedimentum dirimens, uti habetur eodem can. & Cap. *Tua nos*, De spons. sed solvi debet, 1. quod Jacob *Gen.* 29. validè contraxerit cum Lia, licet putarit esse Rachelem. 2. Quod valida fuerit benedictio data eidem Jacob, *Gen.* 27. quamvis Isaac putarit esse suum filium Esau. 3. Quod valeat absolutio sacramentalis data Petro, quamvis putarem esse Paulum. *Re. ad 1.* non valuisse, nisi postquam Jacob renovavit consensum, & voluit nihilominus etiam Liam habere uxorem. *Ad 2.* Benedictio ex divina voluntate cadebat in præsentem, quicumque esset. Et ita etiam fieri potuisset, ut Jacob ab initio validè duxisset Liam, si consensisset in præsentem, qualiscumque esset. Quod si Jacob antea positivè noluisse Liam, & tum ita consensisset positivè in præsentem, quid tum censendum esset, dixi l. 6. p. 1. n. 71. *Ad 3.* Intentio Confessarii est & debet esse, absolvere præsentem peccitentem, quicumque ille sit. Et idem est in aliis Sacramentis, excepto Matrimonio, uti dixi l. 6. p. 1. n. 68.

551. §. 3. Error in nomine non obstat, quia nihil essenziale impedit. E. contrà tamen si Cajus contrahat cum Berta, quam in re putabat esse Titiam, quamvis maluisset contrahere cum Berta, si scivisset hanc esse, Matrimonium est nullum, quia consensit in solam Titiam, & ex ista comparatione animi tantum sequitur, quod habuisset consensum in Bertam, si scivisset eam esse, non autem, quod de præsentem consensisset in Bertam, quod tamen requiritur ad valorem Matrimonii cum Berta: unde quamvis talis error concomitans non reddat actum contrarium volunt-

voluntati Caji, tamen reddit actum Caji non
voluntarium respectu Bertæ, respectu cuius de-
beret esse voluntarius, ut valere posset Matri-
monium, Bonac. Avers. q. 12. f. 1. Et idem est, li-
cet sic intenderet, *ducere Bertam, si scirem hanc
presentem esse Bertam*, per hoc enim tantum signi-
ficat se habiturum fuisse consensum præsentem
circa Bertam, si scivisset adesse, non autem,
quod actualiter habuerit, Sanch. l. 7. d. 18. n. 6.

§. 4. Quamvis error circa qualitatem fuerit 552.
causa contractus, tamen probabilius est cum
Sanch. Castrop. d. 4. pu. 4. Avers. supra contra Me-
lin. & Pont. l. 4. c. 21. n. 7. Matrimonium esse
validum, quia non vitatur consensus quoad
substantiam: & licet error ille causaverit, tamen
non fuit materia vel objectum simpliciter mo-
torum aut finis contractus.

§. 5. Quando qualitas est finis Matrimonii, 553.
ita ut Matrimonium expresse assumatur tan-
tum veluti medium ad illum finem, si erraret in
qualitate, Matrimonium est irritum defectu
consensus, v. g. non cogitabas ducere uxorem,
sed quia audis Bertam esse nobilem, ideo ducis
illam, ut has affinis nobilium, si Berta non sit
nobilis, non consentis, quia deest objectum sim-
pliciter motivum tui consensus, ita cum aliis
Gob. tr. 9. n. 113.

§. 6. Si Titius dicat, *duco præsentem, quam pu-* 554.
eris filiam consulis, quamvis non sit filia consulis,
Matrimonium valet: si dicat, *duco filiam consulis*,
quam puto esse hanc præsentem, si non sit filia consu-
lis, Matrimonium non valet, pro quo hanc Re-
gulam dant S. Th. Nav. Sanch. l. 7. d. 18. Avers. §.
super. Gob. n. 107. Spor. n. 3. quando qualitas, in
qua erratur, respicit certam personam distin-
ctam

etiam ab illa, quæ præsens est, ita ut contrahens
formet sibi conceptum personæ sub ista qualita-
te, & postea offertur persona non habens talem
qualitatem, tunc error qualitatis redundat in
errorem personæ. E contra, si qualitas non re-
spiciat certam personam distinctam à præsentē,
sed independenter ab ea qualitate format sibi
conceptum personæ præsentis, quam directè
vult, quamvis decipiatur, putans tali personæ
inesse talem qualitatem, quæ tamen non inest,
error non redundat in personam, hinc validè
contrahit in primo casu, quia directè intendit
illam, quæ adstat, quamvis erret putans esse fi-
liam Consulis. In secundo invalidè contrahit,
quia filiam Consulis sibi in mente proponebat,
& directè illam intendebat, quam sub ea quali-
tate sibi proponebat in mente, non autem illam,
quæ adstabat, si eâ qualitate careret.

555. §. 7. Etiam suppositis jam dictis, adhuc ma-
net dubium, quid ad hunc casum sit dicendum:
Titius petiërat filiam natum minorem Caji in uxo-
rem, quam viderat esse formosam, Caji negat
illam, sed appromittit natum majorem, quæ for-
mosa non erat, Titius jubet per Sempronium
videri hanc, sibi que referri, cujus formæ sit illa
natum major, Caji Sempronio ostendit natum mi-
norem dicens esse natum majorem, hinc deceptus
Sempronius nuntiat Titio natum majorem esse
formosam, & ideo Titius per procuratorem init
Matrimonium cum natum majore.

556. *Queritur*, an validè. R. Affirmant *Sanch.* n. 35.
Perez, Gob. n. 124. quia error tantum fuit in qua-
litate pulchritudinis, & Titius consensit in na-
tum majorem, quam pater obtulerat: è contrà ne-
gant alii cum *Spor.* n. 8. quia consensit in illam,
quæ

que fuit offensa Sempronio, ad hanc enim so-
lam se determinavit ratione pulchritudinis, er-
go cum errore qualitatis erat conjunctus error
personæ. In hoc casu nihil potest absolute defi-
ni, sed examinanda est intentio, quam ex actua-
li comparatione animi præsumetur habuisse Ti-
tus, partim secundum regulam jam datam, par-
tim secundum ea, quæ dixi l. 3. p. 1. n. 71.

§. 8. Si virgo putavit commixtionem cor- 556.
porum non esse necessariam ad generandam
prolem, valide contraxit, quia habuit genera-
lem intentionem faciendi, quod alii contrahen-
tes faciunt, *Gob. n. 128*. Si autem Caja deflorata
erat se ut virginem, & sic ducat Cajum igno-
rantem hunc defectum, quid tum tenendum sit
colligitur ex dictis n. 184. & 243.

§. 9. Si contrahentes intendunt Matrimo- 557.
nium, sed velint esse solubile, quid tum dicen-
tum sit, dixi l. 6. p. 1. n. 72. & hic à n. 250. Quid
autem sit dicendum, si intendunt Matrimonium
indissolubile, sed expresse nolint Sacramentum,
cui ibid. l. 6. n. 73. & hic n. 276.

§. 10. Ex dictis solvitur hic casus: Titius 558.
post habitam copulam cum sorore Caje, init
per hanc fide Matrimonium cum Caja, ignorans se
impeditum: Caja postea injustè malè tractatur à
Titio, & aliunde vehementer suspicans de illo
impedimento agit pro dissolutione sui Matri-
monii apud Papam. Titius negat factum, quod
Caja probare non potest, ideoque jubentur ma-
nere in Matrimonio, cui sententiæ acquiescit Ca-
ja, iam volens dimittere suam suspicionem velut
conterariam. *Queritur*, an Titius possit manere
in illo Matrimonio, & petere ac reddere debi-
tum. *Videtur* posse, quia Ecclesia jubens illos
ma-

manere in Matrimonio, videtur hoc ipso tollere impedimentum affinitatis, ergo jam sunt habiles, & cum acquiescat Caja, reipsa renovat consensum. R. non posse, tum, quia mens Ecclesiæ non est agere contra jus Cajæ, tum maximè, quia error facti falsò negati à Titio dat causam huic renovato consensui, ergo est irritus, secundum dicta l. 3. p. 2. à n. 612. neque Ecclesiæ potest hunc consensum supplere. Quòd si resciretur Papam dispensare in affinitate, si fortè subesset, & Cajam adhuc suspicantem de illo impedimento, nunc independentem à primo suo consensu absolutè consentire, eò quòd mallet manere in hoc Matrimonio, quàm perpetuò esse in rixis, aut se exponere periculo fornicationum, per hunc renovatum consensum fieret validum hoc eorum Matrimonium.

559. §. 11. Multos textus & Auctores adducit *Sprell.* decis. 150. n. 6. quibus videtur dici, quod non vitietur Matrimonium ex subreptione, dolo vel mendacio initum, sed rectè concludit cum *Sanch.* l. 7. d. 18. à n. 18. id intelligi, si ista versentur tantum circa qualitates accidentales, uti satis intelligitur ex dictis.

560. Q. 77. Quid addendum sit circa impedimentum conditionis servi. R. §. 1. Hæc conditio strictæ servitutis quatuor modis inducitur, jure belli, civitate, justâ condemnatione, emptione. Certum autem est Matrimonium etiam strictè servorum non ideo esse irritum, quia non consenserunt Domini, nam Cap. 1. De conjug. servor. sic statuitur: Nec inter servos debent Matrimonia ullatenus prohiberi, & si contradicentibus Dominis & inviti contracta fuerint, nullâ ratione sunt propter hoc dissolvenda; Imò nec ideo Matrimonium illicitum est, per

per se loquendo, uti ex *S. Th.* & aliis rectè ostendunt *Sanch.* l. 7. d. 21. *Avers.* q. 3. f. 7. incommoda enim illa, quæ refert *Busenb.* non obstant substantiæ Matrimonii, quamvis ejus usum aliqua ex parte impediunt, uti & infirmitas corporis. Possunt tamen esse pacta, saltem ex consuetudine, ut si servus infcio vel invito Domino contrahat, non amplius gaudeat certis beneficiis sui domini.

§. 2. Quod servitus dirimat, est ex Jure ecclesiastico. Cap. *Si quis ingenuus*, Cap. 2. 3. & ult. de conjug. servor. Si autem contrahens, qui liber est, sciverit conditionem servilem alterius, *l. Th.* in supplem. q. 52. a. 1. & 2. *Sanch.* d. 19. n. 13. *Arceud.* l. 7. c. 3. & alii communissimè docent, Matrimonium fore validum, quia ejusmodi homo liber cedit juri suo, datque liberum consensum, quem jus positivum non irritat, irritat autem, si servitus fuerat à libero ignorata, quia ex ea parte consensus non fuit voluntarius, sed fuit error quodammodo circa personam, uti curibus deducit *Sanch.* à n. 15.

§. 3. Si servus ducat liberam ipsius servituti inagnam, *Silv. Navarr. Henriq.* & alii dicunt servum invitâ liberâ resilire non posse, quia lege in ejusmodi casibus favent soli injuriam. Alii cum *Sanch.* l. 4. d. 15. n. 5. probabiles dicunt, si aliud damnum secutum non sit, tam servum resilire posse, si enim teneretur ex contractu, id esset in pœnam sui delicti, ad eam autem pœnam prærequiritur Judicis sententia.

§. 4. Si persona serva intra breve tempus, 563. tempore infra sex menses, erat futura libera, quamvis ignorata sit servitus, *Sanch.* l. 7. d. 19. *Tom. Vill.*

n. 4. putat valere Matrimonium, quia illa brevis servitus non videtur adferre præjudicium, sed *Sily. Angel. Avers. q. 12. f. 2.* melius contradicunt, quia si liber hoc resciret, posset Matrimonium suum habere pro nullo, ergo verè nullum erat. Sententia tamen communissima cum *Sanch. d. 20. Avers. Pont. l. 7. c. 44.* dicit valere, si Dominus servam collocet in Matrimonio cum libero ignorante servitutem, quia hoc ipso servæ concedit libertatem, uti habetur ex authent. De nuptiis. §. Si verò decretum.

564. §. 5. Servitus ignorata dirimit, quamvis ignorantia sit crassa & imprudens, eò quòd facile resciri potuisset, quia Ecclesia, ut Matrimonium valeat, requirit consensum directum in conditionem servitutis cognitæ, *Sanch. Cón. Avers. §. Quintò*, contra *Sot. & Ledesm.* Aliud est, si haberet dubitationem vel opinionem de servitute, & tamen contraheret, tum enim cederet suo juri: & idem videtur esse, si haberet ignorantiam affectatam, eò quòd positivè vellet, nec inquirere nec inquire, quia talis ignorantia æquivaleret sufficienti notitiæ, *Pont. Avers.*

§. 6. Si servus contrahat cum serva credens hanc esse liberam, valet Matrimonium, quia non erratur quoad substantiam, & Ecclesia irritat solum Matrimonium liberi ignorantis servitutem alterius, *S. Th. Henrig. Victor. Sanch. d. 19. n. 23, Avers. §. Septimò.* Et idem est, si servus ducat liberam, quam putabat esse servam, de hoc enim casu nil statuit Ecclesia, & cessat causa, quæ erat, ne liber deprimeretur ignoranter ducens servam, *Avers. §. Octavò.*

566. §. 7. Qui ad tempus tantum liberatus servitute, postea in eam relapsurus est, contrahit in-

validè, quia re ipsa incumbit ei servitus, quæ ignoratur, *Sor. Gabr. Avers. §. Quarto.*

§. 8. Qui ignorans ducit servam, actualiter 567.
ita affectus, ut ducere velit, quamvis sit serva,
ducit validè: E contra, si tantum habitualiter
ita comparatus sit, ut voliturus esset ducere,
quamvis sciret esse servam, ducit invalidè, quia
non habet consensum de presenti, sed tantum
habiturus fuisset, si scivisset esse talem. V. n. 551.

§. 9. Si liber duxerit servam, putans libe- 568.
ram, & hæc fiat libera illo inscio, ac propterea
non ponente novum consensum, quamvis per-
petuam illam habere ut conjugem, non ideo vali-
datur Matrimonium, quia tantum agit ex vi
primi consensu invalidi, uti intelligitur ex di-
cendis à n. 813. docentque communiter omnes
tam *Sench. l. 2. d. 36. & Avers. §. Nonò contra An-*
gel. & alios. Si tamen post cognitam etiam actua-
lem adhuc servitutem habeat velut conjugem,
ponit novum consensum, & ratificat Ma-
rimonium, Cap. 2. & ult. De conjug. servor.

Q. 78. An conditio filii dirimat, & quid dicendum 569.
si Matrimonium ineatur insciis vel invitis parenti-
bus. R. S. Basil. apud Arcud. l. 7. c. 2. putavit
conditionem filii dirimere, si parentes sint in-
iuri; & hoc videtur habere fundamentum in
utroque Jure, nam ita habetur Can. Aliter 30. q.
1. Can. Honorantur. & Can. Non omnis 32. q. 2. Pa-
trona consensus desideratur in nuptiis, nec sine eo legi-
time nuptiæ habeantur, juxta illud Evaristi Papæ: ali-
ter non sit legitimum conjugium, nisi à parentibus tra-
datur. L. 2. ff. De ritu nuptiarum. Nuptiæ consiste-
re non possunt, nisi consentiant omnes, id est, qui coeunt,
etiamque in potestate sunt. Idem habetur L. 9. 10.
etiam Luth. Bucer. Erasin. apud Bellarm. De

Matr. c. 19. dixerunt, Matrimonia prolium inita sine consensu Parentum, vel irrita esse, vel saltem per parentes irritari posse. Sed oppositum nunc certum est ex *Trid.* sess. 24. De ref. Matr. c. 1. ubi ait, eos *S. Synodus* anathemate damnat, qui falso affirmant Matrimonia à filiis-familias sine consensu Parentum contracta, irrita esse, & Parentes irrita vel irrita facere posse; docentque *S. Th.* 2. 2. q. 104. art. 5. & nunc Canonistæ ac Theologi omnes cum *Delb.* c. 8. dub. 10. f. 9. *Pignat.* tom. 4. conf. 147. *Avers.* q. 3. f. 7. *Kugler* à n. 131. & 574 ubi à n. 576. solvit argumenta contraria. Notant etiam rectè *Bellarmin.* & *Arcud.* c. 4. id jam fuisse in antiqua lege, nam *Esau* *Gen.* 26. & 28. duxit uxores sine voluntate parentum; *Jacob* *Gen.* 29. & 30. duxit sine scitu parentum; similiter *Tobias* c. 7., nec ideo reprehensi sunt, hinc dicendum est Canones antiquos & leges istas pro nunc esse à *Trid.* emendatas.

570. §. 2. Rectè docet cum communi *Avers.* q. 4. f. 5. contra *Sor. Nav.* & alios, filium non teneri obedire parenti imperanti certum Matrimonium, hinc quamvis doceant *Gutt.* *Bav.* *Egund.* & alii filium, & præcipuè filiam, peccare mortaliter contrahendo contra voluntatem & consensum parentum, quia horum cura & potestas postulat, ut proles in re tam gravi nihil determinent contra eorum voluntatem, oppositum tamen tenent *S. Th.* 2. 2. q. 10. & 104. a. 5. *Tolet.* *Henriq. Sanch.* l. 4. d. 23. n. 10. *Burgh.* cent. 3. cap. 55. *Krim.* à n. 132. quia circa electionem perpetui statûs, sustentationem proprii corporis, prolium generationem, quisque censetur esse sui juris, & ideo *S. Bonav.* in 4. dist. 29. q. 3. n. 16. ait: per præceptum non potest pater ad contrahendum

prolium
esse, vel
d' opposi-
ref. Ma-
damnat....
nihil sine
parente ta
2. 2. q.
ologiom-
tom. 4.
1. & 574-
ria. No-
jam fuis-
28. duxit
b Gen. 29.
liter To-
ne dicen-
pro nunt
vers. q. 4.
non teneri
Matrimo-
b. Eagon-
re morta-
& con-
potestas
determi-
stitum ta-
5. Tolet.
nt. 3. cal-
nem per-
corporis,
ur esse sui
3. n. 16.
erabendum
quo

ad hoc vel illa filium obligare. Attamen Delb. & A-
d adhuc distinguunt, & dicunt, si parentes im-
pedire velint ab omni Matrimonio, non teneri
obedire cum periculo incontinentiæ, juxta il-
lud. 1. ad Corinth. 7. v. 9. *melius est nubere, quam*
vir: Si impedire velint à certo Matrimonio, ad
quod filius vel filia propendet, expendendas esse
ex utraque parte rationes, & si parentum ratio-
nes justæ sint, teneri obedire; si nullius sint mo-
mentati, non teneri. Denique si parentes induce-
re velint ad certum Matrimonium, à quo ab-
horrent, non teneri obedire. Addunt tamen
communiter omnes cum Sanch. teneri exquirere
consilium parentum, si commodè fieri possit, &
non prævideant impedituros, quamvis Spor. n.
177. putet non peccaturos graviter, si etiam hoc
negligant. Deinde tenent etiam communiter
omnes cum Tolet, Sanch. Burgh. suprà, etiam tene-
ri sequi consilium parentum, si multum referat
cum tali contrahere, v. g. ad tollendas graves
inimicitias, pietas enim tum obligat, per se lo-
quendo, ut tollant talem necessitatem gravem
parentum: & eadem ferme habet cum aliis Bu-
rgh. relatus l. 3. p. 1. n. 692. Quod si ex tali Ma-
trimonio scandala, aliæque mala prudenter ti-
merentur, rectè dicit Delb. num. 43. sine peccato
contrahi non posse, sed tanquam repugnans
charitati & pietati, imploratâ etiam Judicis au-
thoritate esse impediendum, quia *in malis promif-*
sionibus non expedit servari, Reg. 69. Juris in 6.
Denique notandum, quod in Gallia, & quibus-
dam aliis locis Matrimonia contracta contra
voluntatem parentum censeantur irrita quoad
ceteros aliquos civiles.

§. 3. Non ideo potest exheredari proles, quod 571.

Aa 3

ineat

ineat Matrimonium etiam cum inæquali contra positivam voluntatem parentum, uti cum aliis plurimis docent *Sanch.* l. 4. d. 25. *Laym. Dia-* na, Gob. t. 10. n. 108. *Dicaſt.* De iust. t. 19. n. 393. *Leſſ.* in auct. v. *Matrimonium* caſ. 20. neque oppoſitum ullâ lege vel conſuetudine induci poteſt, niſi accedat aliquis conſenſus Eccleſiæ, ſecundum dicta à n. 517. *Delb.* c. 8. d. 19. f. 2. & ſeqq. Ratio eſt, quia Jure naturali non poteſt ideo exheredari, niſi hinc parentum voluntatem teneatur ſequi, quod ſecundum dicta non tenetur. Jure autem positivo tum tantum poteſt exheredari, ſi adſit una ex his cauſis ingratitudinis, quas recenſet *Authent.*: *Ut cum*, De appellatone, *Collat.* 8. §. *Aliud quoque capitulum*; 1. Si parentibus manus intulerit. 2. Si per ſe & directè gravem & inhoneſtam injuriam eis ingeſſerit. 3. Si accuſaverit in criminalibus, quæ non ſunt contra Principem vel Remp. 4. Si ſit maleſicus cum maleſicis verſetur. 5. Si tentaverit inſidiari vitæ parentum. 6. Si commiſcuerit ſe novercæ ſuæ vel concubinæ Patris. 7. Si per delationem gravia diſpendia cauſarit parenti. 8. Si pro parente captivo noluerit fideſubere. 9. Si impediverit, ne parentes conderent teſtamentum. 10. Si arenarium vel mimum pergat agere, cum parentes ejus profeſſionis non ſint. 11. Si filia vel neptis viginti quinque annis minor rejeſtâ oblatione mariti vel dotis elegerit vitam luxurioſam. 12. Si parentem factum furioſum neglexerit. 13. Si non feſtinaverit redimere captivum. Quamvis autem ducat imparem contra voluntatem parentum, non ideo committit caſum ingratitudinis ob unam ex his cauſis, ergo. Videri poteſt *Krim.* à n. 488. Puta-

Putavit quidem *Fachin.* posse exheredari pro-
lem ex similibus vel majoribus causis, quàm hæ-
rent, sed rectè contradicit *Krim.* à nu. 496. quia
Jus expresse restringit potestatem exheredandi
ad has tantum causas: sicuti privationem asyli
restrinxit *Greg. XVI.* ad illa tantum 8. crimina,
quæ recensui l. 4. n. 1394. ideoque ad alia etiam
majora extendi non debet. Putat tamen *Molina*
d. 176. posse Remp. condere legem, secundum
quam talis proles exheredari posset in certis ca-
sibus, nempe illis, quibus in hoc negotio tene-
ar sequi consilium parentum. V. *Kugler* à n. 695.

§. 4. Si proles petito consilio parentum, con- 572.
tra horum voluntatem ineat Matrimonium,
non ideo potest ei negari dos, communis cum
Amob. l. 4. d. 26. à n. 16. *Gob.* n. 110. *Krim.* à n.
100. Ratio est, quia volenti nubere debetur
dos, tum ad alimenta, & sustinenda onera Ma-
trimonii, tum etiam, ne mulier indotata sper-
natur à viro, uti habetur in Jure apud *Krim.* n.
100. nullum autem Jus dicit; prolem ob addu-
ctam causam posse privari dote: Imò licet nu-
ceret indigno, non ideo posset privari alimentis
necessariis, L. 5. §. Si vel parens. ff. De liberis ag-
natis. Dos autem & alimenta æquiparantur in
Jure. Porro ille solus censetur accipere indi-
gnum, ex quo redundat dedecus in familiam, vel
infamia in accipientem. Vide *Krimer* n. 503. &
Kugler à n. 139.

Q. 79. Quid addendum sit circa impedimentum vo- 573.
luntatis. §. 1. Deus permisit Sacerdotibus & Levi-
tis antiqui testamenti Matrimonium, ejusque
usum, saltem extra annum suæ vicis five deser-
vitionis, cum enim non fierent Sacerdotes aut
Levitæ, nisi è tribu Levi & domo Aaronis, ne

Levitarum genus deficeret, reparandum erat per Matrimonium. In nova lege Græci sacris ordinati etiam licite utuntur Matrimonio ante subdiaconatum contracto, uti declararunt varii Pontifices apud *Arcud.* l. 7. c. 33. Votum tamen habent cœlibatûs post primæ uxoris obitum, *Arcud.* c. 43. ubi etiam notat Episcoporum uxores debuisse fieri Monachas.

574. §. 2. An Matrimonia Græcorum, si contrahant post susceptum sacrum Ordinem, siue sint prima, siue secunda, non tantum sint illicita, sed etiam invalida, fusillimè disputat *Arcud.* eodem c. 43. & contra alios tenet valida esse, sed sic contrahentes debere abstinere à sacro ministerio. E contra invalida esse multis contendit *Pignat.* tom. 8. consult. 81. Justè autem & sanctè voluit Ecclesia, ut Latini ordinati sacris essent incapaces Matrimonii, & si illud antea contraxissent, abstinere ab usu, uti contra Græcos rectè ostendit *Arcud.* à c. 34. usque ad 43. testimoniis Conciliorum & PP. tam Græcorum quàm Latinorum: & nunc tantum loquemur de impedimento voti in Ecclesia latina.

575. §. 3. *Vasq. Az. Plat.* Pont. l. 7. c. 14. & seqq. late contendunt ex antiquis Conciliis & PP. Religiosos in primis sæculis, non obstante professione suâ potuisse validè, quamvis illicitè, contrahere Matrimonium. Et idem dicit de initiatis sacro Ordine *Pont.* c. 27. Quod Professionem religiosam attinet videri possunt dicta. l. 4. n. 3. & hic dicenda paulò post. De cætero certum est, nunc in *Conc. Later.* anno 1139. statutum esse, ut Religiosa professio & votum ordinati sacris discriminet contrahendum Matrimonium, uti refertur *Can. Ut Lex.* 40. caus. 27. q. 1. & idem statui-

in aliis locis, apud Pont. c. 22. n. 4. & apud
De Ordine Dub. 25. estque definitum à Trid.
Sess. 24. Can. 9. Si quis dixerit Clericos in sacris Or-
dinibus constitutos vel Regulares castitatem sollemniter
professos posse Matrimonium contrahere, contractumque
nullum esse non obstante lege Ecclesiastica vel voto . . . . .
quodema sit: unde videtur colligi, si Ordinem
sacrum suscipiens nollet castitatem vovere, at-
amen ad hanc teneri ex præcepto Ecclesiæ, se-
cundum dicta l. 6. p. 2. n. 2161. & similiter talis
ex lege Ecclesiæ in reverentiam Ordinis sacri
redditur inhabilis ad Matrimonium, uti rectè
Krim. à n. 956. Estque hoc verum, licet susci-
piens sacrum Ordinem esset tantum impubes,
quia quamvis per legem Ecclesiæ non sit capax
voti Religionis, tamen Ecclesia non reddit eum
incapacem hujus voti vel præcepti, Krim. n. 963.

§. 4. Infans validè initiatur sacro Ordine, 576.
ut constat ex Cap. un. De clerico per saltum promo-
to: sic autem ordinatus non teneretur castitate,
sed si vellet, posset inire Matrimonium, quia
tunc vovit, nec ei præcepta est castitas, cum fue-
rit voti & præcepti incapax. Excipe, nisi usum
rationis adeptus suam Ordinationem expressè
vel tacitè ratificaverit, tum enim tenetur ad ca-
stitatem, & inhabilitatur ad Matrimonium,
Krim. n. 962.

§. 5. Ordinatus sacris ex metu gravi injustè 577.
& directè ad sacri Ordinis susceptionem incusso,
secundum Krim. n. 964. & alios multos non te-
netur ad castitatem, nec inhabilis est ad Matri-
monium, sed videri debent dicta l. 6. p. 2. n.
1163. nam probabilius est oppositum ob ratio-
nem ibi datam, quia votum illud Jure naturæ

valet, nec invenitur Jure positivo irritari, ut etiam rectè probat *Pont. l. 7. c. 29.*

578. §. 6. Qui invalidè ordinatus est, non tenetur, quia votum & obligatio castitatis ex mente Ecclesiæ tantum accessoriè sequitur ad susceptionem Ordinis: Oppositum tamen dicunt *Castrop. & Krim. n. 965.* si conjuges invalidè professi sint Religionem, putant enim teneri ad castitatem statui congruam, eò quod profitendo Religionem, expressè voverint castitatem, ac voluerint actum suum valere, quantum posset.

579. §. 7. Per votum simplex castitatis, quod Religiosi Societatis Jesu emittunt post Novitiatum, dirimi Matrimonium, certum est ex Bulla *Greg. XIII. Ascendente Domino*, ubi ait: *quoniam omnes illos ad contrahendum inhabiles ac contractus hujusmodi nullos & irritos facimus.* Ratio est, quia quamvis non sit votum solenne, tamen quia Ecclesiæ potestatem habet ponendi certas condiciones requisitas ad valorem contractus matrimonialis, ipsa autem ponit carentiam votorum simplicium, per quæ Societatis Jesu personæ fiunt Religiosi, hoc ipso talia vota habent vim dirimendi Matrimonium.

580. §. 8. Docent *Abb. Lop. Palud. Laym. l. 5. tr. 10. p. 4. c. 3. n. 5. Gutt. Castrop. d. 3. p. 6. §. 11. n. 20. Avers. q. 15. f. 3. Tamb. hic tr. 7. c. 4. §. 2. n. 9. & alii communiter contra Sor. & Pont. l. 7. c. 21. & 25.* per votum simplex castitatis, quod uxor emittit dans marito potestatem suscipiendi sacrum Ordinem, dirimi Matrimonium uxoris, etiam post mortem dicti mariti, quod videtur statui *Cap. Quia sunt, 10. & Cap. Si se. dist. 28.* ubi dicitur, ut separentur, non tantum quoad tōrum, uti putat *Pont.* sed quia deest vinculum, ut

ri, uti
on tene-
x mente
l suscep-
unt Ca-
profelli
castita-
do Reli-
c volue-
t.
quod Re-
lovitia-
ex Bulla
rimo on-
us huius-
quam-
Ecclesia
ditiones
monia-
am sim-
ne fiunt
m diri-
tr. 10.
n. 20.
n. 9. &
c. 21. &
d uxor
endi sa-
uxoris,
videtur
dist. 28.
quoad
culum,
ut

habet ibidem *Glossa*. Et ratio congruentiæ
est, quia talis uxor deberet fieri monialis secundum
Cap. *Sane*, De convers. conjug. & Cap. *Agas-
tha*, 21. causâ 27. q. 2. ergo congruum est, ut
idem sit inhabilis ad alias nuptias. Alii cum
per tom. 1. l. 13. c. 14. q. 11. & *Sanch.* l. 7. d. 40.
dicunt Matrimonium uxoris in sæculo reman-
entis fore quidem irritum, attamen non ratio-
ne voti, sed ex constitutione Ecclesiæ, nam etsi
votum castitatis non emiserit, si tantum
consenserit in Ordinationem mariti, licet fortè
nihil sciverit de inhabilitate inde consequente,
dicunt inhabilitari ad secundas nuptias, nam
ita statuitur Cap. *Seriatim*, 14. dist. 32. & Cap.
Quia sunt, 10. dist. 28. ubi *Glossa* ait: Si eam invitâ or-
dinaretur vel ignorante, non fieret ei præjudicium, sed
si sciret & tacuit, sit ei præjudicium, ut post mortem il-
lus non possit nubere, ut dist. 32. Cap. *Seriatim* 14. unde
consequitur, quod mulier voveat, sed sufficit, si scit
se suum ordinari. Et eadem *Glossa* ad Cap. *Si se*,
11. dist. 28. videtur, quod sola constitutio Ecclesiæ hoc
Matrimonium dirimat, non scientia vel votum. Atque
in his consentit *Sanch.* Quidquid sit de hoc, un-
de oritur; *Glossa* ad Cap. *Seriatim*, suprà ait: De
iâ uxore promori dic, quod eo ipso, quod dat licentiam,
consequitur vovere. Et idem dicit *Gl.* ad Cap. *Agas-
tha*, 21. causâ 27. q. 2. ergo re ipsa videtur esse
ratione voti, saltem virtualiter emissi, cui,
quamvis simplex sit, Ecclesia annexuit talem in-
habilitatem, uti eandem annexuit votis simpli-
cibus in Societate Jesu; vel certè dici potest,
quod in simili dixi l. 6. p. 2. n. 2161. nempe sicut
in suscipiens sacrum Ordinem ordinariè ex voto
obligatur ad continentiam, si tamen vovere no-
luit, tum obligari ex præcepto Ecclesiæ, ita hinc
ordi-

ordinariè ex voto oriri illam inhabilitatem, si autem non voverit, oriri ex dispositione Ecclesiæ. Quid autem tenendum sit de nocente manente in sæculo, si innocens post justum divortium susceperit sacros Ordines vel Religionem dixi à n. 448.

581. §. 9. *Sanch.* l. 7. d. 32. à n. 9. latè probat, si unus conjugum profiteatur in Religione, & alter velit manere in sæculo, debere non tantum facere votum continentiae, sed etiam carere periculo incontinentiae, alioquin teneri non tantum ingredi monasterium, sed etiam suo tempore profiteri in Religione, ut probat *Castrop.* d. 3. p. 6. §. 11. n. 12. quamvis n. 17. dicat, spectato rigore Juris oppositum esse probabilius. Tandiu autem censetur manere periculum incontinentiae, quamdiu senes non sunt, quantumcumque probæ sint vitæ. Si tamen sint senes, præsumi abesse periculum; censetur autem mulier senex, si sit quinquagenaria, vir autem, si sit sexagenarius, inquit *Sanch.* & post eum *Castrop.* n. 10. quia tum in illis cum potentia generandi communiter cessat calor libidinis. Deinde probat idem *Sanch.* d. 33. & *Castrop.* n. 14. professionem viri fore validam, si uxor consenserit, quamvis hæc in sæculo manens, & adhuc juvenis votum castitatis non emittat: attamen ad hoc prærequiri licentiam Episcopi pro ingressu in Religionem, docet *Castrop.* n. 11. contra *Sanch. Gut. Pontium*, & *Avers.* q. 15. f. 3. qui dicunt id tantum esse de convenientia. Et si remanens in sæculo emittat votum castitatis, docent rectè *Sanch.* n. 8. *Gut. Pont. Castrop.* n. 13. quod votum uxoris non ideo fiat solenne, nam *Cap. un. De voto*, in 6. clarè deciditur, quod votum nullum censeatur solenne

solenne in ordine ad dirimendum Matrimonium, nisi sit in religiosa professione, vel sacri Ordinis susceptione. Hinc inferunt hi Auctores cum *Avers.* tali voto non dirimi sequens Matrimonium, sed tantum impediri. Quod autem uxor viri sacris ordinati nequeat secundum dicta n. 580. post viri mortem valide inire Matrimonium, hoc dicunt esse ex speciali Ecclesie ordinatione circa uxorem ordinati, quæ cum sit o-ciosa, non debeat extendi ad uxorem professi. Contra *S. Bonav. Gabr. Palud. Henricus* & alii dicunt hoc voto dirimi Matrimonium etiam mortuo professo contrahendum, quia Cap. *Qui uxorem, 10. caus. 33. q. 5.* dicitur: qui uxorem suam velare permiserit, aliam non accipiat, sed similiter convertatur, ubi Glossa addit: intrando monasterium, si puerus est; vel si senex est, contineat in saeculo, Cap. *Cum sis, De convers. conjug.* & hic dicit Hugo, quod *capo, quod dat uxori licentiam*, intelligitur vivere. Hoc autem votum videtur esse simile voto, quod emittit uxor ordinati, quod secundum dicta n. 580. Matrimonium dirimit, & talis vir ingrediens monasterium etiam saepe ordinatur, ergo votum uxoris in saeculo manentis habet saltem tum similem vim dirimendi, & propter hoc, posterior sententia etiam est probabilis, quæ dicit hic non esse extensionem legis, sed in ultimatione prudente velut identitatem casus respectu ejusdem legis.

§. 10. Si Titius hæreticus Ordinis Teutonici ritu hæreticorum fecerit solitam professionem, non ideo fit inhabilis ad Matrimonium, tum quia non est vera professio religiosa, sed tantum inanis caremonia, tum etiam quia non inten-

intendunt se obligare ad continentiam, neque Ecclesia ipsis eam præcipit.

583. §. 11. Thomistæ communiter, Henric. Valent. & alii, quibus videtur favere S. Th. in supplement. q. 53. a. 2. O. putant voto solenni Jure naturæ dirimi Matrimonium, eò quod res Deo per votum tradita non possit tradi homini, sed probabilius est oppositum cum Scoto & Scotistis omnibus, teste Mast. 10 n. 116. ad quos accedunt Gers. Abb. Cap. Az. Bellarm. Sanch. l. 7. d. 26. S. Bonav. Less. Cón. Regin. Hurt. Dicast. supra, Krim. à n. 446. Avers. q. 15. f. 1. & alii, quia obligatio Religionis non pugnat cum superveniente obligatione justitiæ, uti patet in obligato voto simplici castitatis, si Matrimonium contrahat, Deo enim ex Religione obligaverat corpus, quod nihilominus etiam validè ex justitiâ obligat conjugii. Si dicas, votum solenne habere actualem traditionem corporis respectu Dei, quam non habet votum simplex: Contra est 1. nam multa vota simplicia etiam dirimunt Matrimonium, uti patet ex dictis, ergo talia saltem habent respectu Dei actualem traditionem corporis. 2. Ideo votum solenne est actualis traditio, quia per illud homo abdicat se jure utendi corpore, sed per quodvis votum simplex etiam abdicat se homo jure utendi corpore, quia nullum in tali homine manet, nec unquam est in aliquo jus ad actus illicitos, ergo. Confirmatur, nam Pontifices dispensare possunt cum professis ad ineundum Matrimonium, uti dicitur n. 829. ergo figurum est, quod professio dirimat Jure tantum ecclesiastico, solennitas enim, ob quam præcipuè est vis dirimendi, juncta est votis vel Ordini solo Jure ecclesiastico, uti rectè Krim. à n. 446. §. 12.

§. 12. Sicuti votum profitentis in Religione 584.
impedit valorem Matrimonii, ita Matrimo-
nium consummatum impedit valorem profes-
sionis religiosæ, si fiat absque licentia conjugis,
& extra casum iusti divortii, Cap. *Notificasti*, 33.
q. 5. Cap. *Veniens*. Cap. *Quidam* De convers. con-
jug. potestque sic invalidè professus suâ sponte
redire ad sæculum, & in eo semper manere, eti-
am si alter postea consenserit vel dederit causam
iusti divortii, nisi post hæc professionem suam
legitimè ratificârit: Et talis professio de se non
habet vim voti simplicis aut Religionis postea
ineundæ aut servandæ castitatis aut non petendi
debitum, quæ quidem præsumuntur, secundum
Cap. *Quidam* & Cap. *Placet*, De convers. con-
jug. sed an ita sit, pender ab intentione profiten-
tis, quæ exquirenda est. Dixi, si fiat absque li-
centia conjugis, & extra casum iusti divortii,
quæ licentia vel divortium, si adsit, licitè & va-
lidè proficitur, uti colligi potest ex dictis tum
hic n. 438. tum etiam l. 6. p. 2. n. 2220. ubi dixi,
talem etiam posse suscipere sacrum Ordinem.
Possuntque hæc omnia videri pluribus deducta
apud *Avers.* q. 15. f. 2. & 3.

§. 13. Huc spectat resolutio seqq. casuum. 1. 585.
Tutus invalidè professus, post elapsam quin-
quennium relatâ causâ invaliditatis, emissus,
vivit Matrimonium. *Queritur*, an validè. Ne-
gat *Pignat.* Tom. 1. consult. 88. referens multas
declarationes, quæ dicunt, ibi esse tacitam pro-
fessionem. Sed R. Quamvis Ecclesia prudenter
præsumat talem esse tacitè professum, sive, in-
terea ratificâsse professionem suam, vix enim es-
se potest, quin ratificaverit, cum tamdiu in Re-
ligione vixerit, tamen cum Ecclesia non possit
sup-

supplere consensum ad valorem professionis necessarium si reipsa nunquam ratificasset, secundum dicta l. 4. n. 12. nunquam valuisset professio, & Matrimonium jam contractum esset validum. E contra, si etiam tacite tantum ratificaverit primam invalidam professionem, nec aliunde aliquid defuerit, secundum dicta l. 4. n. 31. est verè professus, & consequenter Matrimonium ejus est invalidum, & de hoc casu intelliguntur declarationes apud Pignatellum.

586. *Casus 2.* Berta potens probare se coactam vi esse ingressam & professam in Religione, post medium annum à professione clam profugit, & jam in Matrimonio est per decem annos, susceptis prolibus, petitque tandem, ut Judex ecclesiasticus habitam plenam probationem coactionis declarat Matrimonium & proles legitimas. *Quæritur*, an id fieri possit, Ratio dubitandi est, quia *Trid. sess. 25. De Regul. c. 19.* dicit: Regularem talem non esse audiendum, nisi intra quinquennium rationem à die professionis causas deduxerit coram Superiori suo & Ordinario. Quod si antea habitum sponte dimiserit, nullatenus ad allegandum quamcunque causam admittatur, sed ad Monasterium redire cogatur, & tanquam apostata puniatur. Nihilominus quatuor Doctores facultatis Theologicæ Coloniae putarunt Judicem ecclesiasticum adhuc posse declarare professionem irritam, Matrimonium & proles esse legitimas, quia ignorantia Juris excusat in sexu foemineo: Et mulier, ut inquit Gloss. nov. in authent. *De incest. nupt. §. 1. Mascard. De prob. vol. 1. concl. 74. n. 5. vol. 2. concl. 1080. n. 9.* ignorat sua jura, quidve ipsi comperat. Et cum res integra non sit, præsumendum de benignitate Matris Ecclesiæ, quod conjuges illos

nolit

nolit manere in perpetuis animæ & corporis angustis.

586.

Casus 3. Cajus metu, quem probare potest, coactus, verbis tantum externis sine interno animo fecit professionem; cessante intra triennium causâ metûs, statim protestatur contrâ, sed non auditur à Superioribus, nec permittitur implorare Ordinarium, imò in carcerem conjicitur, è quo elabens, fugam arripit, dimisso habitu eâ intentione, ut intra tempus quinquennii sibi currentis impleret Ordinarium: Iterum deprehensus conjicitur in duriores carceres tandem interrogatur: num professionem suam velit ratificare, aut aliàs damnari perpetuo tali carcere: cumque non esset aliud evadendi medium, Cajus obtulit ratificationem, sed non aliter ratificat, quàm prius illam fecerat, scilicet sine animo se obligandi. Liber factus habitâ occasione iterum fugit, sed cum nullibi tutus consisteret, ex desperatione, militiæ nomen dedit, nec amplius sui juris, per annos 12. in ea mansit. Redux inde reassumpfit coram Ordinario suam reclamationem: sed fortuitò incidens in notitiam cum Caja, cum hac, totum negotium ignorante, contrahit Matrimonium in facie Ecclesiæ, & ex ea tres proles suscitavit. *Queritur* 1. an Cajus possit ab Ordinario loci restitui in integrum contra lapsum quinquennii. 2. An, ut audiatur ab Ordinario & Superiore loci, è quo profugit, compelli debeat ad reassumendum prius habitum.

Respondeo ad 1. affirmativè, 1. quia restitutio in integrum nunquam intelligitur exclusa, nisi specialiter sit prohibita, *Socin.* & alii communiter, sed non est prohibita in casu hoc, quo injuriam.

Tom. VIII.

B b

A a

ite negata est omnis via reclamandi; nec ullibi
 Papæ reservatur restrictio in integrum, *Zypæus*
 in *Analyti Juris Pontif. De Regul. n. 47.* 1. Ca-
 jus reclamavit ante lapsum quinquennii, quod
 satis est, non enim requiritur, ut causa absolva-
 tur ante quinquennium. 3. Ordinarius potest
 in sua diœcesi, quod Papa in orbe, nisi speciali-
 ter reservetur vel prohibeatur, *Barb. De Jure ec-*
cles. l. 1. c. 8. n. 20. Sperell. decis. 110. n. 21. &
Trid. in omnibus causis concedit primam in-
 stantiam Ordinariis, exceptis solis causis tra-
 ctandis secundum Canones apud Sedem Apo-
 stolicam, quod de hac causa nullibi dicitur. Si
 dicas, Ordinarius videtur hîc esse delegatus, de-
 legatus autem nō potest restituere in integrum,
 Cap. *Causa*, De restit. in integrum. *R. n. esse de-*
legatum, nam Trid. sess. 25. c. 19. De Regul. dicit,
causam pertinere ad Ordinarium & Superiorem
regularem, nullâ factâ mentione delegationis &
licet Ordinario adjuncta sit jurisdictio etiam
circa exemptos, per tale additamentum non fit
jurisdictio delegata, Salgado De retent. Bulla: p.
2. c. 25. Vide De Luca De Regul. d. 8. n. 7. & d.
16. n. 13.

Redeo ad 2. *Fagn. ad Cap. Perlatum De his, quæ vi-*
metusve caus. n. 52. Covarr. & alii videntur di-
cere, non audiendum, nisi in habitu, quia Trid.
videtur Ordinario jurisdictionem concedere
tantum pro casu, quo intra quinquennium cau-
sas deduxerit, manens in Monasterio: nam ad-
dit; Quod si antea habitum sponte dimiserit, nullatenus
ad allegandum quamcunque causam admittatur, sed
ad Monasterium redire cogatur, & tanquam apostata
puniatur. Unde de hoc casu egressus dimissio ha-
bitu, Pignat. tom. 9. conf. 173. n. 4. ait: Trid.
vult;

velle, quod prius resumat habitum, & postea admittatur ad adducendum causas nullitatis, alioquin vult agendum cum ipso, prout cum apostata. Similiter Barb. Depotelt. Episc. alleg. 104. n. 14. ait, dimissionem habitus non impedire, ut regularis non audiat, si postea eundem reassumat. Contradicit Sanch. l. 7. d. 37. n. 3. ubi ait: limitandum est, nisi professus is justam dimittendi habitus causam haberet, vel si non posset obtinere licentiam eundi ad reclamandum, nec ire, nisi habitu deposito, aut non permittitur causas nullitatis proponere coram Ordinario: & ob id habitu dimisso fugit, ut reclamet, quippe *Trid.* temerariam habitus dimissionem punire intendit; at non temere dimittit, qui ut allegando causas nullitatis, remedio Juris concessio uti possit, id efficit, sic *Nav. Az.* Addit *Sanch.* n. 11. fictè professum posse, cessante scandalo & omisâ reclamatione, & non deductis causis coram Ordinario ac Superiore, fugere, nec teneri redire ad Monasterium, nec esse apostatam. Hinc videtur dicendum, cum Cajus injustè impeditus sit, quominus ageret, potuit dimisso habitu fugere, ut ageret; & cum nullibi tutus esse posset, quod se dederit militiae, videtur fecisse coactus, deserere autem militiam vel non potuit, vel non est ausus; & cum dimissus à militia statim inceperit iterum agere coram Ordinario, non videtur excludendus beneficio restitutionis in integrum apud Ordinarium, nec ipsi tutum est redire ad Ordinem, in quo fortè libertatem non haberet agendi causam suam apud Judicem competentem.

Q. 80. Quid addendum sit circa cognationem legalem. §. 1. Adoptio tum dicitur perfecta sive

Bb 2

arro-

arrogatio, si homo liber adoptatus auctoritate Principis transeat in potestatem adoptantis tanquam hæres necessarius ex testamento, & ab intestato: tum est imperfecta, si homo etiam alieni juris assumatur in filium, non transeundo in adoptantis potestatem, & non tanquam hæres necessarius ex testamento, sed tantum ab intestato per potestatem Judicis inferioris ex consensu solius adoptantis.

588. §. 2. Probabilius est cum Innocentio IV. Silvest. Henric. Sanch. Cón. Laym. Dian. Tancr. Merat. Bonac. Regin. Fill. Sylv. Tamm. Avers. q. 16. f. 3. Pirh. Zedl. Engel, Haun. Wex p. 5. tr. 2. cont. 4. Krim. n. 1121. contra Scot. Abb. Palud. Pont. Castrop. Barb. Schneidew. & Scotistas omnes teste Maffio n. 104. solam adoptionem perfectam dirimere, cum de imperfecta nil statuatur in Jure, sed tantum de adoptione simpliciter, siue sine addito, quo nomen venit sola perfecta, maximè cum Jura irritantia potius in favorem Matrimonii restringenda sint, quam amplianda.

589. §. 3. Cognatio legalis dividitur in Paternitatem, fraternitatem, & affinitatem. Paternitas reperitur inter adoptantem, & adoptatum, ac hujus descendentes, & hæc cognatio est perpetua, etiam si per emancipationem, aut aliter solvatur adoptio. Fraternitas reperitur solummodo inter liberos legitimos adoptantis & inter adoptatum, non autem inter adoptatum, & filios illegitimos adoptantis, neque inter filios legitimos adoptantis & filios adoptati; durat autem solum tamdiu, quamdiu adoptatio. Affinitas legalis reperitur inter adoptantem & uxorem adoptati, item inter uxorem adoptantis & adoptatum, duratque etiam in perpetuum;

tuum; *Avers. supra, Krim. n. 1123. Lohner p. 4. in instruct. Pastorum. pag. 207.*

§. 4. Linea legalis Paternitatis est hæc:

590.

Titius adoptans adoptato in 1. gradu
est cognatus, cum liberis adoptati, in 2.
nepotibus adoptat., in 3.
pronepotibus adopti, in 4.

§. 5. Hæc cognatio inter adoptantem & adoptatum non extenditur, nisi ad eam personam, quæ tempore adoptionis erat sub potestate adoptati, hinc adoptans validè contrahit cum filia adoptati nata post adoptionem, vel etiam nata ante, sed prius emancipata: item cum filia suæ filiæ adoptivæ, quia mulier neminem habet in sua potestate: itē cum liberis illegitimis adoptati, quia hi non sunt sub hujus potestate, *Sauth. Laym. Krim. num. 1124.* Similiter nulla est cognatio legalis inter adoptantem & parentes adoptati, quia hi parentes non sunt sub potestate adoptati. *Krim. 1126.*

§. 6. Linea legalis fraternitatis est hæc:

592.

Cajus adoptatus Liberis adoptatis in 1. grad.
est cognatus cum nepotibus adoptantis, in 2.
pronepotib⁹ adoptatis, in 3.
abnepotib⁹ adoptatis, in 4.

§. 7. Linea legalis affinitatis est hæc:

Titius adoptans & uxor Caji sunt lega- 593.
adoptati, Cajus adoptatus, & liter affi-
uxor Titii adoptantis nes.

§. 8. Impedimentum cognationis legalis, secundum dicta, non contrahitur à liberis adoptivis inter se, hinc filii adoptati à Cajo contrahere possunt cum filiabus adoptatis ab eodem Cajo, *Dian. p. 4. tr. 4. R. 121. Gob. tr. 9. n. 177. Avers. supra. Bonac. Krim. n. 1125.* Similiter filius adopta-

adoptatus posset ducere filiam legitimam adoptantis, si alteruter emanciparetur, vel si moriatur adoptans, quia tum cessat adoptio, *Krm.* à n. 1125. E contra filius adoptatus etiam soluta adoptione ducere non potest eam, quæ fuit uxor adoptantis, uti nec adoptans uxorem adoptati, quia, secundum dicta, est quadam inter hos quasi publica honestas perpetua. An superveniens cognatio legalis impediat petitionem debiti, dicitur n. 601.

595. Q. 81. Quid addendum sit circa cognationem spirituales. *R.* §. 1. *Trid.* sess. 24. c. 2. De reform. Matr. statuit, ut unus tantum, sive vir sive mulier juxta sacrorum Canonum instituta, vel ad summum unus & una baptizatum de Baptismo suscipiant, inter quos ac baptizatum ipsum & illius patrem & matrem, nec non inter baptizantem & baptizatum, baptizatique patrem ac matrem tantum, spiritualis cognatio contrahatur. Et idem dicendum est ex Confirmatione, in qua patrinus assistens & confirmans contrahunt cognationem cum confirmato, cumque hujus patre ac matre.

596. §. 2. Cum *Trid.* dicat, inter illos tantum contrahi hanc cognationem, consequenter non contrahitur inter patrinum & matrinam, neque inter plures patrinos vel plures matrinæ, si plures adhibeantur; neque inter illos, qui baptizantur vel confirmantur ab eodem Ministro; neque inter Ministrum Sacramenti, & patrinos; neque cum parentibus vel uxore Ministri; neque cum conjugibus patrini vel matrinæ; neque cum liberis vel vitrico vel noverca baptizati aut confirmati.

597. §. 3. Si Berta uxor Titii adulteretur cum Cajo, qui ob levatum Titii & Bertæ infantem habet cum eis cognationem spirituales, quamvis sit

fit incestus ob cognationem spiritualem, tamen Berta hoc non obstante potest à Titio petere debitum, quia non impeditur per cognationem spiritualem, quæ non extenditur, nisi ad personas in Jure expressas, adeoque Berta non ideo contraxit cognationem spiritualem cum Titio marito suo. Neque hic contracta est affinitas cum Titio, hæc enim tantum oritur ex copula cum sanguine juncto, seu cum cognato ratione sanguinis, qualis non erat Cajus, qui cum Berta & Titio habebat tantum cognationem spiritualem.

§. 4. Pontius l. 7. c. 40. n. 13. putavit non incurrere hoc impedimentum, si quis cum ignorantia facti teneat aliquem, v. g. si filium suæ concubinæ, nesciens hunc esse: sed oppositum videtur certum cum *Avers.* q. 16. f. 2. ubi sibi contrarius est; ignorantia enim vel error hic non excusant, maxime cum illud statuatur non velut poena, sed tantum veluti impedimentum canonicum, quale est etiam affinitas ex copula fornicaria, uti dicitur postea.

§. 5. Docent *Tol. Henriq. Suar. Cón. Sanct. Bonac.* alique AA. gravissimi, quos citat, & sequitur *Pignat. tom. 1. consult. 10. non confirmatum non contrahere cognationem spiritualem*, dicitque à *S. Congreg.* in his terminis declaratum esse 13. Jun. 1654. sed quamdiu non constat de ea declaratione, manet valde probabile oppositum, nam ita docent AA. relati à *Sanct. l. 7. d. 60. n. 21.* alique cum *Avers.* quem retuli l. 6. p. 1. num. 400. videri potest etiam *Gob. tr. 9. à n. 169.*

§. 6. Contrahit hoc impedimentum laicus baptizans etiam privatim & in necessitate, quia etiam hic intervenit vera regeneratio per Baptismum,

smum, propter quam Ecclesia hoc impedimentum statuit inter baptizantem & baptizatum, *Sanch. Laym. Krim. n. 1098.* An autem contrahat patrinus assistens Baptismo non solenni, aut solis ceremoniis, aut Baptismo sub conditione repetito, dixi l. 6. p. 1. n. 361., ubi à n. 359. pluribus dixi, quid requiratur ad contrahendam hanc cognationem.

601. §. 7. Cognatio spiritualis superveniens Matrimonio impedit ejus usum, secundum dicta à n. 387. Illum tamen non impedit superveniens cognatio legalis, hinc quamvis Titius adulterans cum forore uxoris suæ impediatur à petitione debiti, non tamen impeditur, si fororem uxoris suæ adoptet, quia hoc nullo Jure statuitur, *Sanch. l. 7. d. 63. n. 19. Krim. n. 1238.* An autem pater in necessitate baptizans vel assistens suæ, aut uxoris proli contrahat cognationem & impediatur à petitione vel redditione debiti, dixi à n. 385. & videri etiam possunt dicta l. 6. p. 1. n. 358.

602. Q. 82. Quid circa cognationem carnalem seu consanguinitatem sit addendum. R. §. 1. Ante omnia intelligi debet significatio nominum hic; ad quod servire poterunt sequentia ex *Lohner p. 4. in Instruct. Pastor. pag. 198.*

Nomina consanguinitatis.

Cognatus. Better: Blutsverwandt. Parent. Cousin.

Cognata. Baaf. Cousine. (pere.

Paterna linea. Vatters-Geschlecht. Ligne du

Materna linea. Mutter-Geschlecht. Ligne de la mere.

Pater.

Pater. Vatter. Pere.
 Mater. Mutter. Mere.
 Liberi. Kinder. Enfants.
 Filius. Sohn. Fils.
 Filia. Tochter. Fille.
 Frater. Bruder. Frere.
 Frater ex patre. Bruder vom Vatter. Demy-
 frere du côté du pere.
 Frater uterinus. Bruder von der Mutter. Fre-
 re uterin.
 Germanus frater. Leiblicher Bruder. Frere
 Germain.
 Soror. Schwester. Sœur.
 Gemini. Zwilling. Freres Gemeaux.
 Avus. Anherr. Großvatter. Ayeul: Grand-Pere.
 Avus paternus. Des Vatters Vatter. Ayeul
 Paternel.
 Avus maternus. Der Mutter Vatter. Ayeul
 Maternel.
 Avia. Anfraw: Großmutter. Ayeule: Grand-
 Mere.
 Proavus. Uranherr. Bisayeul.
 Proavia. Uranfraw. Bisayeule.
 Abavus. Uransvatter. Trisayeul.
 Abavia. Uransmutter. Trisayeule.
 Atavus. Urans-ann. Le Pere du trisayeul.
 Tritavus. Urans-Bran. Le grand pere du tri-
 sayeul.
 Nepos. Enckel: Kinds-Kinder. Petit fils.
 Nepos ex filio. Sohns-Sohn. Petit fils: fils
 de mon fils.
 Nepos ex filia. Tochter-Sohn. Petit fils: fils
 de ma fille.

B b 5

Nepris

Neptis ex filio. Sohns Tochter. Fille de mon
fils.

Neptis ex filia. Tochter Tochter. Fille de ma
fille.

Pronepos. Enckels Sohn. Fils du petit fils.

Proneptis. Enckels Tochter. Fille de la petite
fille.

Abnepos. Enckel des Enckels. Petit fils du pe-
tit fils.

Abneptis. Encklen des Enckels. Petite fille de
la petite fille.

Atnepos. Enckels Urenckel. Arriere fils.

Atneptis. Enckels Urencklen. Arriere fille.

Patruus: Frater patris. Vatters Bruder. Oncl
Paternel: frere du Pere.

Patruus magnus: Frater avi. Unherrens Bru-
der. Grand oncle Paternel: frere du grand
pere.

Propatruus: frater proavi. Uransherrens
Bruder. Arriere oncle: frere du bisayeul.

Avunculus: frater matris. Mutter Bruder.
Oncl maternel: frere de la mere.

Avunculus magnus: frater avi materni. Ur-
frawens Bruder. Grand oncle maternel:
frere du grand pere maternel.

Proavunculus: frater proavi materni. Urans-
frawen Bruder. Arriere oncle maternel:
frere du bisayeul maternel.

Amita. Vatters Schwester. Tante: sœur du
Pere.

Amita magna. Unherrn Schwester. Grande
Tante: sœur du grand pere ou de la grand-
mere paternelle.

Pro-mita. Uranherz Schwester. Arriere tante: sœur du bisayeul ou de la bisayeule paternelle.

Matertera. Mutter Schwester. Tante : sœur de la mere.

Matertera magna. Anfratens Schwester. Grande tante: sœur du grand pere ou de la grand-mere maternelle.

Pro-matertera. Uranherin Schwester. Arriere tante: sœur du bisayeul ou de la bisayeule maternelle.

Nepos ex fratre. Bruders Sohn. Neveu : fils du frere.

Nepos ex sorore. Schwester Sohn. Neveu: fils de la sœur.

Neptis ex fratre. Bruders Tochter. Nièce : fille du frere.

Neptis ex sorore. Schwester Tochter. Nièce : fille de la sœur.

Patruels. Zweyer Brüder Kinder. Cousins ou cousines germaines: enfans de deux freres.

Consobrini, consobrinae. Zweyer Schwester Kinder: Geschwestert Kinder. Cousins ou cousines germaines: enfans de deux sœurs.

Amitini. Bruders und Schwester Kinder. Enfans du frere & de la sœur.

Sobrini. Geschwestert Encklen. Neveux de deux sœurs.

Denique notandum est, quod in Jure illi dicantur agnati, qui ab aliquo descendunt per lineam masculinam, illi autem cognati, qui per femininam, quamvis quandoque nomen cognati tanquam genus sumatur ad utrosque.

§. 2.

603. §. 2. Quia hîc loquemur de consanguinitate ejusque lineis, gradibus stipite &c. notandum est, quid his terminis significetur. *Consanguinitas* est conjunctio personarum ex eo procedens, quia una descendit ab altera, vel ambæ ab eadem: dicitur autem consanguinitas, quasi conjuncti sanguinis unitas. *Linea* consanguinitatis est collectio personarum ab eodem stipite descendantium continens & distinguens gradus inter eas: series autem illa sive ordo personarum ex eodem stipite descendantium dici solet arbor consanguinitatis. *Gradus* lineæ est distantia unius personæ ab altera intra eandem lineam, & dicitur gradus, quia ita progredimur de proximo ad proximum. *Stipes* dicitur illa persona, à qua ceteræ, de quarum cognatione quæritur, descendunt, ideòque dicitur communis stipes, quia illi, de quibus quæritur, habent eum, velut communem truncum, à quo ipsi veluti rami proveniunt, & in quo primò conveniunt, fin eorum originem inquiramus, sic pater est stipes respectu fratris mei, sororis meæ, & mei; avus est stipes respectu mei & patrui mei, quia nullus est proximior, quàm avus, à quo uterque nostrum descendat, quamvis enim ego proximius descendam à patre meo, tamen patruus meus non descendit à patre meo, neque ab ullo alio proximius, quàm ab avo meo. Similiter proavus est stipes respectu mei & avi mei, quia est primus, à quo etiam uterque nostrum descendit.
604. §. 3. *Linea* est vel recta vel transversa. *Linea recta* est, in qua soli illi collocantur, quorum unus est principium alterius, sive, quorum unus est ab altero generatus, sive sint ascendentes, sive descendentes. Dicitur autem linea ascendenti-

tum, si ab inferioribus incipiat versus superiores, v. g. à filio ad patrem, avum, proavum, abavum. E contra si à majoribus respiciatur ad inferiores, dicetur linea descendentium, v. g. à patre ad filium, nepotem, pronepotem, abnepotem. *Linea transversa*, quæ etiam collateralis appellatur, est illa, in qua tales collocantur, qui licet descendant ab eodem communi stipite, v. g. ab eodem patre, unus tamen non descendit ab altero, sicut duo fratres, vel frater & soror ab eodem patre, patruus & ego ab eodem avo, ita tamen ut inter nos unus non descendat ab altero, quia neuter generavit alterum: hæc linea transversa dividitur in æqualem & inæqualem, æqualis tum est, si personæ à se mutuò non descendentes æqualiter, id est, cum eodem numero graduum distent à communi stipite, v. g. ego, frater & soror mea æqualiter distamus à patre. Tum est *inæqualis*, quando personæ à se non descendentes distant inæqualiter, id est, cum inæquali numero graduum ab eodem stipite, v. g. ego & patruus meus respectu avi mei, nam patruus ab eo distat uno gradu, cum sit ejus filius; ego duobus, cum sim nepos.

§. 4. Propinquitatis & distantia graduum re- 605.
ducitur ad has tres regulas,

Regula 1. Tot sunt gradus in linea recta tam ascendente quàm descendente, quot sunt personæ, unâ demptâ: Alii sic ponunt regulam; positi in linea recta tot gradibus à se invicem distant, quot intercedunt generationes activæ, v. g. nepos tuus distat ab avo tuo quatuor gradibus, quia in primis si ascendendo incipias numerare personas à tuo nepote usque ad avum tuum, invenies quinque, nempe nepotem tuum, filium

filium tuum, te, patrem tuum, avum tuum; itaque unam tollas, & remanent quatuor, sicque erunt quatuor gradus: præterea quatuor sunt generationes activæ ab avo tuo usque ad nepotem tuum, scilicet illa, quâ avus tuus generavit patrem tuum; deinde altera, quâ pater tuus te generavit; 3^{ia} est, quâ tu generasti filium tuum; quartâ denique, quâ filius tuus generavit filium suum, qui est nepos tuus, consequenter tuus nepos est in quarto gradu consanguineus cum tuo avo, nam respectu avi tui est abnepos.

Regula 2da. In linea transversa æquali, tot gradibus distant personæ inter se comparatæ, quot gradibus singuli distant à communi stipite, v. g. ego, frater & soror mea, singuli à communi stipite, qui est pater, distamus uno gradu, ideoque inter nos sumus consanguinei in primo gradu. Item, ego & patruelis meus, id est, filius patru mei à communi stipite, qui est avus noster, distamus duobus gradibus, ideoque inter nos etiam distamus duobus gradibus, & sumus consanguinei in secundo gradu æquali.

Regula 3^{ia}. In linea transversa inæquali tot gradibus distant personæ inter se comparatæ, quot gradibus distat à communi stipite persona illa, quæ est remotior, v. g. patruus meus distat ab avo meo uno gradu, ego autem disto ab eodem avo meo duobus gradibus, hinc ego etiam duobus gradibus disto à patruo meo, sive disto primo gradu in secundum, uti habet stylus in curia Romana, ideoque cum illo sum consanguineus in secundo gradu inæquali, sive in gradu primo secundo. Pro claritate pono singulas lineas, quas, qui leget in Lohner, caute usurpet

usurpet & corrigat, quia ibi multi sunt errores
in numeris à typographo malè notatis.

606.

Linea recta consanguinitatis.

Titius est	{	Cum abavo suo in	4.	}	sanepusj Descendētes.
		cum proavo in	3.		
		cum avo in	2.		
		cum Patre in	1.		
	{	Cum filio in	1.	}	
		cum nepote in	2.		
		cum pronepote in	3.		
		cum abnepote in	4.		

Linea transversa equalis.

{ cum amitino suo in 2.
 { cum consobрино in 2.
 { cum patruеле in 2. } cum horum le-
 beris in 3. Ne-
 potibus in 4.

Titius est { cum fratre suo in 1. cum hujus liberis in
 2. Nepotibus in 3. Pronep. in 4.
 { cum sorore in 1. cum hujus liberis in 2.
 Nepot. in 3. Pronep. in 4.

{ cum patruеле in 2.
 { cum consobrina in 2.
 { cum amitina in 2. } cum harum liberis
 in 3. Nepot. in 4.

Linea

Linea transversa inæqualis ratione patris.

Cum Propatruo ejusque liberis nepotibus & pronepotibus in 4.

cum patruo magno ejus liberis & nepotibus in 3. cum pronepotibus in 4.

cum patruo in 2. cum liberis patris in 2.

cum nepot. in 3. cum pronepot. in 4.

cum amita in 2. cum liberis amita in 2.

cum nepot. in 3. pronepot. in 4.

cum amita magna hujus liberis & nepotibus in 3. cum pronepotibus in 4.

cum proamita ejusque liberis nepotibus & pronepotibus in 4.

Linea transversa inæqualis ratione matris.

Cum proavunculo ejusque liberis &c. in 4.

cum avunculo magno, ejus liberis & nepotibus in 3. cum pronepotibus in 4.

cum avunculo, in 2. cum his liberis in 2.

cum nepotibus in 3. cum pronepotibus in 4.

cum matertera in 2. cum hujus liberis in 2.

cum nepotibus in 3. cum pronepotibus in 4.

cum matertera magna, ejus liberis & nepotibus in 3. cum ejus pronepotibus in 4.

cum promatertera, ejus liberis, nepotibus & pronepotibus in 4.

Nota. In his lineis transversis quoad descendentes non semper est linea inæqualis: quinam autem sint in linea æquali, facile colligitur ex antedictis & prioribus tabulis.

Linea transversa inæqualis ratione fratris & sororis.

Cum Cajo fratris sui pronepote in 4.
 cum fratris nepote in 3. cum hujus liberis in 4.
 cum fratris liberis in 2. cum horum liberis in 3. cum nepotibus in 4.
 cum sororis liberis in 2. cum horum liberis in 3. cum nepotibus in 4.
 cum sororis nepote in 3. cum hujus liberis in 4.
 cum sororis pronepote in 4.

Q. 83. Quomodo practicè sit agendum, quando dicitur, quod cognatio intercedat inter sponfos. R. Quamvis Parochus vel Confessarius non debeat se veluti Judicem statuere in causis matrimonialibus, tamen potest veluti amicus & consultor interrogare, cur putetur adesse impedimentum, vel unde sit dubium: ut autem veritatem compariat, practicè sic procedat: scribat in parte inferiore chartæ nomen sponsi ad sinistrum latus, ad dextrum, nomen sponsæ, supra sponsum describat ordine semper ascendendo à proximioribus nomina illorum sponsi cognatorum, qui ex hac parte dicuntur dedisse causam cognationis; similiter scribat in altero latere nomina eorum, qui ex parte sponsæ dicuntur dedisse causam cognationis, nec cesset à scriptione, donec perveniat ad communem stipitem, è quo sponsus & sponsa sint mediata generati: si non repenitur talis stipes, tum certum est nullam adesse cognationem, sed fortè erit affinitas, de quâ postea, si verò perveniat ad communem stipitem, consideret, in qua linea sint sponsi, an in recta vel transversa, æquali vel inæquali, &

Tom. VIII.

Cc

appli-

applicet regulas, uti suprà. Quòd si inveniatur esse intra quatuor gradus, erit impedimentum, si ultra quatuor gradus, dicat nullum esse impedimentum, ita Gob. tr. 9. n. 165.

608. Q. 84. *Quid præterea sit notandum circa impedimentum consanguinitatis. R. §. 1.* Non omnes consanguinitatis gradus dirimere Jure naturæ, certum videtur ex dicendis n. 828. Ecclesia enim in aliquibus dispensat. Attamen docent Scot. & Anton. Palud. Dur. Abb. Bellarm. Vasq. Cón. Hurt. Merat. & alii, omnes gradus in linea recta usque in infinitum dirimere Jure naturæ, ideòque si Adam viveret, non posse jam cum ulla foemina à se descendente inire Matrimonium, & ita expressè assertitur L. Nuptiæ, ff. De ritu nupt. Rationem dant, quia semper dicuntur parentes & filii, genitores & geniti, principia & principiat, ita ut superiores respiciant inferiores tanquam aliquid sui, ergo natura semper exigit specialem reverentiam ad invicem, ergo prohibet inter eos copulam conjugalem, quæ videtur supponere copulandos esse naturâ pares & extraneos invicem. Contradicunt S. Tb. Caj. Viñ. Ledesm. Sanch. Pont. Covarr. Sot. Valent. Fagund. Perez, Bonac. alii-que cum Averf. q. 16. f. 1. & Krim. à n. 1190. & à n. 1199. dicuntque solum primum gradum esse de Jure naturæ, nam imprimis quò major est distantia, eò minor debetur reverentia, natura enim dicitur majorem deberi reverentiam patri quàm tritavo, & consequenter copulam patris cum filia debere magis esse contra naturam, quàm patris cum abnepte; & rationem à priori dat Pignat. t. 7. c. 22. n. 45. quia peculiaris affectio erga consanguineos nascitur ex virtute superiorum traducta ad inferiores cum similitu-

dine complexionis, morum, lineamentorum, hæc autem similitudo paulatim diminuitur & tandem evanescit, ergo saltem in remotissimis gradibus censetur quasi moraliter cessare omnis illa similitudo, & consequenter abhorrescentia naturæ. Deinde Canones nunc absolute dicunt consanguinitatem ultra 4tum gradum non dirimere; sic enim Cap. *Non debet*, De consang. dicitur: *prohibitio copulæ conjugalis 4tum consanguinitatis & affinitatis gradum non excedat*, nec distinguunt, an in linea recta, vel transversa, ergo nec nos debemus distinguere; cur autem nunc restrinxerint ad 4tum gradum, cum antehac extenderetur ad septimum, ratio hæc est, quia nunc ætas hominum est brevior, nec multi vivunt quintam generationem suorum descendunt. Ad rationem oppositam R. solum patrem dici per se principium filii, progenitores autem dicuntur tantum principia per accidens, quia ad rationem filii sufficit habere patrem, quamvis hic pater non haberet progenitores, ut patet in Abel respectu Adami, ergo meritò debetur patri alia reverentia, quàm aliis progenitoribus.

§. 2. Quamvis concederemus Matrimonium 609.
in 5to gradu lineæ rectæ esse Jure naturæ illicitum, non ideo esset Jure naturæ irritum, nam Jure naturæ illicitum est Matrimonium contra fidem datam alteri sponsæ, vel contra fidem Deo datam de castitate servanda, & tamen ejusmodi Matrimonia non sunt Jure naturæ irrita, *Sanch. l. 2. d. 51. & alii.*

§. 3. Si solus pater & filia superesset, secun- 610.
dum *Sanch. l. 7. d. 51. n. 10. & alios*, indecentia Matrimonii inter eos videtur honestanda per

mor.
quidii
Crox
VIII

extremam necessitatem propagandi genus humanum, adeoque videretur Deus tum quasi dispensare. Quamvis alii cum *Avers.* q. 16. f. 1. putent, pro tali casu judicandum fore, quod Deus vellet finem humanæ generationis, nisi aliter provideat. Saltem docet *Pign.* tom. 7. consult. 22. n. 1. Deum absolutè posse etiam pro primo gradu dispensare.

611. §. 4. *Sor. Vasq. Bellarm. Valent. Ledesm. Bonac. Henriq. Perez, Sanch.* d. 52. n. 11. putant Matrimonium in 1. gradu lineæ transversæ, nempe fratris cum sorore, esse Jure naturæ irritum, nam Ecclesia, quamvis rogata, nunquam dispensare voluit. Contradicunt *Alens. Scor. Caj. Hurt. Dian.* p. 4. t. 4. R. 93. *Pont.* l. 7. d. 32. n. 3. *Castrop.* d. 4. p. 7. *Avers.* supra; aliàs Matrimonium non fuisset licitum inter proles Adami, & Deus debuisset aliter providere propagationi humanæ; hinc putant esse Juris positivi, divini, & ecclesiastici.

612. §. 5. Si infideles contraxerint in gradu per Ecclesiam prohibito, & postea baptizentur, non ideo separari possunt, *Cap. De infidelibus* 4. De consang. & affin. nam non erant subjecti Ecclesiæ, dum contraxerunt, ergo etiam non tenebantur ejus impedimento. *Nec obstat*, quod infidelis conversus, si sit bigamus, sit irregularis, quod etiam à statuto Ecclesiæ provenit, nam, quod sit bigamus, est ex natura rei, si sit fidelis, si sit infidelis, quod autem bigamus prohibetur suscipere Ordines &c. hoc solum est à statuto Ecclesiæ.

613. Q. 85. Si Titius & Berta sint consanguinei in gradu mixto ex quinto & quarto, an sint impediti. Ratio dubitandi est, quia reipsa contingunt se in 4. gradu,

du, hinc qui in 4. & 3. se contingunt, debent explicare etiam tertium, ut in hoc etiam specialiter dispensetur, ergo similiter hinc. R. non esse impeditos, uti expressè habetur Cap. fin. *Vir qui*. De consanguinitate; nisi alicubi fuisset hætenus contraria consuetudo, propter quam aliud decernitur, ibid. Cap. 3. *Si dilectio*, quod pro isto tantum loco dicitur, ut ne fieret novitas in populo isto. Hinc *Sanch.* l. 7. d. 53. n. 5. & *Avers.* q. 16. f. 1. docent cum communissima, tales posse contrahere, quamvis ex una parte attingeretur etiam primus gradus. Ratio est, quia licet Titius sit in primo gradu v. g. cum Cajo, & Berta sit in 5. gradu cum eodem Cajo, tamen Berta non est cum Cajo conjuncta in ullo gradu impediante, cum ultra 4. gradum non extendat se impedimentum, ergo Titius & Berta etiam inter se non sunt in ullo gradu impediante, nam gradus contingentie inter se debet desumi per respectum contingentie ad stipitem, qui est Cajo; hinc ad rationem oppositam patet responsio, nam etiam ratione 4. gradus oritur impedimentum, ergo non est mirum, quod illius debeat fieri mentio: hinc autem ostensum est ratione 5. gradus nullum oriri impedimentum.

Q. 86. *Quid addendum sit circa impedimentum criminis.* R. §. 1. Universum posset impedimentum criminis distingui quadruplex; 1. Machinatio concurrente utraque parte cum intentione Matrimonii cum conjuge superstite. 2. Machinatio unius tantum partis ex intentione Matrimonii, & adulterium absque alio contractu vel promissione Matrimonii. 3. Adulterium cum contractu vel promissione Matrimonii. 4. Raptus, de quo à n. 630.

Cc 3

§. 2.

II.
O.
mor.
quid
Crox
VIII

615. §. 2. Per machinationem hic intelligitur crimen homicidii, id est, non solus conatus occidendi, sed occisio conjugis; Cap. *Si quis vivente*, 31. q. 1. Debétque mors sequi ex actione occidentis, & non ex culpa Medici, vel negligentia morientis, *Pont.* l. 7. c. 45. n. 4. *Mastr.* n. 104. Perinde autem est, siue sit occisio uxoris procurata à viro, siue viri procurata ab uxore, uti certum est ex communissima cum *Sanch.* l. 7. d. 78. *Avers.* q. 18. f. 4. contra *Victor.* & *Ledesm.* Et censetur machinatio, si vir uxorem deprehensam in adulterio occidat ex consilio seu intentione contrahendi cum alia, quia quamvis leges civiles factum illud non puniant, tamen canonice detestantur, nec excipiunt, dum constituunt hoc impedimentum, *Avers.* & alii contra *Henr.* *Rebell.* *Bonac.*

616. §. 3. *Avers.* & *Mastr.* suprà putant utrumque oriri impedimentum, si unus etiam inscio altero machinatus sit, nam per Cap. *Si quis vivente*, hic machinator ligatur eo impedimento, ergo etiam alter, cum quo intendebat contrahere, quia hoc ipso, quòd unus impediatur, etiam impeditur alter. Oppositum tenet communis cum *Busenb.* in quam fatetur *Mastr.* etiam magis propendere *Scotum.* Ratio est, quia ita videtur statui Cap. *Super hoc*, De eo, qui duxit, nam dicitur non posse ducere, si adultera est in mortem uxoris aliquid machinata, siue fidem dederit siue non, quòd ea defuncta hanc esset ducturus: putantque *Pont.* *Hurt.* & *Krim.* n. 1003. probabiliter, nequidem à machinante incurri, si exterius non manifestarit intentionem Matrimonii. Attamen contradicit *Castrop.* d. 4. pu. 12. n. 5. quia quamvis Ecclesia non puniat actus merè internos, tamen punit exter-

externos ex hac vel illa intentione factos, nam excommunicat Inquisitorem, qui reis facit injuriam ex odio vel amore, *Clement. I. §. Verum quia*, De hæret.

§. 4. Si Cajus maritus præmisso adulterio 617. cum Berta machinatus sit mortem suæ uxoris, primariò quia oderat, secundariò, ut cum Berta iniret Matrimonium, oritur impedimentum, quia machinati sunt animo contrahendi. Jura autem non exprimunt debere esse primariam intentionem, *Less. in auct. v. Matr. cas. 10.* Quod valet, etiamsi, cum contraherent, dubitarent, an etiam secundariò habuerint intentionem contrahendi, quia factum scitur, & prudenter præsumitur illa intentio, communiter enim committatur. Si tamen contraxerint bonâ fide, nil suspicantes, & postea dubitatio illa superveniat, quando post adhibitam diligentiam nihil certi comperitur, probabile est non indigere dispensatione, adhuc tamen probabilius censet *Less.* quòd indigeant, quia difficile creditu est, eum animum non adfuisse. Debere autem saltem in uno adfuisse animum ineundi Matrimonium, nec sufficere commune consilium occidendi, videtur certum cum *S. Th. S. Bonav. Avers. supra* & aliis communissimè, quamvis contradicant *Cajet. Arm. Sor.*

§. 5. Si uxor occidat virum ex consilio Matrimonii cum alio, æquè incurritur impedimentum, quia *Can. Si quis, 31. q. 1.* dicitur: *sive vir aut mulier virum, qui mortuus fuerat, occidisse notetur*, &c. & idem patet ex *Cap. Laudabilem*, De convers. infidel. Ut autem quis dicatur machinatus mortem alterius cum effectu, sufficit, quòd occiderit consilio vel mandato, quia machinatio

proprie significat occultam insidiationem respectu mortis, *Pyrh. Corr. Krim.* n. 1001. Attamen non sufficit ratihabitio patrati homicidii, quia non est causa patrati homicidii, & quando Regula 10. Juris in 6. dicit *ratihabitionem mandato æquiparari*, intelligitur, vel quando effectus pendet tantum à ratihabitione, vel quando Jus ita disponit, *Laym. Castrop.* n. 4. Similiter quamvis Cap. *Cum quis*, De sent. excomm. in 6. dicitur, quod ratihabitio retrahatur, & mandato æquiparetur, etiam ad pœnam excommunicationis, hoc tamen extendi non debet ad alias, & specialiter non ad hanc pœnam contra favorem Matrimonii, *Sanch. Krim.* n. 2443.

619. §. 6. Sive promissio antecedit, sive sequatur post adulterium, causat impedimentum, *Sanch.* l. 7. d. 79. n. 3. *Lug.* in resp. mor. l. 1. dub. 44. n. 2. *Gob. tr.* 9. n. 199. *Krim.* n. 1006. Quod valere dicit *Avers.* q. 18. s. 3, etiam si promissio bonâ fide facta præcessisset. Unde nec opus est, ut eodem tempore fiat adulterium & promissio, quia in omnibus his casibus præbetur ansa captandi mortem conjugis, ad quod cavendum indutum est illud impedimentum. Si tamen promissio tacite vel expresse revocetur ante adulterium, non oritur impedimentum: è contrâ si revocetur prius post adulterium, sive facta sit ante illud sive post, oritur, quia jam causatum erat, *Avers. Gob.* n. 195.

620. §. 7. Si promissio fiat de Matrimonio contrahendo ante mortem alterius conjugis, *Sanch.* n. 2. putat non oriri impedimentum, quia *Can. Relatum*, 31. q. 1. expresse dicitur, promissionem referri ad tempus futurum post mortem alterius conjugis, & ratio Canonis est, quia sic dabatur causa

causa machinanda mortis. Contradicit *Aversf.* q. 8. f. 3. sicuti enim dirimit Matrimonium de presenti contractum vivente alio conjugē, uti statim dicitur, ita etiam videtur dirimere promissio ejus de presenti, cum etiam detur causa machinandi mortem, ut tale Matrimonium validari possit.

§. 8. Quamvis Matrimonium, quod de præsenti contrahunt hi adulteri, sit invalidum ratione ligaminis, tamen oritur impedimentum criminis, Cap. *Super hoc*, De eo, qui duxit, *Aversf. Krm.* à n. 976. Putat quidem *Hurt.* requiri tale Matrimonium, quod aliàs foret validum, nisi adesset hoc ligamen alterius conjugis, adeoque non contrahi impedimentum criminis, si clandestinè contraherent, vel essent affines aut consanguinei, sed *Sanch.* n. 8. probabilius contradicit, quia cum sufficiat promissio Matrimonii pro futuro inter tales, multò magis sufficiet attentatio illius pro præsenti, cum hæc attentatio sit veluti illius promissio pro futuro, eò quòd velint Matrimonium esse perpetuum.

§. 9. Si uterque sit conjugatus, *Pont.* l. 7. c. 622. 45. n. 5. & *Hurt.* d. 23. diff. 2. dicunt non esse opus, ut uterque hoc sciat de altero, sed satis esse, quòd uterque sciat se esse conjugatum, quia hoc ipso uterque scit se patrare adulterium. E contra *Navarr. Sanch.* n. 31. *Aversf.* probabilius dicunt requiri, ut uterque sciat de Matrimonio saltem unius, nam qui ignorat, non infert injuriam illi Matrimonio ignorato, sed tantum suo proprio, hoc autem impedimentum est inductum propter injuriam, quæ ab utroque fit eidem Matrimonio. Putantque *Sanch.* & *Aversf.* excusare hic ignorantiam etiam vincibilem, quia quando lex

requirit scientiam vel dolum, videtur talis ignorantia excusare: docent tamen sufficere dubium de vita prioris conjugis, si reipsa vivat, quia hoc dubium in Jure æquiparatur scientiæ.

623. §. 10. Si fides Matrimonii data est sub prioris Matrimonio, & adulterium sub posteriore sit commissum, non oritur impedimentum, quia debet eidem Matrimonio & conjugii illata esse utraque injuria, *Sanch. Barb. Krim. n. 992.* Item secundum dicta n. 619. non oritur, si promissio concorditer sit revocata ante adulterium, non tamen si post, *Krim. n. 993. & 1007.* Item non oritur, si non fuerit verè adulterium, uti si postea innotescat, non fuisse verum Matrimonium, *Cap. 2. De eo, qui duxit.* Et idem est, si putaverint vivere alterum conjugem, qui tamen mortuus erat. Est tamen adulterium, quamdiu manet vinculum Matrimonii, etiam rati tantum, etiam si fuerint toro & habitatione separati, *Sanch. Avers. q. 18. f. 3. & 4. Krim. n. 1008.*

624. §. 11. Si fides Matrimonii data sit ante, sed adulterium sit commissum post notitiam conjugii, *Krim. n. 983.* putat non incurri impedimentum, quia dispositio illa pœnalis videtur requirere, ut tam promissio, quam adulterium sit formalis injuria respectu alterius conjugis; sed contradicit *Sanch. à n. 32.* quia solum adulterium censetur hic esse injuriosum, ergo satis erit illud fieri cum notitia conjugii.

625. §. 12. *Henriq. Sa, Bonac. Dian. Laym. Avers. Krim. n. 990.* dicunt promissionem debere esse factam serio animo, alias non est propriè promissio, & nomine promittentis, in quem fertur hæc pœna, non videtur venire, nisi verus promittens, sicuti etiam fictè rebaptizantes non incurrunt irre-

irregularitatem, fictè profitentes hæresin non incurrunt excommunicationem. Oppositum tenent *Sanch. n. 10. Cón. aliique apud Gob. n. 196.* & dicunt satis esse, si fiat animo ficto, dummodo pars altera non advertat fictionem, quia etiam, quando est fictio, æquè timeri potest vitæ innocentis conjugis. Prima sententia videtur probabilior, quia in positivis non valet argumentatio ex paritate rationis.

§. 13. Quamvis una pars non repromittat, 626. dummodo acceptet promissionem alterius, oritur impedimentum, *Silv. Cón. Sanch. Rebell. Perez, Avers. Castrop. d. 4. pu. 12. n. 12. contra Henric. Bellarm. Dian. Laym. Burgh. cent. 2. cas. 4. Krim. n. 987.* Et pro acceptance sufficere, quòd taceat, docent *Cón. & Pont.* sed negant *Sanch. Bonac. Avers.* quia si acceptaret, cum abundet amore erga adulterum, non taceret: hæc tamen ratio non tenet in multis adulteris, qui non tam quærunt Matrimonium de futuro, quàm de præsentī copulam. Videtur autem certum, quòd sufficiat promissio simplex, & non requiratur jurata, *Avers. Gob. n. 197.*

§. 14. *Nav. Sanch. & alii* putant sufficere promissionem Matrimonii sub conditione de futuro, v. g. si accipias hæreditatem, quia æquè dat causam captandæ mortis. *Cón. Laym. Dian. Avers. q. 18. f. 3. Gob. n. 198. Krim. n. 991.* requirunt promissionem absolutam, vel quæ fiat absoluta durante vitâ alterius conjugis, quia quamdiu non ponitur conditio, promissio censetur nulla, nec conditionata dat æqualiter causam captandæ mortis, nam si non impleatur conditio, non obligat promissio. Similiter non sufficit promissio non ducendi aliam, quia tantum significat,

cat, si aliquam ducam, te ducam, per quod nequidem constituerentur sponsalia, Laym. Krim. n. 1009. Quid dicendum sit, si fiat sub conditione contraria substantiæ Matrimonii, impossibili, turpi, colligitur ex dictis à n. 239. Si enim habeatur pro non adjecta, aut censeatur remissa, non suspendit contractum.

628. §. 15. Si crimen machinationis committatur à fidele & infideli, certum est ex Cap. De convers. infidel. fidelem inhabilitari ad Matrimonium cum illo infideli etiam converso. Quod Avers. q. 18. l. 5. contra Sanch. l. 7. d. 78. n. 4. extendit etiam ad crimen adulterii cum promissione Matrimonii, licet homicidium conjugis postea secutum sit sine consilio fidelis. Idemque dicit Avers. contra Sanch. d. 79. n. 43. & Krim. n. 994. si duo infideles adulterium ante, & promissionem Matrimonii post, vel promissionem Matrimonii ante, & adulterium fecerint post Baptismum. Quod etiam tenet Avers. contra Pont. l. 7. c. 45. n. 6. & Krim. si uterque in infidelitate constitutus commiserit crimen machinationis vel adulterii cum promissione Matrimonii, & postea convertantur, quia quamvis Ecclesia non possit tales punire ob præterita delicta in infidelitate commissa, tamen requirere potuit, si fideles fierent ac vellent invicem contrahere, ut non essent Rei talis criminis antecedentis.

629. §. 16. Infert Krim. n. 2458. ut contrahatur hoc impedimentum criminis, requiri seqq. conditiones. 1. ut adsit machinatio mortis alterius conjugis, sive ab alterutro conjugue, sive ab adultero facta, effectu, idest, morte secuta. 2. Ut ea machinatio fiat animo ineundi Matrimonium determinatè inter conjugem superstitem & adul.

adulterum, vel eum, qui simul machinatus est.
 3. Quando unus tantum machinatus est, ut ad-
 fit adulterium, & si desit adulterium, ut uterque
 fit machinatus. 4. Ut ubi requiritur adulteri-
 um, sit formale & perfectum. 5. Ut adulterium
 fuerit verum, idest, commissum cum vero, vel
 à vero alterius conjuge. 6. Crimina ista non di-
 rimunt, nisi respectu complicitis in tali crimine,
Avers. q. 18. f. 4. contra Palatios.

Q. 87. Quid specialiter circa crimen raptus sit ad- 630.

endum, 82. §. 1. Cap. Placuit 36. q. 2. statutum
 erat, ut quamvis rapta libertati restituta consen-
 tiret, Matrimonium esset irritum. Postea Cap.
 fin. De raptor. statutum erat, ut Matrimonium
 valeret, si rapta consentiret, quamvis non esset
 prius libertati restituta, sed Jure novo Tridentini
 sess. 24. c. 6. De reform. Matr. sic statuitur. De-
 cernit S. Synodus inter raptorem & raptam, quamdiu
 ipsa in potestate raptoris manserit, nullum posse consistere
 Matrimonium. Quod si rapta à raptore separata, & in
 loco tuto & libero constituta illum in virum habere con-
 senserit, eam raptor in uxorem habeat, & nihilominus
 raptor ipse, ac omnes illi consilium, auxilium & favo-
 rem praebentes, sint ipso Jure excommunicati, ac perpe-
 tuo infames, omniumque dignitatum incapaces, & si
 Clerici fuerint, de proprio gradu decedant. Teneatur præ-
 terea raptor mulierem raptam, sive eam uxorem duxe-
 rit, sive non duxerit, decenter arbitrio Judicis dotare.

§. 2. Si puella sit rapta tantum propter libi- 631.
 dinem exercendam & non ex intentione Matrimo-
 nii, Sa. Bonac. & alii cum Platel. n. 1179. di-
 cunt oriri impedimentum, quia est propriè
 raptus. *Sanch. l. 7. d. 13. Dian. Avers. Corrad. Gob. n.
 542. Wexp. 5. t. 2. §. 4. n. 43. Kugl. n. 1639.* probabi-
 lius negant, quia *Trid.* innuit, tum tantum esse
 impe-

impedimentum, quando sit causâ Matrimonii, & ideo etiam notat *Galem.* in declaratione ad eum locum, per *S. Congregationem* decisum esse 23. Jan. 1586. raptos ob aliam causam, quam, ut in uxores ducant, non comprehendi à *Trid.* illis infligente poenam excommunicationis. Putant tamen aliqui cum *Krim.* n. 511. quamvis rapta tantum sit causâ libidinis, si tamen detineatur causâ Matrimonii, contrahi impedimentum, quia continuatio abductionis videtur tum esse raptus ex causa Matrimonii. Imò putant aliqui apud *Krim.* n. 512. si vir uxorem per Matrimonium tantum ratum sibi copulatam rapiat invitam ex fine consummandi Matrimonium, ante expletum primum bimestre, foreraptum sub dispositione *Trid.* contentum, quia impedietur libertas, vel firmandi per copulam, vel per Religionem solvendi Matrimonium: Sed *Krim.* n. 2002. meritò dicit oppositum esse probabilius, quia raptus non habet vim dirimendi Matrimonium prius rite contractum.

632. §. 3. Violentia hìc intelligitur non tantum physica, sed etiam moralis per minas & metum gravem, non tamen per solas preces, blanditias, promissa, *Avers.* q. 12. f. 3. *Gob.* n. 544. Quando nam autem preces importunæ æquivalent metui gravi, dixi l. 3. p. 2. n. 632. & videri possunt etiam hìc dicenda à n. 657. ut autem dicatur raptus, non est satis puellam trahi ab uno conclavi ad aliud, sed necesse est, vi abduci de loco in alium moraliter locum, *Haun. Krim.* n. 513.
633. §. 4. Putat *De Justis* l. 2. c. 18. n. 69. esse raptum, si quis puellam, quæ ad se nolebat venire, vocari faciat per vicinam, in domum vicinæ, ut eam ibi cogat, & hoc videtur conforme *L. un.* §. Et

§. Et si quidem, Cod. De raptu virginum, ubi dicitur, nisi odiosis artibus circumvenierit: sed si puella non vi aut metu, sed tantum tali dolo vel fraude sit vocata, probabilius est non oriri impedimentum, quia reipsa non est rapta, sed tantum decepta vel seducta, *Sanch. Less. Hurt. Dian. Avers. Platel. n. 1179.* Putat tamen *Krim*, si ita abducta detineatur vi, ut extorqueatur Matrimonium, oriri impedimentum. Sed oppositum tenent alii, quia abfuit omnis raptus.

§. 5. Si quis puellam, non per se sed per alium ⁶³⁴ rapiat, solus mandans rapi incurrit impedimentum, *Avers. Corrad. Platel. Krim. n. 518.*

§. 6. Si puella juvenem raperet, *Sanch. Pont. Bonac. 635. Esob. Dicast. Gob. n. 543. Wex n. 40. Kugl. n. 1646.* dicunt non oriri impedimentum, quia *Trid.* tantum loquitur de raptore, non de raptrice, & leges non solent fieri de casibus rarissimis, qualis hic est. Contradicunt *Henriq. Gutt. Avers. Haun. Krim. à n. 521.* tum quia secundum dicta n. 381. quando ratio legis exprimitur, uti hic fit, nempe libertas Matrimonii, lex etiam odiosa pertinet ad casum, cui ratio convenit; tum etiam, quia alii similes Canones loquentes in masculino, etiam intelligunt feminas, sic enim dicitur de impedimento criminis, si vir occidat uxorem, & tamen secundum dicta n. 615. etiam intelligitur, si uxor occidat virum. Item percussor Clerici dicitur excommunicari, & tamen etiam mulier excommunicatur, si percutiat: hinc in simili loquens *S. Cyprianus*, De discip. & habit. virg. c. 2. ait: in masculo simul significatur & femina, ubi nempe eadem pro utrisque est ratio. Utraque sententia est probabilis, sed prima videtur probabilior. Et si usurpetur in praxi, non ideo Sacramen-

II.
O. I.
mor.
quidii
troix
VIII

mentum exponetur periculo nullitatis, quia cum sit materia Juris, si fortè ea opinio sit falsa, secundum dicta n. 40. 528. 534. Ecclesia tollit illud impedimentum.

636. §. 7. Si illa, quæ rapitur, sit antecederet raptori desponsata, *Henriq. Rebell. Less.* alique cum *Barb.* negant oriri impedimentum, quia cogitur ad hoc, quod facere tenebatur, & ita dicitur cap. 6. De raptor. , iste raptor dici non debet, cum habuerit mulieris assensum, & prius eam desponsaverit, quam cognoverit. E contra oriri dicunt *Sanch. Avers. Escob. & alii*, quia verum est, quod rapta fiat violentia. *Gob. n. 545. & alii cum Krim. nu. 514.* probabilius dicunt incurri in eo tantum casu, quo rapta justam causam habet hinc & nunc non standi fide datâ, & ideo invita raperetur.
637. §. 8. Si illa, quæ rapitur, sit meretrix, *Beckman* putat non incurri impedimentum, quia per raptum videtur intelligi abductio personæ honestæ, sed rectè contradicunt *Sanch. & alii cum Krim.* quia *Trid.* non attendit ad qualitatem honestæ, sed voluit esse consultum libertati cuiuscunque mulieris respectu Matrimonii.
638. §. 9. Si puella volens sequatur, sed parentibus, sub quorum potestate est, omnino repugnantibus, *Nav. Tusch. Molin. Henriq. Gutt. Bonat. Zerola* dicunt oriri impedimentum, & consentit *De Luca De Matr. disc. 5. & ad Trid. d. 28.* pro casu, quo non præcesserunt sponsalia vel tractatio Matrimonii ineundi, quia secundum *S. Th. 2. 2. q. 154. a. 7. O.* quandoque violentia insertur Patri, sed non virgini, puta cum ipsa consensit, ut ipsa per violentiam de domo patris abstrahatur: qualitercunque enim violentia adsit, salvatur ratio raptus. Contradicunt probabilius *Sanch. l. 7. d. 13. n. 13. Cón. Tann. Hurt. Less.*

Leff. Regim. Krim. n. 514. Avers. suprâ. Gob. n. 546. Egnat. com. 5. conf. 80. Masfr. n. 108. Kugl. n. 1633. Wex n. 42. quia manet puellæ plena libertas, propter quam inductum est illud impedimentum, nam *Trid.* voluit illud tum cessare, si esset à raptore separata, & in loco tuto & libero constituta, sive restituatur parentibus, sive non: & ideo etiam Cap. penult. *De raptor.* dicitur: *Iste raptor dici non debet, cum habuerit mulieris assensum, & prius eam desponsaverit, quam cognoverit, licet parentes reclamarent, à quibus eam dicitur rapuisse.* Ex quo patet ad S. Th. qui tantum vult tum quomodocunque puellam rapi parentibus, sed non ideo est raptus præjudicans puellæ libertati, quam *Trid.* ibi volebat salvare, nihil reflectens ad consensum parentum, quibus etiam invitis ipsa ex causis poterat Matrimonium inire, secundum dicta n. 569.

§. 10. Si abiit consentiens, sed postea invita cogatur ad copulam, non est raptus; è contrà manet raptus, si invita abducta est, licet postea consensuat in copulam, quia hinc attenditur initium, *Fill. Krim. n. 515.*

§. 11. Pœnæ, quæ decernuntur à *Trid.* suprâ, cadunt tantum super illos, qui concurrunt ad actum rapiendi, non autem in Parochum vel testes, qui assistunt Matrimonio raptæ. Et procedunt omnia dicta & pœnæ, licet rapta esset vidua, aliunde impedita ad contrahendum cum raptore &c. *Avers. q. 12. f. 3.*

§. 12. Probabile est impedimentum criminis, quod nunc est, esse à *Trid.* inductum, adeoque per crimina in præcedente & hac quæstione recensita non causabitur impedimentum, ubi *Trid.* non est receptum, *Gob. n. 58.* An sponsalia inter raptorem & raptam sint valida, dixi n. 54.

642.

Q. 88. An ista impedimenta criminis incurrantur ab ignorante illa esse tali crimini annexa. R. Negant Palud. Bauc. & alii, quorum sententiam Krimer hic à n. 1011. & iterum l. 5. à n. 729. defendit tanquam absolute probabilem; rationem dant, quia tale impedimentum est proprie poena, sed poena non incurritur ab ignorante eam annexam esse, uti postea dicitur de censuris, ergo. Oppositum tenendum est cum planè communi, Sanch. l. 7. d. 17. n. 9. Hurt. Perez, Côn. Less. Dicast. Avers. q. 11. f. 2. Gob. tr. 9. n. 67. & 190. Spor. n. 233. Burgh. cent. 2. cas. 54. Laym. l. 1. tr. 5. p. 1. c. 5. n. 8. Wiestner De impedim. conjug. p. 2. a. 15. à n. 20. Wex p. 5. tr. 2. contr. 5. Ratio est 1. tale impedimentum, licet imponatur etiam in poenam delicti, tamen primario & principaliter est inhabilitas canonica, qualis etiam est affinitas ex copula fornicaria, quæ certò incurritur etiam ab ignorante illam ex tali copula sequi, absentia autem aut remotio talis inhabilitatis est conditio absolute prærequisita ad valorem talis contractus, uti patet in impedimento consanguinitatis &c. 2. Praxis Ecclesiæ est optima legum interpres, sed notorium est, teste Corrad. in praxi dispens. l. 8. c. 9. n. 17. §. Quandoque, quòd Reitalis criminis nunquam permittantur contrahere sine dispensatione, ergo.

643.

Q. 89. Quid addendum sit circa impedimentum disparis cultus. R. §. 1. Caj. Vasq. & alii putarunt Matrimonium fidelis cum infideli esse Jure naturali, vel saltem positivo Christi irritum, quia hoc ipso, quòd Christus Matrimonium exequit ad rationem Sacramenti, & infidelis non fit capax Sacramenti, etiam non erit capax Matrimonii. Sed præter citatos à Busemb. docent plurimi

rimi cum *Avers.* q. 18. f. 1. *Krim.* l. 4. n. 2155., id tantum esse de Jure ecclesiastico, & quidem potius per consuetudinem, quam legem scriptam introducto. Matrimonium autem inter tales, licet non habeat rationem Sacramenti, attamen habet rationem contractus de se indissolubilis, uti constat ex dictis n. 405. Et pro Matrimonio fidelis cum infideli contrahendo non dispensat Ecclesia, nisi in casu urgentissimæ necessitatis, v. g. si ageretur de conversione alicujus regni. De Matrimoniis infidelium, qui convertuntur, dixi à n. 406.

§. 2. Quamvis invalidum sit Matrimonium baptizati profitentis, v. g. Judaismum cum infideli, tamen Matrimonium fidelis cum baptizato profitente Judaismum est validum, sed ob periculum perversionis illicitum, *Nav. Cón. Krim.* num. 2155. 644.

§. 3. Quamvis Matrimonium fidelis Catholici cum altero fidei acatholico sæpe sit periculosius, quam fidelis cum infideli, ideoque varia Concilia & Authores apud *Avers.* q. 18. f. 2. dicere videantur illa esse irrita, tamen *Rayn.* in *Heter.* tom. 16. f. 1. pu. 14. n. 23. rectè demonstrat oppositum, & pater ex Cap. *Decrevit*, De hæreticis in 6. probatque praxis Ecclesiæ. Sub quibus autem pactis iniri possit, dixi l. 2. à n. 85. Et an ejusmodi contrahentes possint comparere coram prædicante vel Magistratu acatholico, dicam à num. 775. 645.

§. 4. Circa Matrimonia personæ catholicæ cum acatholica pro praxi observanda sunt seqq. 646.

1. Si necdum sit promissum, dissuaderi debet, quia Ecclesia illud prohibet multis locis apud *Aversam*, nempe ob periculum subversionis in

D d 2

per-

persona catholica & in prolibus; turbationis rei domesticæ, & observationis festorum, jejuniorum &c. Si catholica persona sic admonita, consilio non acquiescat, sed nihilominus in ista pericula se velit immittere, si hic & nunc censeatur esse proxima pericula istorum malorum, neganda est absolutio, quia non habet propositum vitandi omne mortale. 2. Si sponsalia sint inita, rescindantur, hæc enim est causa sufficiens, nec satis est, quod acatholicus spondeat libertatem religionis, vel conversionem suam, quia fallax est, quod amor extorquet, si non præcedat conversio actualis, postea enim dicet, se contra conscientiam agere non posse, & experientia certa frequentissimè docet ita fieri. 3. Si contractum sit Matrimonium, prudens Confessarius non ideo neget absolutionem dolenti de peccato, quod commisit sic contrahendo, & conetur imprimis cavere alia pericula perversionis in tali persona & prolibus; deinde etiam conjugem alterum adducere ad veram fidem. 4. Docent plures cum *Avers.* q. 18. f. 2. Parochum & testes peccare, si assistant tali Matrimonio, quando illicitè, id est, sine justis causis contrahitur, quia ex officio, Parochi & testes tenentur non cooperari tali illicitæ actioni: alii dicunt esse materiale tantum cooperationem, sicuti si assistatur duobus hæreticis, secundum dicta l. 2. n. 99. aut etiam catholicis in mortali contrahentibus, possent enim se convertendo facere tale Matrimonium licitum.

647. Q. 90. Quando nam dirimat vis & metus. R. Ad hoc impedimentum reducitur, quicquid impedit libertatem Matrimonii: est autem duplex libertas ad contrahendum, physica & moralis

Phyficam libertatem impedit neceffitas agendi vel non agendi. Moralem impedit vis & metus: quandoque etiam dolus five deceptio, & de his aliqua sunt addenda.

§. 1. Certum est ad valorem contractus matrimonialis requiri libertatem phyficam agendi & non agendi, hinc perpetuo amentes non habentes lucida intervalla, ebrii, dormientes, nequeunt Matrimonium contrahere; si quis tamen deliret partialiter, five in quibusdam tantum objectis, sed non in materia Matrimonii, valide contrahit, *Vasq. Sanch. Avers. q. 4. f. 1.* E contra, si quis se inebriarit, etiam ex intentione contrahendi, & in ebrietate contrahat, Matrimonium est irritum, quia deest actualis libertas contrahentis. *Nec obstat*, quod valide contrahatur per procuratorem, quamvis principalis tunc dormiat, vel ebrius sit; nam actualis libertas principalis transfusa est in actualem libertatem procuratoris nomine ejus contrahentis, cujus liber consensus tum existit, cum fit Matrimonium, & moraliter est consensus sui principalis, *Avers. supra.*

§. 2. Quid intelligatur per vim & metum, 648. que impediunt libertatem moralem. Item, quod duplex sit metus, dixi l. 3. p. 2. à n. 630. An autem sponsalia ex vi vel metu inita valeant, dixi à n. 104. Circa Matrimonium ipsum, certum est Ecclesiam velle, ut sit à vi & metu liberum, nam *Trid. sess. 24. c. 9. De Ref. Matr.* sic statuit: *Cum maxime nefarium sit Matrimonii libertatem violare, & eis injurias nasci, à quibus jura expectantur, precipit S. Synodus omnibus cujuscunque gradus, dignitatis & conditionis existunt, sub anathematis pena, quam ipso facto incurrant, ne quovis modo directe vel in*

D d 3

dire

directe subditos suos, vel quoscunque alios cogant, quominus libere Matrimonia contrahant. Ubi notat Gallem, ex declaratione Greg. XIII. hac poenâ latæ sententiæ ligari solos dominos temporales & Magistratus, attamen privatos homines ita cogentes peccare mortaliter, & ab Ordinariis posse excommunicari. Addit Delb. De imm. eccles. c. 8. dub. 19. f. 9. Reges & Imperatores etiam ideo peccare mortaliter, uti & parentes, si proles cogant, vel impediunt, attamen non incurrere excommunicationem, cum non nominentur. E contra tamen non obstante voluntate Ecclesiæ, ut Matrimonia sint libera, si ex aliquo Matrimonio oritura essent gravissima scandala, potest Episcopus illud prohibere sub poenis quibuscunque, etiam incarcerando alterutrum, uti habet cum aliis Pignat. tom. 4. consult. 11. An autem aliquid possit Magistratus civilis circa Matrimonia ineunda, insinuaturnum est à n. 17. & 513.

649. §. 3. Probabilius est, quod metus levis non irritet Matrimonium, uti habet communissima cum S. Th. Less. Avers. f. 4. Krim. à n. 398. Kugler n. 664. contra Covarr. Nav. Tam. Gob. quorum sententiam probabilem censet Sanch. l. 4. d. 17. n. 4. Ratio nostra est, quia notabiliter non minuit libertatem, & facile contemni potuit ac debuit.

650. §. 4. Certum est, quod aliquis metus gravis aliquando irritet Matrimonium, saltem Jure positivo, nam ita habet Jus Canonicum Cap. 14. & 15. De sponsal. & tit. De his, quæ vi metus ve, item Jus civile multis locis, sicque ostendit praxis omnium ubique tribunalium, quæ declarant Matrimonia esse ob metum quandoque invalida. An autem etiam Jure naturæ sint invalida, dicetur à n. 669.

§. 5. Metus ab intrinseco proveniens non in- 651.

validat, uti nec incussus à causis naturalibus, sed ut invalidet, debet à causa libera & extrinseca procedere, alioquin dicitur conceptus à metuente, & non incussus, *Sperell. decis. 79. n. 40.* Nec invalidat ab extrinseco iuste incussus secundum dicenda n. 653. E contra injustè incussus etiam ab aliquo tertio invalidat, quia æqualiter reddit contractum involuntarium, secundum dicta l. 3. p. 2. n. 640. docetque cum communi *Avers. q. 4. f. 2.* & probat ex utroque Jure *Sperell. decis. 75. n. 74.* quod verum est, quamvis sit de malo non tantum contrahenti, sed etiam aliis propinquè conjunctis inferendo: quod aliqui apud *Avers. f. 3.* extendunt ad consanguineos vel affines, etiam usque ad quartum gradum, imò idem dicunt multi cum *Gob. tr. 9. n. 246.* quamvis esset de malo eventuro alteri, qui arctissimam amicitiam est conjunctus, quæ enim eveniunt ita conjuncto, censentur ipsi evenire, sed probabilius videtur non impedire, nisi sit de malo proximè conjunctis intentato, non enim ita videtur tangere malum alteri amico, vel remotè consanguineo illatum.

§. 6. Si metus sit injustè incussus, sed non ad 652.
extorquendum consensum in Matrimonium, non irritat, secundum dicta l. 3. p. 2. n. 639. tenetque etiam communis cum *Sperell. decis. 79. n. 41.* quia tum respectivè ad Matrimonium, videtur potius esse ab intrinseco, hinc si Titius ex odio intenter tibi mortem, & tu ob hunc metum mortis spondeas ducere ejus filiam, valebit Matrimonium, quia tu sponte eligis Matrimonium, ut redimas hanc vexam, *Avers. f. 4. Sperell. decis. 8. n. 9.* contra alios. Extendit hoc cum

Dd 4

aliis

aliis *Sanch.* l. 4. d. 12. n. 25. ad casum, quo Medicus, qui solus posset mederi, nollet tibi mederi, nisi duceres ejus filiam, quia metus mortis oritur ex morbo ipso: Sed in hoc melius contradicit *Avers.* nam metus ille etiam oritur ex denegatione medicinæ, quæ denegatio tendit ad extorquendum Matrimonium: & similis casus esset, si puellæ extremè indigenti negares eleemosynam, nisi te duceret. Similiter ille indirectè cogit, qui renuit debitum solvere, nisi tale Matrimonium ineat, *Barb. Krim.* n. 504. Item secundum *De Luca*, ad *Trid.* disc. 26. n. 36. præjudicatur libertati necessariæ Matrimonii per ea omnia, quæ inducunt speciem pœnæ ac privationis ejus, quod aliàs de jure competit.

653. §. 7. Dixi l. 3. p. 2. n. 634. metum justè incussum non invalidare contractum, docentque idem de Matrimonio cum communi *Sperell.* decif. 5. & 6. *Kugler* à n. 685. *Busenb.* dans pro exemplo, ut si deprehenso in crimine cum filia, mineris accusationem, nisi illam ducat: Contra quod videtur facere *Cap. Veniens.* De sponsal. & Matr. nam cum pater puellæ simul in uno lecto inveniens, ipsum eam per verba de præfenti desponsare coëgisset, *Alex. III.* mandat, nisi metu coactus, qui posset in virum constantem cadere, eam desponsaverit, adherere facias, ut uxori, ergo si ex metu gravi inivisset, Matrimonium esset irritum, licet metus ille esset justus. R. Metum illum fuisse injustum, quia pater ille injustè minatus est eum privatâ auctoritate plectere. E contra si tantum minatus fuisset accusare apud Judicem, & ab hoc procurare ejus pœnam, fuisset justè incussum, & non irritasset Matrimonium, communis cum *Avers.* q. 4. f. 4. Vide *Sperell.* decif. 6.

§. 8. Si Iudex secundum allegata & probata 654.
iuste, attamen reipsa iniuste, quia testes falsum
deposuerunt, metu gravi adigat aliquem, ut
aliquam ducat, *Sanch. l. 4. d. 14. n. 8.* putat Ma-
trimonium valere; sed oppositum est probabi-
lius, quia extortus est consensus metu reipsa in-
iusto, *Pont. Dian. Avers. supra.*

§. 9. Sufficit metus mali gravis, si sit abso- 655.
lutè, si tantum respectivè grave, æquè enim
tollitur libertas consensus; malum autem abso-
lutè grave dicitur, quod plerique habent pro
gravi, seu valde molesto, uti sunt etiam infam-
ia, verberatio gravis, amissio majoris partis
bonorum, *Less. De just. l. 2. c. 17. n. 35.* Respe-
ctivè grave est, quod est grave solum respectu
apprehensionis, aut conditionis personæ, nam
mulieribus & viris meticulosis valde gravia ac-
cidunt multa, quæ alii cordati contemnerent.
Et sufficere metum esse gravem respectivè ad ta-
lem personam, quamvis non censeretur gravis
respectivè ad aliam personam, tenet cum com-
muni *Sperell. decis. 75. à n. 69. & decis. 79. n. 6.*
& 42. Putantque *Gob. & Illf.* metum etiam im-
prudenter, si ob exoticam imaginationem sub-
jecti censeatur impedire plenam libertatem, ir-
ritare Matrimonium, sed in hoc probabiliter
contradicunt *Com. & Kugler n. 97.* de tali enim
metu reipsa vano non habetur in Jure ratio.
Metus autem exhæredationis vel amittendæ
dotis, in casu, quo dos necessaria est ad alimen-
ta, vel ad onera Matrimonii sustinenda, est me-
tus mali absolutè gravis, unde si alteruter metus
à parentibus iniuste incutiatur ad extorquen-
dum consensum, Matrimonium sic initum, erit
irritum, *Krim. n. 499.* Quandoque autem me-
tus

tus exheredationis vel amittendæ dotis injustè incutiat, dixi à n. 571.

656. §. 10. Ut metus dicatur cadere in constantem virum, debet esse, 1. de malo saltem respectivè gravi. 2. Debet prudenter timeri. 3. Metum incutiens debet posse exequi minas. 4. Etiam debet solere illas exequi. 5. Metum patiens debet non facile posse occurrere malo illi, *Sanch. l. 4. d. 1. à n. 10.* aliique communiter cum *Sperell. decis. 79. n. 43.* Et talem metum irritare Matrimonium etiam pro foro conscientia, videtur certum ex iis, quæ habet *Kugler à n. 637.*

657. §. 11. Quamvis multi cum *Sanch. l. 4. d. 6. Avers. q. 4. f. 5. Mastr. n. 36. Sperell. decis. 75. n. 62. Kugler n. 671.* probabiliter contradicant, tamen etiam probabile est, quod metus reverentialis dirimat, secundum *Reg. 4. ff. De regulis Juris, velle non creditur, qui obsequitur imperio Patris vel domini*; talis enim metus reverentialis communiter censetur æquivalere metui gravi, *Pont. l. 4. c. 5. Tann. Less. Barbos. apud Gob. n. 249.* In praxi tamen non est facile dissolvendum Matrimonium, nisi metus gravis mali accesserit, quia standum est pro valore Matrimonii, ubi non constat esse irritum. Quod si ad metum reverentialem accesserint minæ, communis sententia est cum *Pignat. tom. 7. consult. 77.* irritare. Quis autem metus dicatur reverentialis, & quando nam preces importunæ censeantur facere metum reverentialem, dixi *l. 3. p. 2. n. 632.* Quando nam censeantur facere blanditiæ, dixi *ibidem n. 649.* & tenendum est cum *Sanch. d. 7. Avers. supra & aliis communiter contra Pontium n. 17. & alios, solas preces & blanditiæ quamvis importunas non irritare Matrimonium.* Viden

possunt *Sperell.* à n. 62. *Mastr.* n. 38. *Kugler* à num. 670. & à n. 679. ubi agit de importunis precibus & blanditiis.

§. 12. Jure civili, L. *Qui pupillum* ff. de adult. 658. L. *Filius à patre* §. *Si quis eo tempore*, ff. De lib. & posth. L. 1. & seqq. De interdict. Matr. inter pupill; & tut. &c. prohibetur, ne tutor, curator, aut horum filius ducat pupillam, quia præsumi posset coacta metu reverentia: sed hoc non tenet Jure canonico, quod hic attendi debet, dummodo reipsa abfuerit vis & metus; *Gutt. Menoch.* conf. 1082. n. 15. *Pignat.* tom. 6. conf. 100. n. 6.

§. 13. Si metu gravi cogaris ad unam è tribus filiabus *Caji*, relictâ plenâ libertate eligendi, quam voles ex illis, *Abb. Felin. Inol. Jason & alii* cum *Azor* l. 1. c. 11. q. 11. putant valere Matrimonium, quia manet plena libertas quoad personam: sed probabilius contradicunt alii cum *Dian. Avers.* q. 4. f. 2. & *Busenb.* supra, quia non manet libertas ad substantiam, quod est Matrimonium ipsum de necessitate contrahendum.

§. 14. Si quis ex metu gravi ineat Matrimonium cum impedimento, vel impediante, uti cum voto castitatis, vel etiam cum dirimente, uti cum consanguinitate, si consentiat fictè, peccat venialiter ob mendacium; si autem verè consentiat, quantum est de se, probabile est nullo modo peccare, nam non videtur fieri irreverentia Sacramento, cujus pars nulla ponitur, ipse enim nec ponit ejus materiam, nec formam, neque hic & nunc vult esse ejus Minister: quod autem inutiliter ineat contractum, quem scit esse & manere invalidum, eum excusat metus gravis, *Valent. Sanch.* l. 4. d. 16. & l. 7. d. 5. *Pont.* l. 4.

l. 4. c. 16. Perez d. 17. f. 12. n. 12. Dicast. Gob. n. 256. Kugler à n. 702. Et idem dicunt Henriq. Palac. Sanch. quamvis adderet iuramentum. Nec obstat, quod hæc propositio, *urgens metus gravis est causa iusta Sacramentorum administrationem simulandi*, uti retuli l. 6. p. 1. à n. 149. nam ibidem n. 162. satis explicavi, quomodo in hoc non fit simulatio formalis circa Sacramentum, sed ad summum materialis circa contractum.

661. §. 15. Metus non præsumitur, cum sit aliquid facti, sed ab eo probandus est plenè & concludenter, qui se in eo fundat, uti ex Jure & AA. demonstrat Sperell. decis. 79. n. 37. 38. 46. Et conjecturæ quidem, ex quibus concluditur, debent esse propinquæ & immediatæ illi actui, qui geritur, Mascard. Sperell. n. 44.

662. §. 16. Signa, unde sumuntur conjecturæ, quod intervenerit vis vel metus sunt, 1. pallor vultus & vox submissa, quæ sponsa aliquoties interrogata à Parocho, tandem consensum expressit. 2. Multa festinatio in contrahendo. 3. Antecedens animi aversio & repugnantia nubendi. 4. Protestationes antecedentes de non volendo talem maritum, si postea etiam concurrant aliunde præsumptiones. 5. Si nulli sanguinei illius, qui metum passus est, interverint. 6. Si quali clam & noctu initus sit contractus. 7. Si metum inferens voluerit celari Matrimonium. Potestque videri latè de his disserens Sperell. decis. 5. 72. 79. 94. ubi specialiter decisione 5. examinat, quando nam metus, vel ejus inferendi suspicio irritet Matrimonium. Præterea hic ubique Sperell. admittit regulam istam, quod ea, quæ non probant singula, simul sumpta probare possint. De conjecturis illati metus

metus etiam aliqua habet De Luca De Matr.
disc. 6.

§. 17. Qui ex metu gravi consensit in Matrimo- 663.
nium, non potest habere usum Matrimo-
nii, & si impedire potest, aut sit periculum tur-
pis consensu, nequidem permittere debet
tactus aut similia, reipsa enim tale Matrimo-
nium est invalidum, ergo plus eis non licet,
quam omnino solutis.

§. 18. Quod gestum est per metum, si causa 664.
metus cesserit, convalescit per subsequentem rati-
ficationem etiam tacitam tantum, uti pluribus
declarat *Sperell.* decis. 80. Matrimonium tamen
ex metu initum secundum communem cum
Sperell. decis. 25. n. 19. non validatur per copu-
lam similiter ex metu factam, aut ex errore, quod
valeat Matrimonium, aut ex mera libidine, mul-
to minus, si fiat cum expresso animo non ma-
nendi in Matrimonio. E contra, si copula, aut
alius actus externus, v. g. osculum, postquam
cessavit causa metus fiat cum sincero affectu
conjugali, id est, animo se perpetuo habendi tan-
quam conjuges, cujus signum est, si habens co-
pulam putaverit se licite agere, probabile est po-
ni consensum sufficientem, nam supponet & vo-
let se esse maritum, quod probabiliter sufficere
ad validandum illud Matrimonium, quamvis
alii cum *Mastr.* n. 40. putent, copulam de se non
esse signum sufficiens interni consensu, ideoque
requiri aliud signum ante vel in copulam expressi-
vum consensu maritalis, quod omnino tutius
est. Si tamen tales quiete simul vixerint per an-
num & dimidium, semper praesumitur ratum
esse Matrimonium, ita cum aliis *Gob.* à n. 261.
Schild. tr. 6. c. 7. §. 3. Unde saltem, ubi *Trid.* non
est

est receptum, per hoc convalidatur Matrimonium, quod post nullitatem prioris Matrimonii tanto tempore cohabitaverint, aut sponte copulam habuerint, quamvis levi metu extortam, non tamen, si gravi, *Sanch. l. 4. d. 18. & Schild. supra.* Refert quidem *Barbosa* in *Collectan. Bul- larum. V. Matrimonium. pag. 45.* hanc declarationem *Congreg. Trid. Matrimonium contractum à filia per metum à matre illatum, est invalidum, ciansi mulier metum passa per multos annos post mortem permanserit cum marito, & filios procreaverit: sed Logo in Resp. mor. l. 3. dub. 16. n. 45. putat ideo esse, quia Congregatio loquebatur de loco, ubi Tridentinum esset receptum, pro quo videbatur censere, quod iterum requireretur assistentia Parochi & testium. Dixi, postquam cessavit causa metus, nam si causa metus adhuc dureret, actus quantumlibet diu secutus præsumitur ex præcedenti metu gestus, nec purgat metum antecedentem, uti ex Jure & AA. probat *Sperell. decis. 25. n. 19. & decis. 80. à n. 7.**

665. §. 19. Si coactus ad contrahendum, etiam ad copulam cogatur metu mortis, *Nav. Silv. Hen- riq. Sanch. Côn. Pont. & alii* dicunt potius debere subire mortem, quam habere copulam, quia si- cuti Matrimonium ex tali metu contractum est ex dispositione Ecclesiæ invalidum, ita invali- dum manebit, quamvis tali copulâ consumme- tur, peccat autem mortaliter, qui extra Matri- monium validum habet copulam, uti docent omnes. E contra *Palud. Sot. Gabr. Covarr. alii* que cum *Avers. q. 4. f. 6.* probabiliter dicunt, talem posse tum habere consensum validum, & ita ejusmodi copulam coactam reddere licitam, ac consequenter validare tale Matrimonium, du- rum

rum enim esset dicere per positivam dispositionem Ecclesiae hominem constitui in casu, ut vel mori debeat, vel peccare mortaliter. Itaque dicunt hi AA. quod pro tali casu Ecclesia permittat, ut metum patiens cedat juri suo, & validè consentiat, si velit; dispositio enim illa facta est in favorem patientis vim, & quod in favorem alius conceditur; non est in ejus dispendium retorquendum, Reg. 6. Juris in 6. Hinc infert *Avers.* si quis etiam ab initio, quando cogitur ad contractum, haberet intentionem cedendi juri suo & validè contrahendi, ab initio valiturum Matrimonium, nam vis non potest cogere ad illam intentionem, sed liberè eam haberet, adeoque re ipsa liberè contraheret: quidquid sit de hoc:

§. 20. Si ad consensum metu extortum accesserit juramentum, certum est, quod non ideo 666. firmetur contractus Matrimonii, uti pluribus probat *Sanch.* l. 4. d. 20. n. 12. Et quamvis juramentum possit aliquando contractui invalido, quem non firmat, addere obligationem religionis, uti constat ex dictis l. 3. p. 2. à n. 738. tenetque cum communi *Sanch.* n. 4. tamen juramentum tali coacto contractui Matrimonii adjectum non obligat, nec indiget relaxatione, quia per Cap. 2. De eo, qui duxit, ab initio non tantum tale Matrimonium, sed etiam adjectum juramentum annullatur, *Azor* l. 1. c. 11. q. 13. *Sanch.* à n. 14. *Avers.* q. 4. f. 6. *Sperell.* decis. 25. n. 20. *Magstr.* n. 39. *Kugler* à n. 644. contra *Abb. S. Anton.* *Silv. Rosell. Henriq. Cón.* Nec obstat, Cap. Inter cetera, 22. q. 4. nam ibi tantum dicitur, quod possit ducere eam, quam ita juravit ducere, non autem, quod teneatur. Et quod dictum est de juramento, quod accedit Matrimonio, idem dicit *Sanch.* d.

d. 21. n. 6. de juramento, quod accedit coactæ constitutioni procuratoris ad Matrimonium. Quid autem censendum sit de juramento, si adjiciatur sponsalibus metu extortis, dixi n. 108.

667. §. 21. Docent *Gob.* n. 267. & alii apud *Sperell.* decis. 79. n. 1. per unum testem de visu sufficienter probari adfuisse metum, imò, si fama accedat, per unum de auditu, nam famæ hîc multum tribui tenent AA. apud *Sperell.* decis. 5. n. 64. qui à n. 20. cum communi docet, per duos testes de libero consensu deponentes probari validitatem Matrimonii, qui testes ob Matrimonii favorem possunt etiam esse parentes & consanguinei, *Sanch.* l. 3. d. 4. à n. 5. Notantque *Jun. Abb. Bald.* aliique apud *Sperell.* magis credi duobus testibus de metu incusso, quàm mille de libero consensu deponentibus: & sententia communis est cum *Sperell.* à n. 74. hîc sufficere minorem metum, quàm in aliis contractibus, ideoque etiam sufficere leviores probationes metus, *Sanch.* l. 4. d. 6. n. 1.

668. §. 22. Illum, qui metum injustè incussit & sic inivit Matrimonium, non posse rescilire, docent præter citatos à *Busenb. Silv. Navarr. Henriq.* & alii cum *Avers.* q. 4. f. 2. quia leges tantum favent injuriam passo, & quidem quòd alios contractus attinet, idem dixi l. 3. p. 2. n. 641. Sed etiam quoad Matrimonium posse alterum quoque suâ autoritate rescilire, docent alii cum *Sanch.* l. 4. d. 15. *Laym. Hurt. Perez, Pirh. Spor. Kugler* n. 653. quia Matrimonium est re ipsa nullum, & si teneretur illo irritò stare aut illud validare, esset in pœnam delicti, ad quam prærequiritur sententia Judicis.

An ordinatus sacris ex metu gravi validè contrahat Matrimonium, dixi n. 577.

Q. 91. An Matrimonium ex metu gravi injustè in- 669.
cussio initium sit de Jure naturæ, an tantum de Jure posi-
tivo nullum. R. S. 1. Essè Jure naturæ nullum, sal-
tem si metus ab altero contrahente sit incussus,
docent Scot. S. Bonav. S. Anton. Ledesm. Mol. Barb.
Omn. d. 3. f. 13. n. 235. Sperell. decis. 6. n. 3. Pont.
l. 4. c. 14. Meratius d. 7. f. 8. Tambur. in decal. l. 1.
c. 2. §. 5. Krim. n. 434. Busenb. alique multi apud
Sanch. l. 4. d. 14. n. 1. & videtur consentire S. Th.
in suppl. q. 47. a. 3. in O. nam ait, quod perpetui-
tati repugnat, Matrimonium tollit, metus autem, qui
cadit in constantem virum, perpetuitatem contractus
tollit, quia potest repeti restitutio in integrum, & ideo
hec coactio tollit Matrimonium. . . . quidam autem di-
cunt, quod si adsit consensus, quamvis coactus, interius est
Matrimonium, quantum ad Deum, sed non quantum ad
statum Ecclesiæ, quæ præsumit ibi non fuisse consensum
interiorem propter metum, sed hoc nihil est, quia Ecclesia
non debet præsumere de aliquo peccatum, quousque pro-
betur; peccavit autem, si dixit se consentire & non con-
sensisse, unde Ecclesia præsumit eum consensisse, sed judicat
consensum illum extortum non esse sufficientem ad fa-
ciendum Matrimonium: ubi cum dicatur, Ecclesia
judicat, & non dicat, Ecclesia statuit, videtur cen-
sere hoc esse de Jure divino vel naturali; cum
dicat, metum tollere, quia repugnat perpetuitati, vide-
tur velle, quod tollat de Jure naturæ, quod si
repugnet perpetuitati, hoc habet non ex Jure
positivo, sed ex naturâ rei. Ratio autem est 1.
quia in Jure nullus invenitur textus inducens
invaliditatem; nam textus omnes loquuntur de
Matrimonio antedecenter inito cum tali metu,
de quo dicunt, non valere, uti refert Sanch. suprâ,
Tom. VIII.

Ee

fi au-

fi autem ab initio valeat, Ecclesia non potest postea invalidare, sed si invalidat, facit antecederet statuendo ejusmodi consensum non fore legitimum. 2. Ex consensu coacto, si Jure naturæ sufficeret ad Matrimonium, sequeretur gravissima incommoda fini Matrimonii opposita, uti facilis desertio conjugis, minus voluntaria procreatio sobolis, minor amor in conjugem & sobolem. 3. In omni lege naturæ & divina provideri debet, ut refarciatur injuria, alioquin lex naturalis deficeret in necessariis, sed injuria conjugis coacto illata non poterat aliter refarciri per Jus naturæ vel divinum, quam si antecederet irritus sit talis consensus, ergo. *Confirmatur*, quia Jus naturæ non videtur pati, ut pars metum incutiens ex iniquitate sua cum alterius damno irreparabili lucrum habeat. 4. Alioquin inter infideles non subiectos Ecclesie valebit tale Matrimonium coactum. 5. Sponsalia solo Jure humano irrita inducunt impedimentum publicæ honestatis, sed Matrimonium sic coactum non inducit impedimentum publicæ honestatis, uti habet *Sot.* ergo signum est non esse irritum solo Jure humano. 6. Si solo Jure humano esset irritum, firmaretur juramento, uti colligitur ex *Cap. Debitores*, *Cap. Ex rescriptis*, *Cap. Cum contingat*, *De jurejurando*, *Cap. 2. & Cap. Licet*, *De jurejurando* in 6. sed hoc Matrimonium non firmatur juramento, *Cap. 2. De eo, qui duxit*, & secundum dicta n. 666. ergo.

670. §. 2. Esse solo Jure humano nullum, etiam si ab altero contrahente incutiat, docent *Durand.* *Sot.* *Henriq.* *Arrag.* *Silv.* *Nav.* *Suar.* *Laym.* *Wiesl.* *Sanch.* l. 4. d. 14. n. 2. *Gonet* d. 4. n. 77. *Avers.* q. 4. c. 2. *Lugo* *De just.* d. 22. nu. 120. *Kugler* à nu. 624.

1. Quia

1. Quia non est nullum Jure naturæ ratione injuriæ, hæc enim intervenit etiam in metu levi, & est æquè magnum damnum, & obligat ad æqualem restitutionem, neque tamen irritat; deinde similis planè injuriæ intervenit in metu injustè incusso ad alium finem, quàm ad extorquendum consensum, v. g. à latrone, à quo quia timet occidi, spondet Matrimonium, & contrahit cum Titia, ut se liberet, & tamen talis metus non irritat, uti manifestum est. Deinde metus etiam ideo non irritat, quia obstat libertati, nam etiam metus levis quandòque fortius privat plenà libertate, sic enim avarum potest magis impellere & determinare metus amittendæ parvæ pecuniæ, quàm alium metus amittendæ magnæ, vel etiam quàm mancipium metus flagellorum. 2. Metus perpetui carceris homicidæ incussus à Judice, statuente, vel ei duendam viduam occisi, vel ei manendum in perpetuo carcere, non irritat Matrimonium, cum sit justè incussus: è contra idem metus incussus injustè ad extorquendum consensum irritat Matrimonium, uti certum est, sed uterque æquè repugnat libertati & fini Matrimonii, & contra utrumque æqualiter valent argumenta adversariorum, ergo signum est oriri ex Jure ecclesiastico statuente personas in uno casu, & non in altero inhabiles ad contrahendum, uti statuit inhabiles, si contrahant clandestinè, non autem, si coram Parocho & testibus. 3. Quamvis Baptismus subiciat hominem legibus Ecclesiæ, & inducat graves obligationes, tamen valet susceptus ex metu gravi, uti habetur Cap. Major, De Baptismo, & Cap. De Judeis 45. ergo similiter Matrimonium, nisi Ecclesiæ oppositum

II.
O.
mor.
Judii
troix
LVIII

ratuisset. 4. Juramentum requirit libertatem,
 & tamen extortum metu gravi obligat, uti ha-
 betur Cap. *Verum*, & Cap. *Siverò*, De jurejuran-
 do, ergo similiter Matrimonium, nisi se inter-
 posuisset Ecclesia. 5. Dolus dans causam con-
 tractibus bonæ fidei illos irritat, L. *Et eleganter*,
 §. 1. ff. De dolo, L. 57. t. 5. p. 5. metus autem il-
 las non irritat, uti latè *Sanch.* d. 8. n. 4, dolus ve-
 rò non magis contrariatur libertati consensus,
 quàm metus, ergo quòd dolus irritet, oritur ex
 Jure positivo, ergo etiam quòd metus irritet in
 Matrimonio, oritur ex Jure positivo. Fatendum
 tamen est id à Jure positivo statutum esse ex
 quadam convenientia naturali, quia recta ratio
 suadebat, ut pro contractu tanti momenti esset
 plenior & perfecta libertas. Respondent 1. ad tres
 primas rationes: metum levem, & metum in-
 justè incussum non esse metum cadentem in
 constantem virum, sed tantum cadere in vi-
 rum, vel inconstantem sive timidum, vel perti-
 nacem, quod videtur colligi ex *S. Th.* in suppl.
 supra a. 2. O. ubi dicit, in hoc constantem ab
 inconstanti distingui, quia constans sequitur ra-
 tionem rectam, per quam scit, quid pro quodi-
 mittendum sit vel faciendum, semper autem
 minus malum vel majus bonum eligendum est,
 & ideo constans ad minus malum sustinendum
 cogitur metu majoris mali, non autem cogitur
 ad majus malum, ut vitet minus malum: sed
 inconstans cogitur ad majus malum propter
 metum minoris mali, scilicet ad peccatum propter
 metum corporalis pœnæ, &c. addit, secun-
 dò differunt quantum ad æstimationem pericu-
 li imminentis, quia constans non nisi ex forti æ-
 stimatione & probabili cogitur, sed inconstans

ex levi, hinc ad 1. dicit; constans est intrepidus, non quòd omnino non timeat, sed quia non timet, quæ non oportet, vel nisi quando oportet. *Contrà est*, quomocunque talis metus vocetur, æquè obstat libertati, ac si injustè esset incussus, ergo.

Respondent 2. Si metus justè incutiatur à Judice propter culpam præcedentem, cùm hæc culpa fuerit voluntaria, talis metus etiam censetur ipsi antecedenter & in culpa fuisse voluntarius. *Contrà est* 1. Si innocens probetur esse nocens, & tum Judex cogat illum, ut vel ducat viduam vel sustineat perpetuos carceres, jam metus ille non est voluntarius in culpa, quia culpa non præcessit, & tamen secundum multos ex Adversariis non invalidat Matrimonium. 2. Si retractarit culpam, & nihilominus postea ex metu contrahat, metus non ampliùs est voluntarius, & tamen invalidat.

§. 3. Utraque sententia est probabilis & fecunda videtur esse conformior dictis l. 3. p. 2. n. 636. Ad argumenta primæ sententiæ Respondi potest, S. Thomam explicari posse, quòd per Tò Ecclesia judicat, non excludat, quòd ita judicat, ex eo, quia ab initio sit irritum ex ipsius statuto; nam, inquit Gonet n. 88. tantum affert causam, quæ movit Ecclesiam ad irritanda ejusmodi Matrimonia, quia cùm pariant ita perpetuam obligationem, & requirant mutuum amorem, conveniebat esse planè libera. Ad rationem 1. R. : quamvis talis irritatio scripta non sit, tamen habetur traditione, uti illa, quòd Matrimonium fidelis cum infideli sit irritum. Ad 2. violentum simpliciter, quòd sit passo nullo modo concurrente, non potest esse perpetuum, secus violentum

cum secundum quid tantum, quale hic est, postea autem facile commutatur tota voluntas: & quamvis violentum secundum quid etiam repugnet connaturali modo hujus contractus, non repugnat tamen essentiali. Ad 3. & ejus Confirmationem, non est opus injuriam semper posse resciri in eodem genere, sic enim, si quis metu injusto cogatur Baptismum suscipere, patitur injuriam, quam non est opus resciri annullando Baptismum. Idem est, si quis fide Matrimonii data defloret hanc, & postea ducat aliam: item, si quis ex metu, non ad extorquendum consensum Matrimonii, sed ob alium finem injuste incusso ineat Matrimonium, hæc enim injuriæ non resciriuntur annulatione Matrimoniorum, sed per accidens est tum causari damnum in suo genere irreparabile. Ad 4. Sor. Henr. Lopez apud Sanch. l. 4. d. 14. n. 3. dicunt non valere propter Jus gentium irritans: sed probabilius dicunt Ledesm. & Sanch. valere illa Matrimonia inter infideles, nisi lege civili sint irrita, sunt enim contractus tantum civiles. Ad 5. Si sponsalia sint irrita, & quidem maxime, si ex defectu consensûs, non inducunt impedimentum publicæ honestatis ergo cum Matrimonium metu coactum sit irritum defectu liberi consensûs, secundum hos Auctores etiam non inducit illud impedimentum. Ad 6. nego majorem, nam clandestinum est Jure humano irritum, nec firmatur juramento: Et cur coactum non firmetur juramento, nec obligationem pariatur, dictum est n. 666. potestque videri Sanch. l. 4. d. 20. Multa quæ hic opponi possent, soluta sunt l. 3. p. 2. à n. 643.

672. Q. 92. Quid addendum sit circa impedimentum li-

genuis. Re. §. 1. Illicitum esse Jure divino plures simul uxores habere, dictum est n. 11. Estque probabilius id esse Jure divino naturali, uti pluribus ostendit *Kyglér* à n. 1833. ubi solvit objectiones satis difficiles. Matrimonium autem dissolvi per mortem alterius conjugis, dixi n. 418. Esse autem tum licitas secundas, ac etiam plures nuptias, quamvis odiosæ sint, dixi n. 16.

§. 2. Quando quis conjugem habuit, & nunc dubitat, an obiit, *Lucius III. Cap. Dominus 2.* De secundis nuptiis ait: Id vobis respondemus, ut nullus amodo ad secundas nuptias migrare presumat, donec ei constet, quod ab hac vita migraverit conjux ejus. Et *Clemens III. Cap. In presentia*, De spons. & Matr. ita statuit: In presentia quesivisti, quid agendum sit de mulieribus, quæ viros suos causa captivitatis vel peregrinationis absentes ultra septennium præstolata fuerint, nec certificari possunt de vita vel de morte ipsorum, licet super hoc sollicitudinem adhibuerint diligentem, & pro juvenili ætate seu fragilitate carnis nequeunt continere, petentes alius Matrimonio copulari: respondemus, quod quancunque amorum numero ita remaneant, viventibus viris suis, non possunt ad aliorum consortium canonice convolare, nec autoritate Ecclesiæ permittas contrahere, donec certum nuntium recipiant de morte virorum. Dixi autem n. 308. per Tò non possunt, non ideo talem mulierem reddi inhabilem ad contrahendum, sed Matrimonium valet, si prior maritus erat mortuus.

§. 3. Quando hæc certitudo in specie determinari non potest, juxta communem cum *Abb. ad Cap. In presentia* n. 6. relinquitur arbitrio prudentum, consideratis circumstantiis. Hinc *Epifania* in append. ad q. de licito usu probabilitatis à n. 181. putat tantum requiri talem certitudinem.

Ec 4

di-

dinem, qualis exigi ac reperiri solet in ordinario rerum humanarum commercio, quia *Glossa* ait, ubi tamen verisimiliter praesumitur de morte, si mulier nubat, excusatur: unde secundum *Esparf.* sufficit testimonium fidei humanae ex credulitate probabili & discreta: similiter non esse necessariam certitudinem moralem, sed sufficere verisimiliorem praesumptionem, putant *S. Anton. Silv. Nav. Laym. Wagnerech, Gob. tr. 9. n. 292.* Similiter *Krimer n. 1832. & Kugler à n. 1844.* dicunt sufficere magnam probabilitatem, si nempe sit major pro morte quam pro vita. *Piaf.* in praxi episc. p. 2. c. 4. n. 29. putat sufficere violentas praesumptiones: è contrà melius contradicunt *Sor. Angles, Tann. Castrop. Sanch. l. 2. d. 26. n. 6. Less. De iust. l. 2. c. 10. n. 39.* dicens debere prudenter ita credi, ut contrarium nullo modo videatur probabile, nam cum sit certa possessio pro priori Matrimonio, hæc non videtur elidi in ordine ad aliud contrahendum, nisi per certitudinem saltem moralem de morte prioris conjugis. Ut verò Judex ecclesiasticus decernat licere transitum ad secundas nuptias, requiritur adhuc major, nempe indubitata certitudo de morte prioris, uti habet communissima, & fa-
rentur *Laym. l. 5. t. 10. p. 3. c. 3. n. 2. Gob. n. 308.* Ratio autem est, quia majus imminet periculum scandalum & irreverentia Sacramenti, si forte prior maritus rediret.

674. §. 4. Ut conjux superstes permittatur inire aliud Matrimonium, non sufficit, quod juret suum conjugem esse mortuum, & à se sepultum, nisi accedant alia adminicula, uti rectè *Gob. n. 311.* Item non sufficit, quod unus conjugum dubitans de morte alterius expectarit etiam per decem

decem annos, & nihil de altero audiêrit, quia Matrimonium certò antea validum manet in possessione, uti antè dictum est, neque debet excludi jus certum alterius conjugis per merum dubium superveniens; atque in hoc à Jure Canonico correctum est Jus civile apud Arcudium l. 7. c. 18. & Aversam supra, quod permittebat in dubio post quadriennium vel quinquennium posse iniri aliud Matrimonium.

§. 5. Si conjuges vixerint semper in bona pace, & unus intra multos annos sæpius perquisitus non compareat, prudenter quidem creditur esse mortuus, nam cum fuerint in bona pace, si viveret, compareret, aut saltem nuncium mitteret. Et quamvis Gob. n. 352. dixerit tum posse iniri novum Matrimonium, tamen postea id meritò revocavit, quia necdum videtur adesse certitudo, quam requirunt Pontifices. Quòd si in bona pace non fuerint, aut non amârint se, cujus signum est, si unus clam deseruerit alterum, quamvis 30. annis abfuerint, non potest præsumi mors alterutrius, quia vita & aversio potest eousque extendi, & sicuti hic conjux vivit, sic potest alter vivere.

§. 6. Ex dictis solvitur sequens casus: Caja 37. annos nata profugit à Titio marito suo; post alios 36. annos de ea nihil rescit, quamvis facta sit diligens inquisitio: *Queritur*, an Titius possit aliam uxorem ducere. Pro affirmativa parte allegat Titius, quia non amplius existere præsumitur, qui factâ diligenti inquisitione nullibi reperitur, *Campeg. De testibus. Reg. 350. n. 10.* sed contrà est, quòd nullum sit positivum argumentum pro morte, cum enim abierit in discordia, nolet redire suâ sponte, nec resciri, ubi sit; itaque

Ee s

que

que tota præsumptio pro morte est ex ætate 73. annorum, nihil autem novi est, quod mulier ætatem illam vivat, nam fortè etiam Titius, qui vivit, ætatem similem attigit. Adde, quod *signat. n. 1.* dicat non sufficere, nequidem centum annorum absentiam, quia Pontifex præquirat certum nuntium de morte alterius conjugis.

677. §. 7. Argumenta è quibus certitudo sufficiens de morte prioris conjugis habetur, sunt varia, nam sufficit 1. liber Parochi, qui inter mortuos aliquem adscripsit, ita enim habet praxis totius Ecclesiæ teste *Avers. q. 14. f. 3. contra Pontium. 2.* Productio testamenti demortui facta ex mandato Judicis. 3. Communis & constans fama, si ad eam accedant alia adminicula, nempe quòd fuerit senex, valde æger, pugnârit in acie &c. *Avers. & alii communiter.* 4. Si ad famam accedat unus testis de visu: semper autem probanda est fama duobus testibus omni exceptione majoribus, qui deponere debent se à fide dignis audivisse, & esse in illo loco publicum, & se credere rem ita se habere. Quòd si conjecturæ probabiles de morte illa non adsint, explicare debent, à quibus personis audiverint, nisi 6. vel 8. testibus fama comprobaretur, uti *Castrop. d. 4. pu. 13. §. 1. n. 8.* habet. 5. Quando locus, in quo esset mortuus, est distans, ex quo difficile est habere probationes, docent *Spor. in Theol. Sacram. p. 4. c. 1. n. 51. & Illf. tr. 6. d. 9. n. 102.* sufficere testem unum oculatum, qui consideratâ qualitate personæ sit fide dignus, & juramento deponat, se vidisse mortuum, aut saltem, inquit *Gob. n. 312.* exequias vel sepulchrum illius, qui dicebatur fuisse talis, tum enim censetur esse testis de

devisti. Et in hoc casu, si major certitudo vel plenior probatio haberi non possit, secundum *Pirh. l. 4. tit. 1. sect. 5.* & alios, quos citat, sufficit talis magna præsumptio, quia excludet moralem dubitationem, & faciet probationem moraliter certam, extra tales autem circumstantias non sufficit unus testis, quia Jura dicunt vocem unius esse vocem nullius, *Schild. tr. 1. n. 125.* Unde quamvis *Ab. Hostiens. Angel. &* alii absolute dicant, testimonium unius sufficere, *Sanct. autem Bonac. &* alii absolute negent, tamen *Avers. & Castrop.* putant sufficere, si adsint alie simul conjecturæ, ut dictum est, & major probatio haberi non possit, ac testis ex modo deponendi, aliisque circumstantiis præsumatur certum deponere: è contrà, si horum unum absit, non sufficiet.

§. 8. Ex dictis constat requiri majorem certitudinem de morte prioris conjugis, quando agitur de Matrimonio novo contrahendo, quàm quando agitur de permanendo in secundo Matrimonio contracto cum dubio de morte prioris conjugis, in hoc enim casu posse aliquando esse etiam licitum usum hujus secundi Matrimonii, dictum est à n. 308. Quòd si ante secundum Matrimonium deprehendatur adhuc vixisse prior conjux, nunc autem certum sit esse mortuum, Matrimonium manet invalidum, quia quod ab initio non valet, tempore non convalescit, convenit tamen ad scandalum cavendum, & ab educationem prolium, ut ponant novum contractum, sicque valident Matrimonium, *Gob. 286. 425. Spor. n. 52.* Casus alios practicè resolutos videre poteris apud *Gob. à n. 295. &* iterum fusè à n. 328.

Q. 93.

II.
O.
mor.
II. dii
Troix
LVIII

679. Q. 93. Quid dicendum sit ad hunc casum, quasi duplicis Matrimonii: Titius diu vixit cum Berta, utens eâ velut uxore, quam & uxorem suam esse sepius iuravit coram testibus; non potest tamen ullo testimonio præsenti probare se Matrimonium contraxisse. Bertâ adhuc vivente Titius in facie Ecclesiæ contrahit aliud Matrimonium cum Caja. *Queritur*, quid hic agendum. *R.* Convenienda est conscientia Titii pro foro interno, qui si jam neget valorem primi Matrimonii, standum est pro secundo; Si autem asserat valere primum, nihilominus in foro externo solum secundum Matrimonium cum Caja debet censi validum, quia contra solennem contractum secundum formam Juris initum nullæ valent præsumptiones, quantumvis sint multæ & magnæ. *Barb. Bardi, Gob. tr. 10. n. 430. Krim. n. 477. Less. in auct. v. præscriptio cas. 7.* citans alios multos, qui dicunt id tenere, quamvis pro Matrimonio cum Berta essent non tantum fama & indicia, quæ faciant vehementem præsumptionem, sed etiam, quamvis esset fama cum uno teste, quæ duo aliâs faciunt plenam probationem, & è contrâ, quamvis pro Matrimonio cum Caja in facie Ecclesiæ contracto essent tantum præter Parochum duo testes. Esse autem obligationem juridicè denunciandi virum, qui scitur vivâ primâ ducere secundam uxorem, docet *Burgh. cent. 2. cas. 23.* quia hoc vergit in contemptum Matrimonii, in damnum Reip. Christianæ, uxoris utriusque & prolium ex utraque gignendarum.

180. Q. 94. Quid addendum sit circa impedimentum publicæ honestatis. *R.* §. 1. Hoc impedimentum est propinquitas personarum orta ex sponsalibus

bus vel Matrimonio rato, vi cuius neuter spon-
 forum validè contrahit cum consanguineis al-
 terius: unde provenit ex quadam quasi affinita-
 te cum consanguineis sponsi vel sponsæ, etiam
 illegitimis, cum verè descendant ex eodem san-
 guine, *Krim. n. 194.* Appellatur iustitia publicæ
 honestatis, quia videtur iustum & decens, ho-
 nestatique publicæ congruum, ut inter se non
 copulentur Matrimonio, quos hoc impedimen-
 tum afficit. Oritur etiam tum, quando sponsa-
 lia vel Matrimonium initur per procuratores,
 vel per parentes ex consensu sponforum; attamen non oritur, si sponsalia vel Matrimonium
 sit nullum ex defectu consensûs, uti si alteruter
 fictè tantum contraxerit, *Rebell. Avers. q. 17. f. 5.*
Gob. tr. 9. n. 368. contra Sanch. De Justis l. 2. c. 7.
à n. 26. & alios.

§. 2. Circa publicam honestatem, quæ ori- 681.
 tur ex sponsalibus, ita statuit *Trid. sess. 24. De re-
 form. Matr. c. 3. iustitiæ publicæ honestatis impedi-
 mentum*, ubi sponsalia quacunque ratione valida non
 erant, *S. Synodus* prorsus tollit: ubi autem valida fue-
 rint, primum gradum non excedant. Et probabilius
 est cum *Rebel. Castrop. Pignat. tom. 4. conf. 15. n.*
3. Krimer n. 204. Kugler n. 82. contra Sanch. l. 7.
d. 68. n. 14. Barb. Pirh. & alios, Tridentinum intel-
ligi de sponsalibus etiam occultis & ex occulta
causa invalidis, cum dicat, quacunque ratione va-
lida non erunt. Deinde Pius V. in Decreto, Ad Ro-
manum spectat, declarat Decretum Concilii huiusmo-
di omnino intelligendum esse & procedere in sponsalibus
de futuro duntaxat, non autem in Matrimonio, sic ut
presertur contracto, sed in eo durare adhuc impedi-
mentum in omnibus illis casibus & gradibus, quibus de Jure
veteri ante prædictum decretum Concilii introductum
erat:

II.
O. I.
mor.
II. dii
troix
LVIII

erat : Unde imprimis certum est, quod publica honestas ex Matrimonio rato dirimat inclusive ad quartum gradum, licet oppositum tenuerint aliqui apud *Aversam* f. 4. Dein, cum ex Cap. *ad audientiam* De sponsal. & ex Cap. un. De sponsal. in 6. colligatur, quod Jure veteri hoc impedimentum oriatur etiam ex Matrimonio rato invalido (præterquam, si invalidum sit ex defectu consensûs) v. g. ex Matrimonio, quod Titius Monachus contraheret cum Caja, inferunt *Avers.* f. 5. *Luca* De Matr. d. 7. n. 8. *Krim.* n. 205. Cajam postea invalidè contracturam cum consanguineo Titii usque ad 4. gradum. Quod plerique contra *Sanch.* apud *Castrop.* d. 4. p. 10. n. 3. extendunt etiam ad Matrimonium clandestinè initum, ubi *Trid.* est receptum, & certum est saltem in sententia eorum, qui dicunt tale Matrimonium habere vim sponsalium, de quo dixi n. 52. Et idem etiam in altera sententia dicunt AA. communiter cum *Pignat.* tom. 4. consult. 15. & tom. 7. c. 78. §. 3.

682. §. 3. Si Cajus prius inierit sponsalia cum Titia, & postea inerat Matrimonium ratum cum Berta matre vel sorore Titia, patet hoc Matrimonium esse invalidum ob publicam honestatem : attamen ex Cap. un. *De sponsalibus* in 6. Cajus tenetur ducere Titiam, hæc enim duo impedimenta non habent vim reciprocam dirimendi, *Laym. Gob.* n. 386. Ex quo inferunt plures cum *Avers.* f. 5. ex Matrimonio rato invalido cum aliqua, non oriri hoc impedimentum, pro speciali casu, quo præcesserunt valida sponsalia cum ejus filia vel sorore : E contra putat *Krim.* n. 200. reipsa quidem oriri hoc impedimentum, sed ex dispositione illa Ecclesiæ non habere effectum Ju.

Juris, eò quod. Ecclesia nolit ideo impediri Matrimonium cum primâ.

§. 4. Quamvis *Rebell. Barb. Gonz. Pont. Hurt. 683, Dian. Engel* citans declarationem, *Busenb. hic*, alique apud *Gob. à n. 372. Avers. l. 5. Krim. à n. 209.* dixerint cessare hoc impedimentum, si sponsalia mutuo consensu sint dissoluta, contrarium tamen nunc tenendum est ob authenticam declarationem *S. Congregationis* datam 6. Julii 1658. & 10. ejusdem mensis approbatam ab *Alexandro VII.* quam referunt *Fagn. in 4. decretalium Cap. Quod audientiam De sponsal. & Matr. n. 29. Sperell. decis. 95. Pignat. tom. 5. consult. 50. p. 5. n. 1173. Gob. n. 358.* in qua statuitur, nunc & deinceps certum esse debere, quod maneat hoc impedimentum, etiamsi sponsalia priora mutuo consensu sint dissoluta: Et ita nunc certum esse, docet etiam *Wex in Ariadne p. 5. tr. 2. §. 6. à n. 26.* Ratio est, quia ex sponsalibus validis oritur illud impedimentum, & illo semel orto non pendet à voluntate sponforum, ut maneat vel desinat. Hinc etiam manet, etiamsi unus sponforum sit mortuus vel ingressus Religionem, uti fatentur omnes. Item manet ex sponsalibus ab impubere contractis, etiamsi post pubertatem rescindat, uti constat ex *Cap. Accessit, §. Sanè, De sponsal. impub.*

§. 5. Sponsalia impuberum, quamvis sint 684. suspensa, secundum dicta à n. 112. & detur locus resiliendi usque ad pubertatem, tamen secundum jam dicta inducunt hoc impedimentum, ita cum communi *Spor. n. 180.* Et idem est, si impuberes contrahant de presenti, talis enim contractus habet vim sponsalium secundum dicta n. 52. docetque *Avers. l. 5.*

§. 6.

685. §. 6. Ex dictis constat, quod Titius sponsus invalidè contrahat Matrimonium, cum matre, sorore, filia Cajæ sponsæ suæ; item quod Cajæ sponsa invalidè contrahat cum patre, fratre, filio Titii sponsi sui, quia hæ personæ attinguntur in primo gradu: è contrà Titius validè contrahit cum matertera, nepte, consobrina, aliisque remotioribus cognatis sponsæ suæ, Cajæ verò cum Patruo, nepote, & consobrino aliisque remotioribus consanguineis sponsi sui, quia hi non attinguntur in primo, sed secundo tantum, vel remotiori gradu; non dirimit autem, nisi primus, si sit ex sponsalibus.
686. §. 7. An sponsalia ex metu gravi extorta inducant hoc impedimentum, colligi debet ex dictis n. 106. Si enim talia sponsalia sint irrita Jure naturæ, non inducunt: si sint ab initio Jure naturæ valida, sed tantum rescindibilia, inducunt: & ideo etiam inita ex metu levi, quia secundum dicta n. 105. sunt valida, licet sint rescindibilia, inducunt hoc impedimentum.
687. §. 8. Publicam honestatem non oriri ex sponsalibus conditionatis conditione necdum adimplerâ, decidit Cap. un. *De sponsal. in 6.* Neque oritur ex promissione mutua volentium se obligare sub veniali tantum, vel tantum sub pœna perdendi, v. g. arrham, secundum dicta n. 38. Neque ex promissione mutua Matrimonii factâ à pueris ante septennium, secundum dicta n. 30. Neque ex promissione Matrimonii cum aliqua indeterminatè, v. g. cum una ex filiabus Titii uti colligitur ex Cap. un. *De sponsal. in 6.* nam re ipsa non sunt sponsalia secundum dicta n. 97. Si dispenseretur in impedimento affinitatis ex copula licita, hoc ipso dispensatur etiam in publica honestate.

honestate, quamvis de illa non sit facta mentio, uti dicitur n. 913.

Q. 95. An publica honestas vel affinitas contractui n- 688.
ter infideles dirimat Matrimonium suscepto Baptismo prius contrahendum. R. Negat absolute & probabiliter Henricus. quia cum talia impedimenta sint ex solo Jure ecclesiastico, cui neuter infidelis subdebatur, non ligabunt illos post Baptismum, nisi hoc ipso tempore, ab iis contrahantur. Sanchez. Cuius & alii varie distinguunt, sed Aversa q. 17. s. 6. & Kugler à n. 1902. absolute & etiam valde probabiliter affirmant, quia quamvis Ecclesia non possit statutare aliquid, quo ligentur, quamdiu sunt infideles, tamen potest statuere aliquid, quo ligentur, quando erunt fideles. Et ita cum post Baptismum non possint contrahere, v. g. cum consanguinea in quarto gradu, quamvis id potuissent ante Baptismum, idem erit de reliquis istis impedimentis: & ratio universalis est, quia Canones absolute dicunt, quod fideles habentes tale impedimentum, sive talem relationem ad invicem, non possint valide contrahere, & Canones illi non distinguunt, an in illud inciderint ante, an post Baptismum, ergo cum post Baptismum sint fideles, & tale impedimentum, sive talem relationem ad invicem habeant, non poterunt, nisi ea dispensata contrahere.

Quid dicendum sit circa impedimentum criminis inter tales infideles, dixi n. 628.

Q. 96. Quid notandum sit circa impedimentum e- 689.
tatis. R. §. 1. Cum impotentia impuberum ad generandum sit tantum temporanea, non dirimit Jure naturæ Matrimonium, sed tantum ecclesiastico, in masculis ante 14. : in femellis ante

Tom. VIII.

Ff

12.:

II.
O.
mor.
Lidii
Troix
LVIII

12.: annum, uti habetur toto tit. De despons. impub. Putantque Sanch. l. 7. d. 104. n. 2. & 3. & Avers. q. 13. f. 2. ad validè contrahendum satis esse, si ultima dies complens eos annos sit incepta. Hostiensis apud Dian. p. 5. tr. 5. R. 16. dat tres dies antè; M. Ledesma decem; Rebell. unum vel alterum mensem, uti refert Carden. in 1. crisi, d. 27. n. 110. sed dicendum est cum Abb. Poni, Pignat. t. 10. c. 11. à n. 38. tempus hoc completum esse debere ad momentum, ita ut nec hora desit, secundum dicta l. 1. à n. 582. Si tamen malitia suppleat ætatem, ita ut præter discretionem rationis etiam adsit potentia generandi, Cap. De illis 2. Cap. Puberes, Cap. ult. Desponsal. impub. statuitur, ante eos annos valere Matrimonium, licet non dispensetur: hinc Fagn. ad cit. Cap. De illis ait: Greg. XIII. cuidam petenti dispensationem ad Matrimonium impuberis dicitur respondisse: sedem Apostolicam ob hoc non esse interpellandam, cum, si desit discretio vel potentia consummandi Matrimonium, sedes Apostolica nihil possit: quod si neutrum deesse cognoverit Ordinarius, poterit, si causæ, quæ narrantur, sunt veræ, suo jure dictam licentiam concedere. Vide Krim. n. 623. Exempla eorum, qui ante pubertatem genuerunt, multa breviter referunt Avers. supra & Krim. n. 597. Episcopum autem dispensare posse in dubio, an malitia suppleat ætatem dicitur n. 840.

690. §. 2. Matrimonium ante ætatem legitimam attamen post septennium initum habere vim sponsalium dixi n. 52. Notat autem Zucch. l. 1. t. 1. q. 6. à n. 38. & l. 4. t. 2. q. 4. ætatem Matrimonio ineundo aptissimam esse, in masculis annuum circiter 30. in femellis 18. De impotentia autem ex defectu ætatis fuisse agit l. 3. tit. 1. q. 2. §. 3.

§. 3. *Sanch.* suprà putat non peccare eos, qui ante ætatem tentant contrahere Matrimonium, sed probabilius est oppositum cum *Kugler* à n. 2117. 1. quia Cap. 2. De sponsal. impub. dicit, districtius prohibemus, ne aliqui, quorum uterque vel alter ad ætatem legibus determinatam non pervenerit, jungantur, nisi urgentissima necessitate interveniente: ex quo colligitur non prohiberi conjunctionem per copulam, hæc enim esset certò fornicaria, & ex nulla causa licita est, sed per consensum voluntatum, id est, Matrimonium de præsentì. 2. Quia videtur esse gravis irreverentia in Authorem Sacramenti, si quis sciens se impeditum, & non posse validè conficere Sacramentum, ponat materiam & formam illius, intendens tanquam Minister illud conficere, ergo.

Q. 97. Quid addendum sit circa impedimentum affinitatis. R. §. 1. L. Non facile, ff. De gradibus & affinitibus, libro 38. tit. 11. sic habetur: Affines sunt viri & uxoris cognati, dicti ab eo, quòd duæ cognationes, quæ diversæ inter se sunt, per nuptias copulantur, & altera ad alterius cognationis finem accedit. Unde affinitas rectè describitur, quòd sit propinquitatis quædam, quæ ex copula carnali, sive in vivo extra Matrimonium habita, etiam cum invita vel dormiente, oritur inter consanguineos viri & solam mulierem, item inter consanguineos mulieris & solum virum: vir autem & mulier copulam habentes non dicuntur propriè affines, sed sunt una caro, & vocantur radices affinitatis, quia sunt causa, cur cæteri vocentur affines. Quamvis autem L. Non facile, suprà dicatur, gradus affinitatis nulli sunt, tamen Glossa rectè addit, propriè, nam gradus dicitur ratione cognationis naturalis,

lis, quæ hic non est, improprie tamen possunt dici gradus. Notatque De Justis l. 1. c. 6. n. 190. quando duo sunt consanguinei, dicuntur esse *conjuncti*: quando sunt affines, dicuntur *se attingere*.

693. §. 2. Affinitas consanguineorum viri extenditur ad solam mulierem, & non ad consanguineos mulieris; è contrà affinitas consanguineorum mulieris extenditur ad solum virum, ita ut nec consanguinei viri sint affines consanguineis mulieris; nec consanguinei mulieris consanguineis viri, quia hæc mediata & remota affinitas est sublata, hinc Cajus filius tuus ex primâ uxore, potest ducere secundæ uxoris tuæ filiam ex alio viro genitam, ita ut eadem uxor tua sit noverca & nurus filii tui Caji, tu verò sis ejusdem uxoris Caji vitricus & socer: item potest è duabus viduis una nubere filio alterius viduæ ex priore marito, quo facto, si una filium pariat, poterit altera de tali filio dicere, hic est filius filii mei, & simul frater mariti mei.

694. §. 3. Ut oriatur affinitas, non satis est, quòd penetretur vas muliebre, sed secundum dictam. 281. debet vir intra illud seminare, ita ut sit copula vel immissio seminis apta generationi: unde copula eunuchi affinitatem non causat, quia eunuchus non fundit verum semen generationi aptum: Et etiam dixi n. 383. per coitum sodomiticum non contrahi affinitatem.

695. §. 4. Putant plures cum *Avers.* q. 17. f. 1. contrahi affinitatem, si semen effundatur circa muliebria & attrahatur à matrice, imò etiam si viro cooperante semen quomodocunque, etiam opedemonis vel per artem, recipiatur in matricem, nam censetur etiam tali modo consummatum esse Matrimonium, utl videtur colligi ex dictis n. 280.

280. Oppositum tenet valde probabiliter Pont. l. 7. d. 33. n. 2. Corrad. in praxi disp. l. 7. c. 1. n. 18. & alii, quia in his casibus non dicuntur habuisse copulam, affinitas autem non contrahitur, nisi per copulam.

§. 5. Ad contrahendam affinitatem requiri 696. etiam seminationem mulieris, putant multi cum Avers. supra & Krim. n. 460. nam Hippocrates, Galenus, Zacchias q. 7. à n. 11. Dian. p. 15. tr. 13. R. 54. docent, quòd ad generationem requiratur, & semper interveniat etiam seminatio mulieris, quamvis hæc illam non experiatur ob majorem voluptatem ipsiusmet coitus: Oppositum tamen tenent Arist. S. Tho. Sanch. & communis Doctorum, teste Castrop. d. 3. p. 2. §. 1. n. 1. qui probabilius dicunt ad generationem sufficere solius viri semen. Quidquid sit de hoc, notat Gob. tr. 9. à n. 390. semper præsumi seminationem mulieris, si in copula magnam senserit voluptatem. Et quod virum attinet, rectè notat Sanch. l. 8. d. 6. n. 18. si coierit, & dubitet, an seminaret, vel semen intra vas inciderit, hæc præsumenda esse, quia ita communiter contingit, & ex communiter contingentibus est prudens præsumptio.

§. 6. Circa affinitatem ex copula illicita sic 697. statuit Trid. sess. 24. De ref. Matr. c. 4. Impedimentum, quod propter affinitatem ex fornicatione contrahitur, & Matrimonium postea factum dirimitur; ad eos tantum, qui in primo & secundo gradu conjunguntur, restringitur, in ulterioribus verò gradibus statuit huiusmodi affinitatem Matrimonium postea contrahit non dirimere. Pignat. tamen tom. 4. consult. 15. refert aliam declarationem S. Congreg. datam 3. Decemb. 1663. quæ dicat, si adfuerit figura Matrimonii, idest, si Matrimonium publicè

Ff 3

con-

contractum fuerit, quamvis invalidè, ex copula quamvis illicita in tali Matrimonio habitari affinitatem usque ad quartum gradum inclusive, sed hætenus non satis constitit de illa declaratione.

698. §. 7. Oritur hoc impedimentum, quamvis mulier sit vi oppressa, ideoque talis oppressa nubere non poterit consanguineo oppressoris: Nec obstat, quod mulier vi oppressa primo bimestri sui conjugii possit nihilominus ingredi Religionem, nam, quod ingredi possit Religionem, ideo est, quia secundum dicta n. 421. oppressor, ut reparet damnum causatum, tenetur consentire, ut oppressa ingrediatur, & per hunc suum consensum reddit ingressum licitum: è contra consensus oppressoris non potest tollere affinitatem contractam, nec conjugium cum suo consanguineo reddere licitum.

699. §. 8. Expedi etiam hic nosse nomina affinitatis, eorumque significationem: sunt autem hæc:

Nomina affinitatis.

Socer. Pater uxoris vel mariti. Schwäher.

Beau-Pere. Pere du mary ou femme.

Socrus. Mater mariti vel uxoris. Schwiger.

Belle-mere: la mere du mary ou de la femme.

Consocer; Parentes mariti & uxoris. Gegens.

Schwäher. Les parents du mary ou femme.

Prolocer, seu socer magnus. Manns oder

Weibs Anherz. L' ayeul du mary ou de la femme.

Prolocrus seu socrus magna. Manns oder

Weibs Anfraw. L' ayeule &c.

Gener.

Gener. Maritus filiae. Tochtermann. Beau-fils: le mary de ma fille.

Congener. Mit-Endem. Le deuxiesme beau-fils: le mary d'une autre fille.

Progener. Sohns oder Tochter Endem. Le gendre du fils ou fille.

Nurus. Uxor filii. Schnur. Belle-fille: femme du fils.

Connurus. Mitschnur. La deuxiesme belle-fille.

Pronurus. Sohns oder Tochter Schnur. La belle-fille du fils ou fille.

Levir: frater mariti. Manns-Bruder. Beau-frere: frere du mary ou femme.

Glos: soror mariti. Manns-Schwester. Belle-sœur: sœur du mary ou femme.

Fratria. Uxor fratris. Bruders-Weib. Femme du frere.

Sororius. Maritus sororis. Schwester-Mann. Mary de la sœur.

Janitrices. Weiber zweyer Brüder. Femmes de deux freres.

Sorum mariti. Männer zweyer Schwester. Mary de deux sœurs.

Vitricus. Stieff-Batter. Paratre: mary de ma mere.

Noverca. Stieff-Mutter: Maratre: femme de mon pere.

Privignus. Stieff-Sohn. Beau-fils: fils de mon mary ou de ma femme d'un autre lit.

Privigna. Stieff-Tochter. Belle fille: fille de mon mary ou de ma femme d'un autre lit.

700. §. 9. Unica regula pro dignoscendo gradu affinitatis est, ut in hac procedatur, sicuti in consanguinitate est dictum, nam aliquis in eodem gradu est affinis viro, in quo gradu est consanguineus mulieri: Econtrà in eodem gradu est affinis mulieri, in quo est consanguineus viro: in quo autem gradu sit talis consanguinitas, dictum est à n. 605.

701. §. 10. Non omnes gradus affinitatis dirimere Jure naturæ, certum est ex dicendis n. 828. An autem primus gradus affinitatis dirimat Jure naturali, an positivo tantum, utrimque disputatur; Et *Castrop.* d. 4. pu. 8. n. 10. dicit, certum esse, quod affinitas talis ex copula fornicaria sit Juris positivi tantum, quia in illa dispensat *S. penitentiaria*; quod alias non posset, quia hic agitur de valore Sacramenti, tum autem non esset licitum agere secundum hanc sententiam, si opposita censeretur verè probabilis. Itaque potissima quæstio est de affinitate ex copula licita, & quidem in primo tantum gradu. Et si quidem non sit in linea recta, sed transversa, uti si Titius ducat sororem uxoris suæ mortuæ, communis & certa sententia est cum *Sanch.* l. 7. d. 66. n. 11.; quod non dirimat Jure naturæ, nam Pontifices etiam sæpe dispensarunt. Si autem sit in primo gradu lineæ rectæ, uti si Titius ducat matrem vel filiam uxoris suæ mortuæ, hanc affinitatem dirimere Jure naturæ docent *S. Anton. Silv. Sot. Covarr. Bellarm. Vasq. Valent. Estius. Cón. Laym. Tamm. Pirh. Lugo* in resp. mor. l. 1. d. 40. aliique gravissimi AA. apud *Sanch.* n. 6. & *Dianam* p. 4. tr. 4. R. 93. Idem videntur tenere *S. Basili.* apud *Arcud.* l. 7. c. 32. & *S. Aug.* apud *Sanch.* supra., E contrà dirimere Jure naturæ negant *S. Th.*

S. Th. Alenf. Scot. & Scotistæ omnes teste *Mastrio* n. 113. *Cajet.* *Navarr.* *Henriq.* *Sanch.* *Hurt.* *Merat.* *Tancred.* *Pont.* *Bonac.* *Castrop.* *Dian.* *Dicast.* *Pignat.* tom. 7. consult. 22. n. 6. *Avers.* q. 17. sect. 2. *Krim.* n. 2178. *Kugler* n. 1887. & 1893. & dicit *Sylvius* utramque sententiam esse practicè probabilem. *Nec obstat* postremæ, quòd non legatur Papam in eo gradu unquam dispensasse, nam vel non fuit necessitas, vel causæ non occurrerunt sufficientes. Qui tamen in praxi vellet operari secundum posteriorem sententiam, deberet judicare esse moraliter certam, nec Sacramentum exponi periculo nullitatis.

§. 11. Si affinitas ex copula illicita fit ex una 702. parte in tertio gradu, vel ex copula licita in 5., sequitur ex dictis n. 613. nullum esse impedimentum.

§. 12. Notandum hic iterum, quod verbo 703. infinuavi n. 692. habentes copulam non dici affines inter se, sed primum gradum affinitatis haberi in illis consanguineis utrimque, qui in primo gradu sunt conjuncti cum alterutro illorum, qui copulam habent.

Q. 98. Quomodo practicè sit procedendum, quando 704. queritur de impedimento affinitatis, v.g. inter Titium & Bertam. R. 1. Inquirendum est, an alteruter habuerit perfectam copulam cum consanguineo vel consanguinea alterius. 2. Considerandum, an copula fuerit licita vel illicita. 3. Videndum, in quo gradu consanguinitatis persona illa, cum qua Titius vel Berta habuit copulam, sit consanguinea Bertæ vel Titio, & tum ex dictis facillimum erit cognoscere, an inter illos sit impedimentum affinitatis, necne.

Q. 99. Quomodo Jus civile discrepet à Jure Cano- 705. nico

Ff 5

nico

nico in computatione graduum cognationis & affinitatis. R. 1. Quoad lineam rectam utrumque Jus convenit. Quoad transversas, Jus civile observat unicam hanc regulam, quod tot sunt gradus, quot sunt personæ, stipite dempto, hinc secundum Jus civile duo fratres sunt in secundo gradu, cum tamen secundum Jus canonicum sint in primo. Atque hæc computatio civilis attenditur in tutelis committendis, & in successiombus ab intestato, v.g. Pater & non frater succedit ab intestato, quia Pater est in primo gradu cum filio suo, frater autem in secundo tantum, civiliter computato. E contra computatio Canonica observatur in Matrimoniis contrahendis. 2. Jus Canonicum vult Matrimonium in quarto gradu affinitatis ex copula licita esse irritum, Jus civile restringit illud impedimentum ad secundum tantum gradum. 3. Secundum Jus civile, illi tantum dicuntur agnati, qui per viros habent consanguinitatem; è contra illi cognati, qui per fœminas, unde soli agnati & nō cognati dicuntur succedere in feudis masculis, agnati autem & cognati succedunt in feudis promiscuis.

706. Q. 100. Quid addendum sit circa impedimentum clandestinatis. R. §. 1. Clandestina Matrimonia ab initio Ecclesiæ fuerunt prohibita, Trid. sess. 4. c. 1. De ref. Matr. attamen non fuerunt, nec jam inter infideles sunt illicita ipso Jure naturæ, uti probabilius tenent S. Th. alique cum Avers. q. 6. f. 1. contra Sanch. l. 3. d. 3. n. 8. & alios. tam parum, quàm alii contractus, qui meritò postulant prohiberi, ne clàm fiant, ob fraudes, aliâque inconvenientia: multò minùs etiam in Ecclesiâ ipso Jure naturæ sunt irrita, uti satis clarè dicit Trid.

Trid. suprà, quidquid contradicant aliqui cum Pontio l. 5. c. 1. Potuisse autem Ecclesiam irrita reddere Matrimonia clandestina, rectè probat Kugler à n. 861. Et non ideo Ecclesiam formaliter & proximè mutasse institutionem Christi vel materià hujus Sacramenti, probavi l. 6. p. 1. n. 17.

§. 2. Per hoc Matrimonium non est simpliciter clandestinum, quòd ineatur clàm vel noctu, vel etiam neglectis proclamationibus, uti certum est ex illis, quæ refert De Luca De Matr. d. 1. n. 7. sed tantùm, si contrahatur sine præsentia Parochi vel testium, secundùm Trid. suprà, quod ita statuit: *Qui aliter, quàm præsente Parocho vel alio Sacerdote de ipsius Parochi seu Ordinarii licentia, & duobus vel tribus testibus Matrimonium contrahere attentabunt, eos S. Synodus ad sic contrahendum omnino inhabiles reddit, & hujusmodi contractus irritos & nullos esse decernit, prout eos præsenti Decreto irritos facit & annullat. Insuper Parochum vel alium Sacerdotem, qui cum minore testium numero, & testes, qui sine Parocho vel Sacerdote hujusmodi contractui interfuerint, nec non ipsos contrahentes graviter arbitrio Ordinarii puniri præcipit. . . . Decernit insuper, ut hujusmodi Decretum in unaquaque Parochia suum robur post triginta dies habere incipiat à die primæ publicationis in eadem Parochia factæ numerandos. Et irritat Trid. Matrimonia clandestina etiam eorum, qui hanc legem ignorant vel de ea non cogitant, uti rectè Kugler à n. 868. nam per Tò attentabunt, non significat requiri cognitionem legis, sed accipit pro conabuntur aliter contrahere: hinc nequidem valet in articulo mortis pro legitimanda prole, secundùm dicta n. 525. & 526. docetque Kugler à n. 874. quia hîc est lex absolutè irritans & inhabilitans.*

II.
D. I.
mor.
idii
troix
VIII

708. §. 3. Quamvis *Trid.* hic utatur nomine Parochi, tamen etiam per seipsos validè assistunt tum Episcopi, tum etiam eorum Vicarii generales, vel etiam aliis committere possunt potestatem assistendi, cum sint Ordinarii & Parochi etiam ipsorummet Parochorum, communis cum *Kugler* n. 316. *Leuren.* De Vicario q. 162. 163. Et quamvis *Nav. Sayr.* De Luca ad *Trid.* disc. 26. n. 20.; aliique dicant Episcopum & Vicarium generalem invalidè assistere, si Sacerdotes non sint, oppositum videtur probabilius cum *Kugler* n. 317. *Ponrio* l. 5. c. 11. n. 11. *Leuren.* cum id validè faciat Parochus non Sacerdos, secundum dicenda n. 728. Et ista omnia possunt Episcopus ac Vicarius, quamvis Jurisdictio Episcopi esset suspensa, quia assistentia & commissio assistendi non sunt propriè actus jurisdictionis secundum dicenda n. 729. docentque *Santh. Barb.* *Leur.* q. 164. Et quæ dicta sunt de Episcopo, ejusque Vicario, ob eandem rationem etiam valent de Capitulo, ejusque Vicario, dum Sedes vacat, *Gutt. Pont. Dian.* *Leur.* q. 583. *Krim.* n. 678. qui addit, idem esse de Nuntio Apostolico pro sua provincia, item de Archi-Episcopo actu visitante in diocelibus Suffraganeorum.

709. §. 4. Quamvis *Trid.* ipsum alicubi promulgatum non sit, si tamen hoc decretum *Trid.* sit ibi promulgatum, Matrimonium clandestinè initum erit in ratione Matrimonii invalidum, an autem valiturum sit in ratione sponsalium, dixi n. 52. Ut autem hoc Decretum *Trid.*; censeatur promulgatum, non est satis, quod v.g. Parochus vel etiam Episcopus faciat promulgari, quod Matrimonia clandestina imposterum futura sint invalida, sic enim intelligi posset esse tantum Episcopo-

Episcopi legem, sed promulgari debet tanquam Lex *Tridentini* seu supremæ potestatis, uti fusè deducit *Pignat.* tom. 1. conf. 151. à n. 20. Si tamen Decretum alicubi observetur, præsumi debet esse promulgatum, uti habent declarationes *S. Congreg.* apud *Pignat.* tom. 5. conf. 79. à n. 40.

§. 5. *Sor. Graff.* & alii apud *Mastr.* n. 44. putant, 710. si sit gravissima causa contrahendi sine Parocho vel testibus, in tali casu non obligare hoc Decretum, v. g. si casu absit Parochus, & concubinarus habens multas illegitimas proles esset sine Matrimonio moriturus, putant Matrimonium coram testibus initum fore validum. Idem tenet *Amicus* d. 7. n. 136. si princeps habens filium ex concubinâ sit proximus morti, & eo sine hærede mortuo principatus ad hæreticos devolvendus esset: Rationem dant, quia epiikia videtur posse in tali lege humana habere locum, cum sit æqualis vel major necessitas, quàm esset, si non esset tutus ad Parochum accessus, in quo casu valere potest Matrimonium sine præsentia Parochi, secundum dicenda n. 781. ideoque etiam hic videtur prudenter præsumi voluntas *Papæ*, ut in tali casu valeat Matrimonium. Oppositum absolute tenent communiter omnes cum *Navarr. Henriq. Ledesm. Sanch. Less.* in auct. V. Matrimonium, casu 17. *Pontio* l. 5. c. 6. n. 2. *Gob. tr.* 9. n. 476. *Mastr.* supra, *Verj.* art. 3. *Kugler* n. 292. quia lex irritans vel inhabilitans vel præscribens contractibus formam substantialem, uti facit illa *Tridentini*, non admittit epiikiam, in eo autem casu, quando est difficilis accessus ad Parochum, aut nullus est amplius in tali loco, tunc Ecclesia specialiter dispensat, uti dicitur à n. 778. non autem in aliis casibus, quamvis fortè essent majores.

majoris necessitatis, unde sicuti dixi n. 526. in quacunque necessitate manere impedimentum, v. g. consanguinitatis, sic etiam manet impedimentum ob absentiam Parochi. Hinc etiam si Matrimonium contrahatur per Procuratores extra Parochias utriusque sponsi, debet interesse alterutrius Parochus vel alius Sacerdos ab hoc designatus, secundum paulò post dicenda.

711. §. 6. Si alicubi nunquam fuerit Parochus catholicus, certum est non requiri ejus presentiam ad valorem, cum enim ibi nunquam fuerit Parochia, obligatio adhibendi Parochum nunquam incepit, quia prius incipit post dies 30. à publicatione facta in Parochia ipsa: unde, ubi hoc *Trid.* Decretum promulgatum vel receptum non est, vel usui est legitimè abrogatum, quamvis illicitè fiat, validè tamen contrahitur sine Parocho & testibus, uti constat ex *Trid.* ipso supra. Quod si Decretum illud observetur in aliqua Parochia, ubi tamen promulgatum non sit, fieri poterit, ut per ejusmodi consuetudinem inductum sit hoc impedimentum, secundum dicta n. 523.

412. §. 7. Si quis è loco, ubi *Trid.* Decretum viget, eat ad locum, ubi non est receptum, animo ibi contrahendi clandestinè, dicendum est contra *Sanch.* l. 3. d. 18. q. 4. *Pontium* l. 5. c. 9. *Less.* in auct. V. Matrimonium cas. 14. *Avers.* q. 6. f. 2. & alios multos, tale Matrimonium esse invalidum, quod nunc videtur certum ex responso S. Congreg. & Breve *Urb. VIII.* ad Ferdinandum Archi-Episcopum Coloniensem, cujus hic est tenor:

Ad futuram rei memoriam.

Exponi nobis nuper fecit Venerabilis Frater Archiepiscopus Colonienſis, quod habito nuper per eum ad Venerabiles Fratres noſtros S. R. E. Cardinales, ſacri Concilii Tridentini Interpretes recurſu ſupra infra-ſcriptis dubiis, videlicet; Primo, an incolæ tam maſculi, quàm fœminæ loci, in quo Concilium Tridentinum in præſcripto Matrimonii eſt promulgatum, tranſeuntes per locum, in quo dictum Concilium non eſt promulgatum, retinentes idem domiciliū, validè poſſint in iſto loco Matrimonium ſine Parocho & teſtibus contrahere. Secundo, quid ſi eò prædicti incolæ tam maſculi, quàm fœminæ ſolo animo ſine Parocho & teſtibus contrahendi ſe tranſferant, habitationem non mutant. Tertiò, quid ſi idem incolæ tam maſculi quàm fœminæ eò tranſferant habitationem illo ſolo animo, ut abſque Parocho & teſtibus contrahant. Idem Cardinales ad primum & ſecundum, non eſſe legitimum Matrimonium inter ſic ſe tranſferentes, ac tranſeuntes cum fraude. Ad tertium verò dubiorum huiusmodi, ſi domiciliū verè tranſferatur, Matrimonium eſſe validum reſponderunt & reſolverunt, prout in decreto de ſuper emanato plenius continetur. Cum autem, ſicuti eadem expoſitio ſubjungebat, dictus Archiepiſcopus reſponſum ſeu dubiorum prædictorum reſolutionem huiusmodi pro illius ſubſiſtentia & validitate firmioribus, Apoſtolice Noſtræ confirmationis robore communi ſummopere deſideret, Nos eundem Archiepiſcopum ſpecialibus favoribus & gratis proſequivolentes, ſupplicationibus illius nomine Nobis ſuper hoc humiliter porrectis inclinati, reſponſum ſeu dubiorum prædictorum reſolutionem huiusmodi, auctoritate Apoſtolica tenore præſentium approbamus & confirmamus, illiſque inviolabilis Apoſtolice firmitatis robur adjicimus, decer-

decernentes illud, seu illam, nec non presentes literas
valida, firma & efficacia existere & fore, suosque plene-
rios & integros effectus sortiri & obtinere, sicque, &
juxta illa per quoscunque Judices ordinarios & delegatos
etiam causarum Palatii Apostolici Auditores judicari &
definiri debere, ac irritum & inane, si secus super his
quoquam, quavis autoritate scienter vel ignoranter con-
tigerit attentari, non obstantibus constitutionibus & or-
dinationibus Apostolicis, ceterisque contrariis quibuscun-
que. Datum: Romae apud S. Mariam majorem sub an-
ulo piscatoris die 14. Augusti 1627.

Quod autem obliget illud Decretum, testan-
tur Lugo. in resp. mor. l. 1. dub. 36. Dian. p. 6. tr.
7. R. 29. Tamb. hinc l. 8. tr. 6. c. 2. §. 2. Kugler à n.
905. Gob. tr. 9. n. 481. & 504. ubi n. 468. citat
respondum facultis Viennensis idem resolu-
tis, quod referam n. 754. Et ut decretum rela-
tum nunc ubique obliget, satis est, notitiam il-
lius nunc haberi, & factam esse certam per
Theologos, inquit Gob. n. 482. Quod si quis ad
talem locum ivisset sine fraude, id est, non ideo
præcisè, ut sic contraheret, sed v. g. ob negotia
vel mercaturam, circa hoc nihil resolvit decre-
tum, putavitque facultas Viennensis, & alii cum
Lugo, quod tum contrahatur validè, eò quod
contractus sequatur naturam loci, in quo fit se-
cundum jam dicenda: Et pro hac sententia
Pyrrh. Corrad. in praxi dispens. l. 8. c. 4. n. 26. re-
fert declarationem S. Congreg. Quid autem sit
dicendum, si veniat ad locum, ubi etiam reco-
ptum est Trid. dicetur seq. n.

713. §. 8. Si uterque spectet ad Parochiam, in qua
decretum non est promulgatum, & peregrinantes
clàm contrahant in Parochia, ubi est pro-
mulgatum, videri posset valere, quia peregrini non

non tenentur legibus loci alieni, secundum dicta l. 1. n. 685. sed oppositum tenendum est, nam contractus, qui sunt aliquid pertinens ad forum externum, regulantur juxta leges loci, in quo fiunt, Cap. *Dilecti*, & Cap. finali de foro compet. *Sanch.* l. 3. d. 18. n. 26. *Krim.* n. 645. *Kugler* n. 294. *Schiara* l. 6. diff. 13. n. 14. Imò habet communis cum *Busenb.* supra n. 8. & *Pignat.* tom. 5. consult. 79. n. 33. quamvis tales contractus adherent coram Parocho hujus alieni loci & testibus, adhuc nullum fore Matrimonium, quia peregrinus nolens alicubi manere per majorem anni partem, non acquirit, nequidem quasi domicilium, ergo hic Parochus non est ipsorum proprius, ergo contrahunt sine ullo proprio Parocho; aliud est de vagis secundum dicenda à n. 746. nam hi nullibi habent proprium Parochum, è contrà peregrini habent in loco sui domicilii, sine cujus & testium presentia invalidè contrahent in loco, ubi *Trid.* est receptum.

§. 9. Si sponsus spectet ad Parochiam, in qua 714.
Decretum est promulgatum, & sponsa ad Parochiam, in qua non est promulgatum, si Matrimonium in Parochia sponsi ineatur sine Parocho & testibus, erit invalidum: si ineatur in Parochia sponsæ, erit illicitum sed validum, quia, secundum dicta, contractus quoad valorem pendet à legibus loci, in quo fiunt, ideòque valere tale Matrimonium respondit *S. Congregatio*, uti testantur *Wames.* in cons. tom. 2. cons. 530. & *Pignat.* tom. 5. consult. 79. n. 22.

§. 10. Parochus validè assistit extra Paro- 715.
chiam, imò & diocesis suam, quia, quamvis hæc assistentia fiat tanquam à persona publica, tamen fit privato modo, uti auditio confessio-
Tom. VIII. G g nis,

nis, nec est actus jurisdictionis, & saltem non contentiosa, *Sanch. Avers. q. 6. f. 3. Krim. n. 661. Kugler à n. 955. Busenb. contra Henr. Pont. & alios.* Si tamen solenniter extra Parochiam suam allisteret, *Laym. Barb. Avers. Lohn. Pirh. Cajtrop. d. 2. p. 13. §. 9. n. 7.* dicunt peccare, sed etiam hoc negant *Sanch. & Krim. n. 662.* quia nullibi prohibetur. Et idem dicunt posse alium à tali Parochia designatum.

716. §. 11. Si contracturi spectent ad diversas Parochias vel dioceses, *Navarr.* putavit contrahendum coram Parocho sponsæ, & ita dicitur servari Romæ, sed certum videtur sufficere, si etiam coram Parocho sponsi, Jus enim non determinat, cur potius fieri debeat coram uno, quam coram altero, *Avers. q. 6. f. 3. Barb. Krim. n. 660. Pignat. à n. 13.* referens plures declarationes, quæ etiam dicunt valere, licet in Parochia sponsi contrahant coram Parocho sponsi. Posset tamen Ordinarius circa ista aliquid præcipere, quod observandum esset, quamvis non de valore.

717. §. 12. Si quis in fraudem prioris Parochi verè transferat domicilium ad aliam Parochiam, validè & licitè contrahit coram hoc Parocho, ut colligitur ex decreto relato n. 712. Nec frangi illi patrociniatur, sed conditio Parochiani, quam licitè acquirit, *Fagn. Barb. Boss. De Luca De Matr. disc. 1. n. 9. Sanch. n. 11. Krim. n. 672. Sylv. contra Ledesm. & Vegam.* Notat tamen rectè *De Luca* n. 14. Si quis tantùm de die moraretur in hac altera Parochia, & noctu cubaret in prioris domo adhuc instructa suis mobilibus, censeretur non acquisivisse domicilium in ista altera Parochia, sed permanfisse in priore.

718. §. 13. Quamvis *Paulus III.* concesserit Societati JESU potestatem familiaribus suis

ministrandi omnia ecclesiastica Sacramenta, uti habetur in novo comp. privil. v. *Familiares*, §. 1. & 2. non ideo habet potestatem assistendi eorum Matrimoniis, quia quamvis id intelligeretur de Matrimonio, in quo Sacerdos non est propriè Minister, tamen hoc privilegium per Trid. esset revocatum, quod ad valorem statuit, ut adfint tres testes, quorum unus sit proprius Parochus, *Lugo* in resp. mor. l. 1. dub. 38. Similiter, quamvis Capellanus in Hospitali possit administrare omnia Sacramenta, & sepelire ibi morientes, tamen non assistit validè eorum Matrimoniis, cum non sit verè Parochus, *De Luca* de Parochis d. 23. n. 19.

§. 14. Parochus solius originis non censetur proprius in ordine ad assistendum Matrimonio, *712.* *Sanch.* l. 3. d. 23. n. 7. *Pont.* l. 5. c. 13. §. 1. *Gob. tr.* 9. n. 486. *Pignat.* tom. 5. consult. 79. Si tamen aliquis, qui semel habuit domicilium in loco originis, semper retinuerit animum revertendi ad locum illum originis & ibi habitandi, retinuit ibi domicilium habitationis, etiam si plurimis annis abfuerit, poteritque etiam coram illo Parocho contrahere Matrimonium, *Less.* in auctario v. *Matrimonium* casu 14. *Pont.* n. 8. non enim amittitur domicilium, dum quis discedit animo revertendi, uti rectè *Pignat.* tom. 7. conf. 63. pro hoc citans decisionem *Rotæ*, & 18. gravissimos authores, ac consentit *Laym.* l. 5. t. 6. c. 10. n. 5. adeoque habet domicilium primum in patria, sive loco originis, & alibi acquirit quasi domicilium, adeoque potest apud utriusque loci Parochum validè contrahere Matrimonium; imò quamvis animo alibi perpetuò habitandi deseruisset patriam, putant *Gob. tr.* 9.

Gg 2

n. 533.

n. 533. & alii, si non sit sui juris, sed integred. huc sub potestate Patria, non ideo amittere illud suum primum domicilium, sed retinere illud per voluntatem eorum, quibus subest, & qui possunt semper eò revocare: Si tamen recen- ad aliquem locum venisset, nec satis notus esse, petendum foret testimonium, quòd absit impe- dimentum, è loco, in quo diutius commoratus est, vel si inde accipi non possit, exigendum sa- ramentum, quòd nullum sciat impedimentum.

720. §. 15. Communis sententia habet cum *Sanch. Pignat. tom. 5. consult. 79. n. 44. Delb. c. 12. d. 7. f. 7. n. 11. Krim. n. 660. Kugler n. 296.* quòd voluntas habitandi perpetuò in aliquo lo- co sufficiat ad domicilium habitationis, ibi sta- tim etiam primo die, quo reipsa habitare incipit, contrahendum, quamvis enim per *Constit. Im. XII. in lib. 6. parte 2. n. 2172. relata*, non sufficiat *ad effectum suscipiendi Ordines*, tamen secundum ibi dicta n. 2177. non obest acqui- rendo domicilio in ordine ad alios effectus, & specialiter in ordine ad acquirendam Paro- chiam. *Nec obstat*, si hæc voluntas postea muta- tur, nam domicilium semel acquisitum prius non amittitur, quàm quis reipsa corpore se in alium locum transferat. Similiter illa voluntas perpetuò manendi alicubi non excludit volun- tatem aliò migrandi, si fortè casus aliquis, vel promotio aliò vocet, uti ibidem dictum est n. 2184.

721. §. 16. Quamvis ad acquirendum simpliciter domicilium habitationis requiratur animus perpetuò ibi habitandi, id tamen non requiritur ad acquirendum quasi domicilium pro Matrimo- nio, aliisque Sacramentis ab Ordine distinctis.

atis; sed pro his acquiritur Parochia per habita-
 tionem non brevis temporis, uti si quis propter
 negotium, studium, famulatum, vel tempore
 pestis aut belli aliquo confugiat, quamvis cogi-
 ter postea redire, ita cum multis aliis *Sanch. n.*
13. Pont. l. 5. c. 13. n. 4. Gob. tr. 9. n. 483. & 534.
Engel in manuali Paroch. p. 2. c. 5. §. 3. Kugler n.
301. Ratio est, quia is est proprius Parochus in
 ordine ad conjungendum Matrimonio, qui in
 Cap. *Omnis*, De pœnit. & remiss. appellatur pro-
 prius Sacerdos ad audiendas confessiones, sed
 hic appellatur talis, qui habet curam Parochiæ,
 in qua quis est per majorem anni partem, ergo.
 Putat quidem *Pignat. tom. 7. consult. 63. n. 6.* si
 quis Româ è domo paterna missus Paduam stu-
 diorum causâ etiam 30. annis hîc studeat, non
 fieri subditum alicui Parocho Paduæ quoad Sa-
 cramenta voluntaria, sed tantum in necessitate
 quoad Sacramenta confessionis & communio-
 nis, vocâtque sententiam certam, ex *Hofstiens. Abb.*
Monach. vol. 4. conf. 398. Hinc etiam est hoc sta-
 tutum Cleri Romani; *Familiares & famulos Emi-*
nent. Cardinalium seu aliorum Principum ac Prælato-
rum, nec non aliorum quorumcunque, qui retinent do-
milium in alia Parochia, ad illam Parochiam pertine-
re statuimus, in qua retinent domicilium, licet apud suos
dominos infirmantur & morte occumbant. Sed quid-
 quid sit de aliis fortè diocæsibus, dicendum est
 saltem pro nostra Germania cum *Laym. l. 5. t. 6.*
c. 10. n. 5. & aliis communissimè, eos, qui è so-
 co originis vel domicilii veniunt ad alium, ani-
 mo hic aliquo tempore permanendi, acquirere
 quasi domicilium, sufficiens ad subjectionem in
 ordine ad omnia Sacramenta (excepto Ordine)
 ad dispensationes in votis, sepulturam &c. pro
 G g 3 quo

quo citat Gob. Palud. Gabr. Silv. Suar. Mol. Et certum est teneri à Sanch. suprà : imò Laym. l. 1. c. 12. n. 1. putat ad hoc, ut quis non hospes, sed loci habitator habeatur, sufficere animum etiam aliquantò minùs, quàm per maiorem anni partem permanendi, argum. L. Hæres ab/est. §. Proinde ff. De Judiciis, sed videtur standum sententiâ communi, quòd requiratur animus permanendi saltem per maiorem anni partem. Quid autem dicendum sit de incarceratis, exilibus, relegatis, qui illubenter detinentur, ne permanerent vel uno die, nisi cogerentur, vide dicenda l. 7. n. 247. & Kugler à n. 299. qui dicit, ut validè contrahant, debere velle permanere per maiorem anni partem.

722. §. 17. Etiam hoc quasi domicilium acquiritur primo die, statim ut quis habitare incipit cum voluntate manendi per maiorem anni partem, Kugler suprà & alii. Si quis autem inceperit hic habitare, & mutet Parochiam, recipere poterit & debet omnia Sacramenta ab eo Parocho, cui actu tunc subdetur, quia deseruit alteram Parochiam, Sanch. n. 14. & 15. non sufficit autem solus animus mutandi, uti antea dictum, Sanch. n. 15.

723. §. 18. Si quis duas Parochias æqualiter, aut ferè æqualiter inhabitet, v. g. unam hyeme, alteram æstate, fit Parochianus utriusque, potestque indifferenter coram alterutro Parocho contrahere Matrimonium, ita ut, si hyeme contrahat, possit contrahere coram Parocho æstivali, quia uterque utroque tempore est proprius Parochus, uti constat ex Jure apud Sanch. d. 24. Quòd si non æqualiter habitet utrobique, sed v. g. per septem menses ruri, per quinque in urbe,

Et cer-
u. l. i. t. 4.
ospes, sed
mum eni-
orem mani-
es ab/ent. §
ndum ser-
imus per-
partem
tis, exu-
tur, ne-
tur, vid-
qui dicit
ermanent

invalidè contrahit in urbe, quia ut possit in
utroque loco, Jura requirunt æqualitatem ha-
bitationis in uno & altero loco, non quidem
arithmeticam, sed saltem moralem, quæ hic
non est, nemo enim dicet, quòd 154. dies sint
moraliter æquales cum 210. sicuti nemo dicet,
quòd homo quinquagenarius sit moraliter
æqualis ætate cum septuagenario, *Lugo* dub. 37.
Gob. tr. 9. n. 508. Quid autem dicendum sit, si
domus alicujus sit in confinio, seu partialiter in
fundo duarum vicinarum Parochiarum, dicam
l. 7. n. 241.

§. 19. Principes vel Nobiles in ordine ad Ma- 724.
trimonium non habent domicilium in omni-
bus sibi subditis locis, sed tantum in loco, ubi
veram & realem habitationem habent, *Lugo* n.
11. *Gob. n. 497.*

§. 20. Episcopus non potest Parocho aufer- 725.
re potestatem validè assistendi, tum quia assiste-
re non est propriè actus jurisdictionis, licet ali-
quando talis vocetur ad significandum, quòd
non sit actus Ordinis, ergo quamdiu manet Pa-
rochus, validè assistit, *Sanch. l. 3. d. 21. n. 12.*
Avers. q. 6. f. 3. Lugo dub. 45. *Kugler* à n. 822. te-
stantes ita declaratum esse à *S. Congreg.* tum eti-
am, quia Episcopi non possunt inducere impe-
dimentum dirimens, secundum dicta n. 514.
Nec juvaret, si Episcopus præter prohibitionem
etiam adderet clausulam irritantem, nam hæc
ob rationem datam nihil operaretur. Aliud est
de Papa, qui potest ponere impedimenta, de
quo etiam videndus *Pignat. tom. 4. consult. 167.*
Posset autem etiam Episcopus impedire valo-
rem talis Matrimonii, si Parochiam ipso facto
tolleret à Parocho attentante talem assisten-
tiam,

Gg 4

tiam, secundum dicta l. 6. p. 1. n. 17. an autem ita possit ipso facto tollere, merito dubitatur, & videri debent dicenda n. 730. Addit *Avers.* l. 4. Episcopum posse irritare aut revocare licentiam, quam Parochus dedisset alteri Sacerdoti ad assistendum, quia hic delegatus non ideo esset factus Parochus, & voluntas Episcopi censetur esse superior ac potentior, quam voluntas Parochi committentis.

726. §. 21. Si statutum dioecesanum habeat, ut Parocho non liceat assistere Matrimonio Catholici cum acatholica, licet pro certo haberet acatholicam non ita diu post futuram Catholicam, eò quod ex ejusmodi Matrimoniis multa sequi soleant inconmoda spiritualia, tum ipsi coniugi Catholico, tum liberis, tum ipsi Reipublice christianæ, si Parochus ad cavendam publicam infamiam sponsæ imprægnatæ assistat, valebit quidem Matrimonium, sed Parochus peccabit mortaliter, quia manet tota ratio legis prohibentis. *Nec obstat*, quod infamiam incurrant, nam hanc suæ culpæ & fornicationi imputare debent.

727. §. 22. Valet Matrimonium, cui assistit Parochus habens titulum invalidum sed coloratum cum errore communi, etiam si sit tantum laicus, qui reputetur Sacerdos, uti dixi l. 6. p. 1. n. 11. docentque *Côn. Barb. Sperell. decis.* 30. n. 22. *Krim.* n. 667. *Kugler* à n. 940. *Pignat. tom.* 6. *consul.* 3. à n. 14. dicens id valere, quamvis deesset coloratus titulus, si ex communi errore sit Parochus putativus: Addunt alii expressè, quamvis esset intrusus, sed melius contradicunt alii cum *Kugler* à n. 948. quia intrusus non habet titulum collatum ab Ordinario, ergo nullum nequidem coloratum

tum habet titulum, quem tamen requirit communissima.

§. 23. *Silv.* & alii dicunt Parochum assistentem Matrimonio debere esse Sacerdotem, tum quia debet posse benedicere nuptiis, tum quia *Trid. sess. 24. De reform. Matr. c. 1.* sic habet: *qui aliter, quam presente Parocho, vel alio Sacerdote.... contrahere attentabunt, eos S. Synodus ad sic contrahendum omnino inhabiles reddit, ergo cum dicat, vel alio Sacerdote, videtur innuere, quod Parochus etiam debeat esse Sacerdos.* Oppositum probabilius tenent cum communi *Henriq. Cón. Laym. Bonac. Barb. Sanch. l. 2. d. 20. n. 3. Kugler à n. 929. Gob. tr. 9. n. 486. Avers. q. 6. f. 3.* pro quo *Pontius t. 5. c. 17. n. 1.* refert declarationem *S. Congreg.* Ratio est, quia *Trid.* nullibi requirit, ut Parochus ipse sit Sacerdos, ideoque paulò pòst dicit, qui sine Parocho vel Sacerdote &c. omisso Tò alio. Nec rationes allatæ urgent, non 1. quia potest benedicere dicendo, *ergo vos conjungo in nomine Patris &c.* Nec 2. quia *Lucæ 23.* de Christo dicitur: *ducebantur autem & alii duo nequam cum eo, neque tamen inde sequitur Christum fuisse nequam.* Unde à pari dixi *n. 708.* Episcopum & Vicarium generalem, quamvis necdum Sacerdotes posse assistere. Attamen ex relatis verbis *Trid.* rectè colligitur eum, cui committitur, ut loco Parochi assistat, debere esse Sacerdotem: quamvis Papa committere posset etiam non Sacerdoti, *Krim. n. 679.* Nec sufficit esse Parochum alterius Parochiæ, quia pro admittenda hac commissione habet se sicuti non Parochus, ergo debet esse Sacerdos, *Krim. n. 665. Avers. f. 4.* addens posse committere cuivis Sacerdoti, quamvis non approbato, & contra prohibitio-

G g 5

nem

nem Ordinarii, item quamvis excommunicato &c uti jam dicitur de ipsomet Parocho.

729. §. 24. Valide assistit Parochus suspensus, interdictus, excommunicatus, publice denunciatus & vitandus, schismaticus, degradatus, dummodo non sit actualiter depositus, quamvis enim, v. g. excommunicatus vitandus caret jurisdictione ad absolvendum, non tamen caret potestate præstandi suam qualificatam præsentiam, Nav. Suar. Henric. Sanch. l. 3. d. 21. *Con. Pont. Laym. Avers. supra*, Castrop. De censur. d. 2. p. 15. n. 2. *Dicast. De censur. d. 2. n. 659. Pignat. tom. 7. consult. 62. Krim. n. 666. Kugl. n. 318. contra Avilam & alios.* Putant quidem *Led. Con. Laym.* talem Parochum excommunicatum invalidè dare alteri licentiam assistendi, quia hanc dare videtur esse propriè actus jurisdictionis, sed melius contradicunt *Veza, Henric. Dian. Barb. Sanch. q. 2. Kugler n. 967. Avers. q. 6. f. 4. §. Si verò*, cum quibus tenui l. 6. p. 2. n. 1565. nam sicut assistere non est propriè actus jurisdictionis, ita nec substituere aliquem ad assistendum. Unde valeret, quamvis etiam ille Sacerdos substitutus esset excommunicatus & degradatus, uti docent *Sanch. Barb. Boss. Kugler n. 336.*

730. §. 25. Quamvis Cap. *Licet canon*, De elect. in 6. statuatur, ut Parochus, qui intra annum non sit Sacerdos, ipso Jure sit privatus Parochia, etiam nulla præviâ monitione, tamen cum possessio in conscientia non vacet, nisi autoritate Judicis privetur, validè assistit Matrimonio, uti resolvit *S. Congreg. 12. Martii 1593. & 24. Martii, 1653. apud Pignat. tom. 8. conf. 24.*

731. §. 26. *Genettus c. 4. q. 10.* refert hanc declarationem *S. Congreg. datam 16. Febr. 1595.* de vali-

validum censeri debeat Matrimonium celebratum in Parochia mulieris coram Sacerdote habente licentiam à Parocho viri, & præsertim, cum Parochia viri & mulieris sint in diversis diocesis constitutæ, omnes fuerunt ejus sententiæ, ut Matrimonium celebratum coram Sacerdote de licentia Parochi viri in Parochia mulieris, etiam si in diversis diocesis ipse Parochia constitutæ sunt, valeat. Ratio est, quia illa assistentia Parochi non est actus jurisdictionis contentiosæ, uti n. 714. dictum est, nec respicit locum, sed tantum contrahentes, & ideo notat *Avers.* q. 6. f. 4. Sacerdotem, cui licentia assistendi data est, posse assistere etiam extra Parochiam concedentis, licet hic dixisset, ut in ecclesia vel Parochia sua assisteret, nam illa designatio loci, nisi aliud constaret, credi posset esse facta ab majorem congruitatem.

§. 27. Si Parochus dederit licentiam sub aliqua conditione, quæ non observetur, erit invalida, quia non operatur ultra mentem concedentis: rectè tamen docent *Sanch.* l. 3. d. 33. & alii cum *Avers.* q. 6. f. 4. §. ult. si dederit cum conditione, quæ de Jure inerat, v. g. ut nisi dispenseretur, præmittat denunciations, ut prius inquirat in impedimentum &c. quamvis id negligeretur, licentiam & assistentiam fore validam, quia tum, nisi aliunde constet de restricta mente concedentis, censetur tantum apponi tanquam modus & admonitio quædam, ut servantur ea, quæ de Jure servanda sunt: Et in dubio talia verba, dummodo, eâ conditione, censentur esse modus, non strictè conditio, *Sanch.* *Boff. Kugler* n. 340.

§. 28. Si Parochus generaliter alicui dicat, *733.*
committo tibi omnes vices meas, vel constituo te in omnibus

bus Vicarium meum, vel committo tibi curam meam animarum, docent multi cum Avers. q. 6. l. 4. §. Item, committi etiam facultatem assistendi Matrimonio: è contrà si dicat, committo tibi administrationem Sacramentorum in mea Parochia, Cui. Hurt. Gutt. Perez, Boff. Kugler n. 333. negant per hoc dari licentiam assistendi Matrimonio, quia Sacerdos non est Minister Matrimonii, sed contrahentes sunt Ministri. E contrà Rebell. Bonac. Fagn. Pont. l. 5. c. 29. n. 2. Perez, Castrop. Gallem. Barb. De off. Parochi. c. 21. n. 71. De Luca De Matr. d. 4 n. 14. dicunt per hoc dari licentiam, testaturque Lugo in resp. mor. l. 1. dub. 38. n. 7. S. Congregationem ita declarasse, quia in communi modo loquendi, & in sensu vulgi dicitur Parochus aut ejus loco assistens etiam administrare Sacramentum Matrimonii. Dian. Gob. tr. 9. n. 487. Spor. De Matr. n. 364. probabilius distinguunt, dicuntque tum censei datam illam licentiam, si Parochus velit abesse, vel ipse assistere non possit, si autem maneat præsens & assistere possit, negant censei per hoc datam licentiam assistendi Matrimonio, sed tantum ad danda Sacramenta, quorum strictè Minister est Sacerdos.

734. §. 29. Quamvis delegatus regulariter non possit subdelegare, Cap. Cum causam, 62. De appellat. l. 1. §. 1. & l. 3. ff. De offic. ejus, cui mandatum est iuridictio, ideòque Titius delegatus ad assistendum Cajo & Bertæ non possit hoc alteri committere; attamen constitutus etiam ad Matrimonium Vicarius Parochi, sive vice-cura ipsi commissi sit ab Ordinario, sive etiam ad paucos dies tantum à Parocho ipso, potest committere alteri Sacerdoti licentiam assistendi, quia delegatus ad universitatem causarum, sive ad omnes

omnes causas, saltem in certo genere, uti hic fit, potest subdelegare, dummodo subdelegeret ad particularem tantum causam, *Avers. q. 6. f. 4. §. Jam. De Luca ad Trid. disc. 26. n. 6. Krm. n. 681. Kugler n. 330.*

§. 30. Si detur licentia ad quemcunque Sacerdotem, sponsi adire possunt, quem volunt, *Krm. n. 683* Qui obtinuit, ut inire possit coram Parocho S. Petri, si ineat coram Parocho S. Martini, assistentia tum est valida, si designatio Parochi S. Petri est facta in gratiam petentis, nam est tacita & implicita licentia: ut etiam alium adeat: si autem hæc licentia esset facta ex speciali causa movente ad designandum Parochum S. Petri, ita ut non dimisisset ad alium, assistentia erit invalida, *Gob. n. 525*. Et conforme est dictis l. 6. p. 2. n. 2241. de dimisso ad Episcopum A. si petierit ordinari ab Episcopo B. Quoad Matrimonium tamen videndum, ne exponatur periculo nullitatis.

§. 31. Huc pertinet solutio sequentis casus: 736. Episcopus dat Cajo Sacerdoti potestatem assistendi Matrimonio, omittis proclamationibus, cum facultate, ut possit alium juxta suam conscientiam loco suo substituere, qui assistat: Cajo generali scripto substituit omnes & singulos seculares aut Regulares, quos vel quem Titius elegerit: Titius eligit Regularem. *Queritur*, an valuerit illa ita generalis substitutio à Cajo facta, & consequenter an validum sit Matrimonium. *Re. 1.* Interrogandus Episcopus, quid intellexerit per illud, *juxta suam conscientiam*, & an voluntatem suam extenderit ad casum ejusmodi generalis substitutionis, sciet enim, quomodo fuerit saltem habitualiter dispositus: si autem inde nihil

nihil resciri potest: R. 2. Stando in verbis, non videtur Episcopus intendisse substitutionem ita generalem, 1. quia alias non Cajo, sed Titio ipsi immediatè fecisset potestatem eligendi Sacerdotem, quem vellet: 2. Cùm voluerit substitui alium *juxta conscientiam Caji*, videtur voluisse in Cajo adesse scientiam determinatè substituendi, *conscientia* enim dicit *scientiam* seu cognitionem, imò videtur elegisse prudentiam vel industriam hujus determinatè personæ Caji ad judicandum de conditione & aptitudine substituendi. Practicè loquendo; suaderem, ut illi Regulari substituto nunc daretur absoluta facultas Matrimonium illud validandi, si fortè invalidum est, poteritque ille facillè invenire modum renovandi consensum inter conjuges primo adhuc amore calentes, qui omnino tenentur revalidare, quia saltem probabile est Sacramentum illud valere, & ipsi cefferunt juri suo, etiam pro casu probabilitatis de invaliditate, ut dictum est n. 417. Ita cum aliis centis anno 1701.

737. §. 32. Item huc pertinet solutio sequenti casus: Titius & Cajo obtentâ dispensatione ab Ordinario contrahendi coram Parocho sponsa, aut de illius præscitu, & salvis juribus, coram alio Sacerdote, omisso proprii Parochi præscitu coram alio Sacerdote contrahunt, statimque alterâ die in convivio nuptiali solvunt proprio Parocho jura, qui eis congratulatur. *Quæritur*, 1., An præscitus proprii Parochi in dispensatione mentionatus sit per modum simplicis modum, an verò de forma & essentia, importetque clausulam irritantem. 2. Si importet, an assentientia proprii Parochi & congratulatio in convivio

nuptiali facta cenferi non possit revalidatio prioris contractus. R. ad 1. Clausulam hanc commissioni insertam, de illius præsente, & salvis juribus, non videri irritantem, sed præceptivam duntaxat, ad vitandas querelas proprii Parochi, & ne defraudaretur juribus: Ratio est, quia ex una parte amplissimus est in Jure favor Matrimonii, & ex altera parte decretum *Trid.* irritans Matrimonia, est correctorium, ideoque oportet semper stare pro valore Matrimonii, quando ea observata sunt, quæ præcisè à *Trid.* ad tollendam clandestinitatem præscripta sunt, ad quod sufficit contrahere vel coram proprio Parocho sponsi aut sponsæ, præsentibus duobus saltem aliis testibus, vel coram alio Sacerdote ex commissione Parochi proprii, vel ex commissione Ordinarii coram alio Sacerdote & dictis testibus, ubi non additur, cum præsente proprii Parochi, neque ordinariè solet hoc addi in ejusmodi commissionibus, eò quod ille præsens nihil faciat ad finem *Trid.* qui erat, posse probare contractum factum, ad quod conferre poterat solum testimonium eorum, qui præsentibus adfuissent, ergo non obstante omissione præsentis validum est Matrimonium. Confirmatur, cum enim facultas hæc concessa alteri Sacerdoti non fuerit restricta ad conditionem præmonendi proprii Parochi, non videtur dubitari posse de valore illius primi contractus matrimonialis. R. ad 2. Videtur illa congratulatione Parochi proprii, & ejusdem acceptatio facta à neo-sponsis cum repræsentatione jurium coram reliquis convivis esse sufficiens revalidatio consensûs antè præstiti. Ita censuerunt mecum Colonia anno 1700. Doctores octo ex hac Universitatē Coloniensi. Opponi potest ex He-

rinx.

rimx d. 5. q. 2. n. 25. Parochum debere adhiberi formaliter, id est, contrahentes debere velle coram ipso tanquam publico & necessario teste contractum, si autem ita adsit purè materialiter, ex mente contrahentium, non adhiberi tanquam testem, uti nec tum, si casu transiret & videret ipsos coram aliis contrahentes. R. Hi contrahentes præsumuntur adhuc velle Matrimonium, & reipsa iterum dant consensum mutuum coram Parocho & testibus, qui de hoc possint testari, ergo sufficit, secundum dicendum 760. & 761.

738.

§. 33. Etiam huc spectat resolutio sequentis casus. Superior Religiosi Parochi nihil scientes de hoc, sed daturi facultatem, si petita esset, assistit loco Parochi Matrimonio Parochianorum. *Queritur an validè.* R. Negativè, quia hic non sufficit licentia præsumpta, uti notat *Syn. Colon.* anni 1662. c. 2. §. 8. tum enim Matrimonium reipsa non contrahitur præsentem Parocho vel sacerdote de ejus licentia, *Côn. Fill. Sanch. l. 3. d. 35. n. 15. Gonz. ad Reg. 8. cancell. Gl. 47. n. 54. Pont. Barb. De off. Parochi c. 21. n. 69. Kugler n. 983.* Nec obstat, quòd ad ministrandam Eucharistiam & extremam Unctionem sufficiat præsumpta ratihabitio de futuro, quamvis ista ab illiusque licentia Parochi fieri non debeant juxta *Trident. sess. 24. c. 13.* De reformatione, quia latum est discrimen, nam licentia Parochi pro Eucharistia vel Unctione non exigitur, ut validè ministrantur, sed ut licitè, ideòque non est necesse, quòd præcedat ministrationem, sed sufficit probabilis præsumptio illius futuræ; secus in Matrimonio, in quo præsentia Parochi vel alterius de ejus licentia requiritur ad valorem.

§. 34

§. 34. Si Parochus videat alium Sacerdotem
assistere Matrimonio, quem, cum facile posset,
non impediat, eo ipso dat licentiam assistendi,
quia etiam in iis contractibus, in quibus requi-
ritur positivus consensus, sufficit tacitus, quan-
do aliquis videns & potens facile impedire non
impedit, uti docent plurimi cum *Suar. t. 4. in 3.*
p. d. 26. f. 1. Sanch. l. 3. d. 35. n. 26. Lugo in Resp.
mor. l. 3. d. 16. n. 26. & De pœnit. d. 19. n. 23.
Avers. q. 6. f. 4. §. Demum, Kugler n. 984. contra
Fagn. & Bonac. Quod si reipsa internè non consen-
tetur Parochus, *Ledesm.* docet non valiturum Ma-
trimonium, quamvis contradicant *Sanch. l. 3. d.*
22. q. 7. & Avers. qui cum Sperell. decis. 30. n. 22.
idem dicunt, si Parochus externè tantum & fi-
dè diceret se consentire, reipsa autem internè
non consentiret: Ratio horum est, tum quia va-
lent gesta per Ministrum, qui communi errore
computatur legitimus concurrente titulo præ-
sumpto & colorato, secundum dicta *l. 6. p. 1. n.*
112. ista autem videntur hîc intervenire; tum
maximè, quia in ejusmodi rebus, quæ depen-
dent ab autoritate Juris vel Superioris, cense-
tur Jus ipsum vel Superior supplere defectum in
remedium communis erroris pro communi bo-
no, ergo.

§. 35. Si Parochus, qui Cajo dedit licentiam, 740.
revocet hanc, antequam Cajus assistat, & igno-
retur revocatio, assistet validè. Idem dicunt
Sanch. Perez, Avers. q. 6. f. 4. §. Debet, Kugler n. 338.
si Cajus revocationem audiret, non à Parocho
ipso vel nuntio ab eo submisso, sed aliunde per-
accidens. Idem est, si Parochus sit prius mor-
uus, & illa mors communiter ignoretur, quia
communis error & ignorantia sustinet valorem
eorum,

Tom. VIII.

H h

eorum,

eorum, quæ geruntur per delegatum, Lugo in
resp. mor. l. 1. d. 35. Krim. n. 677. Si autem con-
staret mors Parochi delegantis, Cajus invalide
assisteret, quia potestas delegata ad unum actum
specialem & determinatum re integrâ cessat
morte delegantis, Sanch. l. 3. d. 22. à n. 55. & d.
28. à n. 64. Pont. l. 8. c. 19. & 24. Lugo suprà. Barb.
De off. Parochi c. 21. n. 74. testans sic esse reso-
lutum à Rota. Et ideo l. 6. p. 2. n. 1543. dixi Se-
cellanum vel Vicarium missum, ut juvet Para-
chum, Parocho mortuo non videri posse assiste-
re Matrimonii, dicitque Pignar. tom. 1. con-
333. ita resolutum esse à S. Congreg. 18. Nov.
1645. est autem contra Suar. tom. 4. d. 26. n. 6
& 9. & ratio est tum quia talis facultas, quæ pen-
det à concedentis voluntate ut informata iura-
dictione & potestate publicâ, extinguitur cum
morte concedentis, tum etiam, quia Parochus
mortuo Parocho transit ad regimen alterius.

741. §. 36. Qui habet licentiam assistendi, & licentiam
habere nescit, non assistit validè, quia licentia
non est valida, nisi acceptetur, concessio enim
privilegii est quædam donatio, quæ alicuius fa-
tem acceptatione indiget, Cap. 1. De præbend. in
Avers. q. 6. f. 4. Kugler n. 995.

742. §. 37. Si per nuntium submissum petita
à Parocho licentia, ut alius Sacerdos assisteret
& quia sciebatur eam esse obtinendam ante ho-
ram decimam, horâ 10. ineatur Matrimonium
priusquam nuntius renunciaret licentiam esse de-
ditam, Sanch. l. 2. d. 36. Hurt. Fill. Trull. Barb. De off.
Paroch. c. 21. n. 75. Kugler n. 994. Avers. suprà.
rectè dicunt valuisse licentiam, quia satis est
licentiam esse rogatam & acceptatam à nuntio
missio: Si tamen Parochus licentiam motu pro-

prio aliud de rogatus dedisset, & Sacerdos adit-
tisset ante illam cognitam, non valeret, quia ha-
beret se per modum privilegii, quod à nemine
acceptatum esset, adeoque secundum dicta nu.
741. nihil operaretur. Idem dicit *Avers.* supra, &
Sacerdos ille casu aliunde audivisset licentiam
esse concessam: & rectè addit, regulariter credi
non debere contracturis dicentibus, se licentiam
talem habere, nisi scripto ostendant.

§. 38. Licentia est valida, quamvis metu sit 743.
extorta, quia secundum dicta l. 3. p. 2. n. 636. &
638. contractus non tantum onerosi, sed etiam
lucrativi, qualis est donatio, sunt validi, quam-
vis metu sint extorti, cum habeant libertatem
Jure naturæ requisitam, & Jus positivum eos
non irritet, ergo & talis licentia, quæ est quasi
donatio, valebit, quamvis metu extorqueatur;
Sanch. l. 3. d. 39. *Cón. Regin. Barb.* De off. Parochi
c. 21. n. 65. *Avers.* supra, *Kugler* n. n. 973. Idem
est, si detur contra rati habitationem Episcopi, *Pont.*
Barb. Leuren. in foro benef. p. 1. q. 435. n. 7. Item
si per dolum & fallaciam impetrata sit, nisi Pa-
rochus dederit sub conditione, si vera sint, quæ
asseruntur, uti ante dictum est.

§. 39. Tum non valet licentia, si dolus vel 744.
error sit circa substantiam, uti si licentia peti-
tur pro Titio, & substituatur Cajus, mens au-
tem Parochi concedentis tendat determinatè in
Titium, *Avers.* supra, *De Luca* de Matr. d. 3. *Pignat.*
tom. 5. consult. 78. idem dicens, etiam si Pa-
rochus cognita veritate fuisset licentiam pro Cajo
daturus. Si dicas errorem nominis non vitare
contractum. R. id verum esse in eis, in quibus
non erratur in substantia, uti si filio Titii lega-
veris centum, quem per errorem vocasti Titium,

H h 2

cùm

cum vocaretur Cajus, quia intendebas istam personam: in nostro autem casu erratur in persona, quia mens concedentis non tendebat in Cajum, sed Titium, error autem in personâ respectu Matrimonii est substantialis. Nec obstat, quod Matrimonium foret validum, si Parochus ipse assisteret Cajo putans esse Titium, ut declaravit S. Congreg. apud Pignat. n. 8. nam ad valorem Matrimonii non requiritur consensus Parochi, ergo satis est eum etiam invitum assistere Matrimonio sui Parochiani, de quo testari possit, quisquis tandem ille sit, adeoque hic non est error substantialis: è contrâ consensus Parochi requiritur ad licentiam pro hac determinatè persona, ergo si in hac erretur, est error in substantia. Notat verò De Luca, disc. 4. si Parochus dederit licentiam ad assistendum personis, etiam non designato illarum nomine, ita tamen, ut Parochi voluntas satis cognoscatur fuisse determinata ad istas personas, quibus delegatus assisteret, Matrimonium fore validum: idem iterum docet ad Trid. disc. 26. n. 21. V. Kugler à n. 977.

745. §. 40. Matrimonium Caji & Bertæ hæreticorum contractum coram Parocho illius loci catholico, validum est; solus enim catholicus est verè illorum proprius Parochus, Rayn. in Heter. tom. 16. f. 1. pu. 14. n. 18. Majus dubium est, an talis Parochus catholicus licitè assistat ejusmodi Matrimoniis hæreticorum in sua Parochia habitantium. Negat Pignat. t. 7. c. 55. n. 12. Affirmant Castrop. d. 4. p. 11. n. 13. Krim. n. 68. Kugler in. 310. quia quamvis non sit purus testis, tamen etiam non est Minister, sed ex ordinatione Ecclesiæ interesse debet, ut valere possit tale Matrimonium.

Matrimonium: imò putârunt Theologi Rhenani, uti refertur in l. 4. Archiv. Rheni infer. pag. 2. & seqq. posse benedicere, uti & aspergere aquâ benedictâ, maximè cum illæ benedictiones sint deprecatoriæ, & non enunciativæ. Romani Theologi interrogati distinxerunt, ac putârunt, si assistat, ubi decretum *Tridentini* non est publicatum, non plûs peccare, quàm si assistat Matrimonio publici peccatoris: Si autem assistat, ubi publicatum est, dubitârunt, quia videtur consentire administrationi Sacramenti indignæ, quam posset impedire non assistendo; & idem sensit Pœnitentiaria, addens testes quoque ideo mortaliter peccare, itémque Parochum benedicendo, videtur enim dignius sacramentale, quàm aspergere aquâ benedictâ, sed l. 2. n. 99. dixi præcisè assistere tali Matrimonio non esse illicitum in Germania, eò quòd sit cooperatio materialis tantùm: attamen de more benedicere esse illicitum. Quòd si unus contrahentium sit catholicus, alter acatholicus quamvis *Pignat.* tom. 4. conf. 144. & 188. dicat illicitum esse assistere sine causa à Sede Apostolica approbata, & consentiat *Serrarius* l. 3. n. 124., tamen praxis est communis in Germania, ut fiat: imò probabile est, quod licitè etiam benedicat tali Matrimonio, secundùm dicta l. 2. n. 99. Attamen dicam hìc n. 995. illicitum esse adhibere puerperæ acatholicæ benedictiones purificationis, uti & defuncto acatholico cæremonias ecclesiasticas, secundùm dicta l. 2. n. 112. An autem & quando licitum sit Matrimonium catholici cum acatholica, dixi l. 2. à n. 95.

§. 41. Vagi sunt, qui certam ac constantem 746. sedem habitationis nullibi habent: item, qui

Hh 3

post

post relictum corpore & animo pristinum domicilium iter faciunt, quærentes, ubi se collocent, unde qui relicto priori domicilio confert se ad locum, ubi decrevit figere domicilium, dum est in via, caret domicilio & est vagus, nam caret domicilio, quod habuit, quia deseruit illud animo & facto; deinde caret illo, ad quod tendit, quia non comparatur solo animo, nisi accedat factum; præterea non habet quasi domicilium Parochiæ, per quam transit, quia hospes brevis temporis nequidem quasi domicilium contrahit, ergo nullum habet domicilium, & consequenter est vagus, *Sanch. l. 3. d. 25. à n. 3. Less. in auct. v. Matrimonium, cas. 13.* Ille tamen non censetur vagus, qui de una Parochia intra unam urbem, v. g. è Parochia S. Severini vult ire habitatum ad Parochiam S. Cuniberti, & interea moratur in Parochia S. Martini, cum talis sit notus in urbe, debet proclamari & conjungi, vel ubi diutius habitavit, id est, in Parochia S. Severini, vel ubi habitare incepit cum animo ibi permanendi saltem per maiorem anni partem, quæ erit Parochia S. Cuniberti, *Sanch. à n. 8.*

747. §. 42. Possunt vagi inire Matrimonium apud quemcunque Parochum. Et quamvis contradicant *Sanch. Laym. Pont.* & alii communiter, tamen probabile est cum *Cön. Perez, Vallengi, Pirk. Dicaft. Staleno* De denuntiatio. c. 10. *Kugler n. 304.* invalidè assistere extra fines suæ Parochiæ, quia vagi loco Parochi domicilii habent Parochum hospitii, hospitium autem jam habent tantum intra fines hujus Parochiæ, ergo etiam Parochum. Deinde titulus, quare hic potius quam omnis alius Parochus possit huic vago assistere, est,

est, quia hic vagus est in hac Parochia & non alibi, ergo. Et sufficere alterutrum esse vagum, dicam n. 750. Attamen Trident. sess. 24. De ref. Matr. c. 7. *Parochis præcipit, ne illorum Matrimonis intersint, nisi prius diligentem inquisitionem fecerint, & re ad Ordinarium delata, ab eo licentiam id faciendi obtinuerint.* Putantque *Sanch. & Avers. q. 7. f. 1.* hoc præceptum graviter obligare, sicuti enim secundum dicta n. 474. præceptum proclamationum graviter obligat, ita & hoc præceptum inquirendi, cum per ordinarias proclamationes non satis provideri possit. Posset tamen esse excusatio, si viatores expectare non possint, & causa sit non differendi Matrimonium. De cætero etiam *Syn. Colon. anni 1662. De Matr. c. 3. §. 7.* prohibet sub pœna suspensionis à divinis, ne Parochi vagos conjungant, nisi diligenti prius inquisitione factâ & re Superioribus significatâ, licentiam scripto obtinuerint. Quod si Parochus ista negligat, valebit Matrimonium, uti valet, si illicitè omittantur proclamationes, quia *Trid.* non prohibet absolute Matrimonium absque præmissa diligentia & licentia, sed tantum præcipit Parochis, ut diligentiam illam præmittant, & licentiam petant, estque speciale in Matrimonio, quod ex simplici prohibitione absque decreto irritante non censeatur annullari, *Sanch. à n. 16.*

§. 43. Si alicubi esset Confessarius pro vagis deputatus autoritate Papæ, hic deberet assistere, quia ex voluntate habentis potestatem in omnes vagos hic solus esset proprius eorum Sacerdos in eo loco, *Sanch. n. 12. Kugler n. 306.* Id tamen non tenet, si sit designatus tantum ab Episcopo, quia hic in omnes vagos non habet jurisdictionem.

749. §. 44. Sicut quilibet Parochus, cui vagus se subijcit, potest ejus Matrimonio assistere, ita posset talis Parochus dare licentiam cuicumque alteri Sacerdoti pro se in sua Parochia assistendi, *Sanch. n. 15.*

750. §. 45. Si miles, qui Capellanum vel Militarium catholicum non habet, per sex septimanas sit Coloniae, & ducat puellam Coloniensem, *Less. in auct. v. Matrimonium, cas. 13.* dicit valde copulari & licite quocunque alio loco, quia ceteri milites quamvis in patria sua habeant domum & domicilium, nihilominus dum sunt in expeditione foris, æquiparantur vagis nullibi habentibus domicilium, & cum liberè possint omni tempore contrahere Matrimonium, & omni horâ debeant esse parati ad abeundum huc illuc, quod necessitas & mandatum vocabit, non habent animum hic habitandi per maiorem anni partem, ergo non acquirunt hic, nequidem quasi domicilium, sed manent quasi vagi, adeoque jus habent, ut copulentur, ubi volunt, *Schiara l. 6. diff. 13.* & consequenter etiam sponsa cum illis, nam sufficere alterutrum esse vagum, habet communis cum *Sanch. l. 3. d. 15. n. 14. Pontio l. 5. c. 14. §. 1. Laym. l. 5. t. 9. p. 2. c. 4. Gutt. Leand. Tamb. Boss. Dicast. Gob. t. 9. n. 495. Barb. Kugler n. 308. Krim. n. 670. contra Petr. Ledesman,* qui dicit, si alter tantum sit vagus, requiri Parochum illius, qui non est vagus.

751. §. 46. Putarunt aliqui, milites omnes in diocesimonaasteriensi censerì vagos, usque adeo etiam Philistæos, ut vocant, sed quoad hos Philistæos, quando in patria sunt, credo oppositum esse verum, sunt enim rustici habitantes stabiliter in suis Parochiis, & tantum pro temporanea

necessitate aliquando evocantur. Quoad illos milites, qui sunt in praesidio, vel etiam multo tempore inserviunt suis Officialibus tanquam famuli in arcibus nobilibus, *Lessius*, quem citat *Gob. tr. 2. n. 495.* videtur eos annumerare vagis, sed dicendum est, si apud ipsos stet, ut per maiorem anni partem permaneant in servitio sui Officialis in arce nobili, & reipsa animum habeant ibi permanendi per maiorem anni partem, quod acquirant ibi quasi domicilium, adeoque non sint vagi, sed subditi Parochi istius loci. Et ideo docet etiam *Schiara diff. 12. n. 11.* milites tum acquirere quasi domicilium in loco, ubi v. g. custodiunt fortalitium, si velint ibi permanere & habeant quasi certitudinem ibi permanendi per maiorem anni partem: E contra si securi non sint de permanione, & consequenter animum non habeant permanendi ibi per maiorem anni partem, nec alibi domicilium habeant, sunt vagi. Quoad alios milites, qui castra sequuntur, praeter dicta n. 750. colligetur ex resolutione casus sequentis. Auctoritate Episcopi, ad quem pertinet Legio, constitutus est Sacerdos castrensis, cum mandato, ut milites dictae legionis coram illo, & nullo alio contrahant Matrimonia, eumque habeant pro vero Parocho in omnibus: *Queritur*, si miles dictae legionis, qui alioqui vagus est, coram alio quocunque Parocho contrahat, an hoc Matrimonium futurum sit validum. *Re. Dicastillo d. 3. n. 133.* in simili casu putat probabilius esse invalidum, & videtur consentire *De Luca & Krim. n. 671.*, quia quamvis talis miles sit vagus, tamen ex ordinatione Superioris ecclesiastici habet Parochum, ergo debet coram hoc contrahere. *Opposi-*

II.
I.
mor.
Lidii
troix
VIII

positum videtur probabilius, nam quemdiu manet vagus, non habet ullibi domicilium, ergo nec Parochum, quia ex domicilio quis sortitur Parochum, Cap. ult. *De Parochis*. Nec Episcopus potest immutare Canones, quod tamen posset Papa, secundum dicta n. 725. Unde talis Sacerdos statuitur quidem ab Episcopo, tanquam Parochus legionis, cui possit se miles huius legionis subicere & coram illo validè contrahere, si velit, sed non ideo est ipsi necessariò subiectus, uti nec subiectus est ipsiusmet Episcopi absentis iurisdictioni spirituali, cum vagus nullius sit diocesis, sed habet jus se submitendi, cui volet. Praxis tamen est, ut hi milites contrahant coram Missionario talis legionis. Debere etiam talium militum fieri proclamationes sive solitas denunciationes, dixi n. 475.

752. §. 47. Dubitatum est, an Missionarius castrensis validè assistat Matrimonio militis catholici è legione acatholica catholico Parocho destituta: vagi quidem sunt milites, & ideo inire possunt Matrimonium coram Parocho quocunque, sed debet esse Parochus loci, in quo contrahitur, non autem sufficit esse Parochum legionis non suæ, cum hic non sit Parochus loci, in quo sunt castra, & ideo iudicârunt tres Doctores mecum talem Castrensem invalidè assistere, nisi censeatur etiam esse istius acatholicæ legionis Castrensis.

753. §. 48. Huc pertinet resolutio sequentis casus: Titius miles catholicus in legione Hollandica, ducit Colonia Bertam acatholicam coram prædicante legionis acatholico, & duobus testibus. *Queritur*, an Matrimonium valeat. R. Si Berta pertineat ad legionem, in quâ est iste Prædicans,

dicans, probabiliter valet, quia Matrimonia talia in Hollandia habentur pro validis, & legiones Hollandicæ extra Hollandiam censentur gaudere eodem jure vel dissimulatione Ecclesiæ, quia etiam censerī possunt velut Parochiæ cum suo pseudo-parocho ambulantes secundum dicta l. 6. p. 2. n. 1518. E contra, si Berta non pertinet ad legionem, Matrimonium est invalidum ob defectum Parochi, nam Prædicans respectu Titii non est Parochus, nec extendenda est tacita Ecclesiæ licentia aut dissimulatio ultra casus in locis acatholicis receptos. Ita censuimus Colonia anno 1708. Inde censuimus anno 1713. valuisse in casu, quo miles acatholicus legionis Hollandicæ coram Prædicante suæ legionis Bonnæ duxerat mulierem Catholicam à Belgio, viduam militis olim ejusdem legionis. Attamen abesse debet scandalum, & si fieri possit, suaviter adducendi sunt ad Parochum catholicum, vel ad alium Sacerdotem habentem ejus licentiam, ut coram hoc & testibus renovent consensum.

§. 49. Si quis tanquam viator seu peregrinus transeat per aliquem pagum, putant *Avers.* q. 6. f. 2. §. At, Pont. &c. posse copulari à Parocho loci. Huic sententiæ videntur favere *facultas Viennensis & Tam.* apud *Gob.* n. 484. affertque pro ea declarationem *Congreg. Barb.* in collect. ad *Trid.* sess. 24. c. 1. De reform. Matrimonii n. 12. sed secundum dicta n. 713. absolutè tenendum est oppositum. Neque primam sententiam tenet *facultas Viennensis*, nam tantum loquitur de veniente ad locum, ubi *Trid.* non est receptum, de quo casu dixi n. 712. Verba *facultatis Viennensis* sunt hæc: *illi idem* (acatholici, inquit *Gob.*, habentes domicilium, ubi viget decretum *Tridentini*) valide

con-

II.
Imor.
Lidii
roix

VIII

contrahunt Matrimonium clandestinum, ubi non est receptum Trid. decretum, si deveniant casu, aut per modum transeuntis, sed non ex industria, ut contrahant sine proprio Parocho. Barbosa autem verba sunt hac validum fuisse Matrimonium cujusdam juvenis cum meretrice, qui dubitaverat illud in propria civitate contrahere adhibendo Concilii Tridentini solennitates, eo quod juvenis parentes eis impedimentum de facili factum erant, & propterea Romam venerunt, & coram rectoribus & Parocho, in Parochia, in qua aliquantulum permorantur, Matrimonium contraxerunt per verba de presenti, firmat Aldan. in Comp. Canon. Resol. l. 1. tit. 8. n. 2. attestans decisum in Senen. 17. Maji, 1600. Hæc intelligi debent, uti innuit Dian. quod juvenis ille animo habitandi Romæ saltim per majorem anni partem, statim initio acquisivisset domicilium, secundum dicta n. 722.

755. §. 50. Famuli, ancillæ, studiosi possunt proclamari & jungi Matrimonio à Parocho loci, in quo sunt servitii vel studiorum causâ, nam per voluntatem hic manendi per majorem anni partem acquirunt quasi domicilium, uti constat ex dictis n. 721. Nec tamen ideo amittunt proprium domicilium habitationis suæ vel patriæ, uti dictum est n. 719.

756. §. 91. Huc pertinet solutio sequentis casus: Titius miles obtinuit licentiam in patriam eundem petiitque dimissionem à militia, quæ ipsi promissa est, quamvis necdum facta fuerit conventio, quantum dare deberet: In patria constitutus ante Matrimonium contractum bis solvit certam summam ad computum: interim contrahit sponsalia cum Berta, & copulantur coram Parocho alterius diocesis. Queritur, quid de illis dicendum sit. Matrimonium illud videtur nullum, nam Titius erat virtualiter manumissus, quia in ejus

potestate erat reliquum pecuniæ exsolvere, sicque se liberare à militia, ergo cum vellet constanter habitare in Patria deluit esse vagus, & primo die recepit hic suum domicilium, ergo habuit proprium Parochum, coram quo tamen non contraxit. *Conf.* nam cum ante Matrimonium bis solverit partem pretii, videtur præcellisse aliqua conventio, adeoque completus fuisse contractus dimissionis sub obligatione pretii persolvendi, licet fortè ejus quantitas non esset expressè determinata, sicuti contractus emptionis completus esse potest ante expressam determinationem aut persolutionem pretii, si nempe emens dicat vendenti, se persoluturum pretium condignum vel ordinarium. *Nec obstat,* quod Titius absolute potuerit revocari à Capiteo, nam hoc dato, etiam filius aliunde huc missus ad studia potest omni die revocari à Patre, & nihilominus, si voluerit per majorem anni partem hic habitare, primo die acquisivit quasi domicilium, habetque hic Parochum proprium in ordine ad contrahendum Matrimonium secundum dicta à n. 721. ergo multò magis Titius volens perpetuò remanere in patria, in cujus præterea potestate erat reliquum pretii persolvere, & se reddere irrevocabilem.

§. 52. Quamvis *Busenb.* cum communi dicat 757. etiam parentes posse hic esse testes, & *De Luca* De Matr. d. 6. *Krim.* n. 673. *Kugler* n. 1026. cum communi fateantur non requiri, ut testes hic sint omni exceptione majores, tamen idem *De Luca* d. 2. n. 16. citans *Passer. Alex. Menoch. Mascard.* docet, si v. g. Pater agat pro valore Matrimonii, ut salvet honorem filii, tunc talem patrem potius esse partem interessatam & principalem in cau-

II.
I.

mor.
Lidii
troix

VIII

causa, ideoque non posse implere munus testis; Et Kugler n. 343. meritò dicit parentes in multis casibus meritò esse suspectos nec sufficere. Similiter De Luca disc. 26. n. 3. probabilius dicit, si Matrimonium contrahatur per Procuratorem, præter hunc requiri adhuc duos alios testes, et quòd hic nequeat esse testis de facto proprio, tum maximè, quia Trid. præter contrahentes requirit testes, Procurator autem hic est contrahens, quamvis id faciat nomine alterius.

758. §. 53. Non est opus, ut testes noverint, cuius nominis vel familiæ sint contrahentes, dummodo videant, & dicere possint hos esse, Less. in aut. v. sponsalia cas. 7. Si autem testes sint surdi, & visu possint judicare, quid fiat, sufficit, Gob. n. 10. n. 749. Idem dicunt Sanch. Pont. Fill. Meno. De probat. concl. 278. n. 10. Avers. q. 6. f. 6. si sint cæci, & audiant ac nòrint voces loquentium. Absolutè autem opus est, ut testes morali & humano modo assistant, ac intelligant, quid fiat, nam L. coram Titio, ff. De verbo signif. dicitur, coram Titio aliquid facere iussis, non videntur præse- eo fecisse, nisi is intelligat. Nec sufficit, quamvis iverint ex intentione assistendi Matrimonio, si dum initur, actu non advertant, quid agatur, habet communis cum Kugler à n. 320. contra Henriq. & Bossium, quia de contractu ipso testat non poterunt.

759. §. 54. Si Parochus & testes non intelligant linguam contrahentium, Sanch. dicit sufficere, si unicus interpretes referat eorum intentionem Pont. sufficere negat dictum istius unius, quia Ecclesia requirens tres testes, maiorem fidem postulat, stantes autem dicto unius interpretes erunt quasi unus tantum testis: sed rectè no-

Avers. q. 6. f. 6. Parochum & testes partim ex dicto interpretis, partim ex aliis signis sufficienter posse eorum intentionem colligere.

§. 55. *Bonac. Leand. Pont. Amic. March.* docent 760. ad assensum validam Parochi requiri, ut sit vocatus, pro quo *Gonz. ad Reg. 8. cancell. Gl. 48. n. 35.* refert hanc declarationem *S. Congreg. Parochus præsens Matrimonio debet esse, ut appareat a contrahentibus adhibitum fuisse; secus, si præsens casu fuisset.* Rationem dant, quia quando interven- tus requiritur ad formam actus, non sufficit il- lum, cuius præsencia requiritur, casualiter actui supervenire, quia qui casualiter adest, adesse non videtur, *Gonz. n. 32. citans L. Quæsitum, §. fin. ff. De legat. L. Generali, §. uxor ff. De usufr., & sic testis repentini dictum nullum est, quia non præsumitur sufficienter informatus, Cap. Qui ambulat 5. q. 5. Barbat. Gomez. Gonz. n. 33.* In alia tamen declaratione *S. Congreg.* apud eundem *Gonz.* habetur, Parochum dici posse adhibitum, quamvis ex alia causa esset vocatus: fateriurque *Gonz. n. 22.* non requiri citationem, ubi adest præsentia, quæ habetur pro citatione, *L. De novoquoque, ff. De re judic. Bald. Bartol. Abb. Vantius* apud *Leur. in foro benef. p. 2. q. 781. n. 4.* Hinc *Sanch. Laym. Perez, Boss. Rayn. in Heter. tom. 16. f. 1. pu. 14. n. 6. Less. in auctar. v. Matrimonium cas. 15. Avers. q. 6. f. 6. Pignat. t. 4. c. 147. & tom. 5. conf. 79. n. 19. De Luca De Matr. d. 2. n. 9. & d. 6. n. 5.* iterumque ad *Trid. d. 26. n. 26. Krim. n. 673. Busenb.* supra melius dicunt non requiri ad valorem, ut Parochus vel testes volentes adsint, & videtur esse certum, inquit *Kugler n. 1012.* nam *L. Coram Titio ff. De verb. signif. dicitur, scire, non autem velle is debet, nam etiam eo invito recte* fit:

II.
I.
II.
III.
IV.
V.
VI.
VII.
VIII.

fit: ratio autem est, quia etiam si inviti & videt-
tineantur, advertere poterunt & testari debe-
bunt, si requirantur: quamvis enim statuatur
pro testamentis, ut testes non sint fortuiti, nihil
simile statuitur pro Matrimonio, ut pluribus
deducit Kugler à n. 1019. Multò minus opus est,
ut Parochus verbis certis aut etiam ullis utatur
ad eos copulandos, secundum dicta n. 285. &
pluribus ostendit Kugler à n. 322. Refertque Ge-
nett. c. 4. q. 10. hanc declarationem S. Congreg.
datam 29. Aug. 1591. *sacra Congregatio concilii cen-
suit Matrimonium coram Parocho & testibus contra-
ctum, nisi aliud obset, validum esse, quamvis Parochus
invitus interfuerit, & alia de causa, quam ut Matrimo-
nio interesset, à contrahentibus accersitus fuerit. Putant
tamen plures cum Avers. f. 6. & Pignat. graviter
peccaturum, qui ita irreverenter abuteretur Pa-
rocho: addit f. 7. etiam graviter peccaturum
Parochum, qui non interrogaret sponso-
rum consensu, vel omitteret verba, Ego vos conjungo
ut ex Trid. præscribunt Ritualia: sed alii cum
Sanch. l. 3. d. 38. & 40. agnoscunt in omissione il-
lorum veniale tantum: imò Cón. dicit posse esse
licitum adhibere Parochum etiam invitum &
nihil loquentem, si nempe nolit aliquibus asse-
stere, non habens justam causam negandi aut
differendi, quod tamen præsumi non debet: &
rectè notat Avers. f. 7. §. Rursus, fore causam diffe-
ferendi, si contracturi non sciant necessaria ad
salutem. Non esse de valore, ut Sacerdos interro-
get, vel dicat: Ego vos conjungo, dixi n. 285.*

761. §. 56. Quamvis contrahentes ex verbis
modo agendi visi sint joculari vel aliud intendere
si internè consenserunt, Matrimonium valet
quia sufficienter manifestarunt, nec opus est Pa-
rochum

rochum vel testes scire intentionem, aut testari de voluntate interna, sed de actu externo, quamvis de intentione dubitent, ita Nav. De sponsalibus conf. 54. Imò licet persuasum sit testibus omnia fieri simulatè, aut licet putent contrahere de futuro, quando per verba de præsenti contrahunt, valet, Less. in auct. v. Matrimonium, cas. 15.

§. 57. Si sponsi coram Parocho & testibus 762. contraxerint tantum sub conditione exterius expressa, Sanch. l. 5. d. 8. n. 24. Fill. Gob. Boss. Spor. Krim. n. 484. & 872. Kugler n. 735. negant post conditionem positam opus esse iterum convenire Parochum & testes, quia positâ conditione contractus est hoc ipso absolutus, secundum dicta n. 246. & de isto contractu testari possunt, nec opus est posse testari de omnibus, aliàs deberent posse testari de mandato dato procuratori pro contrahendo inter absentes Matrimonio. E contra communior & securior sententia cum Laym. Præp. Cón. Hurt. Barb. Bonac. Castrop. d. 2. pu. 11. §. 2. n. 11. Perez, Illf. Burgh. cent. 2. cas. 3. & aliis, dicit iterum contrahendum coram Parocho & testibus eisdem. Avers. q. 5. f. 1. dicit, debere saltem Parochum & hos testes rescire de conditione impleta, alioquin non poterunt testari hoc Matrimonium esse perfectum, Trid. autem videtur requirere, ut de Matrimonio perfecto constet per Parochum & testes: Quod Conf. 1. nam si recederent à conditione & non attentâ contradictione parentum, quorum consensum posuerant pro conditione, nunc absolutè de præsenti contraherent, hoc Matrimonium non valeret, nisi de hoc rescirent Parochus & testes, ergo etiam, dum impletâ conditione Matri-

Tom. VIII.

Ii

me-

monium absolute contrahitur. *Conf.* 2. nam si conditio occultè adimpleretur, posset alteruter sponsorum negare Matrimonium suum unquam fuisse perfectum, ergo ex mente *Trid.* debent Parochus & testes rescire Matrimonium esse perfectum. Si tamen contrahentes coram Parocho & testibus non expressissent conditionem, sed ex mutua conventionem eam clam in animo retinuissem, rectè dicunt *Gonz. & Krm.* n. 482. non requiri postea iterum adesse Parochum & testes, aut de conditione impleta rescire, quia testari possent Matrimonium pro foro externo esse absolute & sine conditione contractum.

763. §. 58. Si Titius & Berta prius contraxerint coram Parocho & uno tantum teste, postea autem renovent consensum coram utroque testibus, sed absente Parocho; vel coram Parocho & altero tantum teste; item, si Titius cum Parocho compareat coram duobus, & Berta cum eodem Parocho coram duobus aliis testibus, & quando diversæ Parochiæ sunt, Titius solus cum testibus compareat coram Parocho suo, sola Berta cum eisdem testibus coram suo, in omnibus his casibus contrahunt invalidè, quia omnes tres testes, nempe Parochus, qui est testis qualificatus, & reliqui duo, debent posse testari de eodem actu, & eodem toto Matrimonio, & habet communis & certa cum *Avers.* q. 6. f. 5. & 6. *Kugler* n. 342.

764. §. 59. In dubio, an Matrimonium sit initum coram Parocho & testibus, non debet præsumi esse initum, quia solennitas actui extrinseca non præsumitur esse adhibita, nisi probetur, unde Pastor vel Superior alius de eo dubitet & inquirat.

rat, conjuges probare debent præsentiam intervenisse. Si tamen privatus vel conjugum unus agat contra alterum, qui sit in possessione Matrimonii, & prior dicat, vel abfuisse Parochum, vel eum, qui adfuit, non habuisse potestatem Parochi, hic prior probare debet Parochum & testes abfuisse, & conjux conscientia suæ est relinquendus. Similiter actor agens contra legitimitatem prolis probare debet non adfuisse Parochum vel testes, *Mascard. Sanch. Schild. tr. 6. c. 7. §. 3.*

§. 60. Certum est contrahentes sine Parocho vel sine testibus non ideo fieri inhabiles ad aliud Matrimonium legitimè contrahendum, nam *Trid. expressè dicit reddi inhabiles ad sic contrahendum*: hos tamen contrahentes, uti & Parochum, si assistat sine testibus, & testes, si assistant sine Parocho, *Trid. sess. 24. c. 1. De ref. Matr. præcipit puniri poenâ arbitrariâ: & speciatim quoad illos, qui contrahunt clandestinè, si saltem eorum unus contraxisset bonâ fide, per Cap. Ex renore, Qui filii sint legitimi, eorum proles censentur legitimæ, nunc autem per Cap. Cum inhibicio, De clandest. despons. proles ejusmodi non habentur legitimæ. Et hæ poenæ tenent etiam contra illos, qui præsumunt contrahere sine præviis denunciationibus, uti dictum est n. 498.*

§. 61. Parochus vel alius Sacerdos assistens Parochianis alienis ipso facto incurrit suspensionem, uti constat ex *Trid. sess. 24. c. 1. De ref. Matr. quod retuli n. 504. docentque Henric. I. 13. c. 39. n. 3. Fill. tr. 17. c. 6. n. 102. Castrop. De cens. d. 4. p. 10. §. 2. Bonac. t. 3. De censur. d. 3. p. 5. n. 6. & habet declaratio ad Trid. supra apud Gallem.*

n. 16. excommunicationem latam in Clement. I. De privilegiis contra Sacerdotem regularem ita assistentem, esse convertam in hanc suspensionem. Quod si Parochus ipse non adfuerit, sed alteri commiserit, ut assisteret, in hunc solum assistentem, & non in Parochum directè cadet pœna *Trid.* quia quando pœna fertur in facientem, ordinariè non intelligitur mandans vel consulens, uti habet communis cum *Castrop. suprà*, d. 1. p. 7. n. 12.

767. Q. 101. Quid censendum sit de Matrimonio, quæ in locis acatholicorum contrahuntur sine Parocho catholicis, vel cum impedimento consanguinitatis aut affinitatis in tertio & quarto gradu. R. Præter illa, quæ habet *Busenb.* n. 512. relatus in fine, notandum est, certum esse, quod decretum *Trid.* circa Matrimonium clandestina non sit promulgatum etiam in Hybernia & Scotia, quia *Henricus VIII.* defecit à fide anno 1532. sessio autem *Tridentini*, in qua emanavit decretum, habita est anno 1563. Et idem etiam promulgatum non esse in Suecia, Dania, Pomerania, Prussia, docent *Neuss.* & *Wexap.* *Kugler* num. 289. qui dicit promulgatum esse in Hungaria & Silesia. De Polonia passim tenetur, quod ibi nunquam fuerit publicatum, aliter enim admittunt de quibusdam tantum locis Idem multi tenent de Francia, sed probabilius est ibi promulgatum esse anno 1602. uti ostendunt *Less.* in auct. v. *Sponsalia* cas. 6. *Verjays* in *pastor. miss. tr.* 13. a. 1. *Pignat.* tom. 1. conf. 151. Similiter certum est hoc decretum esse promulgatum in Hollandia, Zelandia, Frisia, & aliis locis confederatis, anno 1565. & 1566. tempore *Margarete Parmensis*, jussu *Philippi II.* Hispaniarum Regis, cui adhuc suberant Provinciae illæ. Nunc dubi-

§. 2. *Stalenus* doctore tractans hanc quaestio- 768.
nem in diff. Theologico-Politica p. 2. c. 4. docet
probabilissimum & in praxi securum esse, quod
in talibus locis nunc Principi vel Magistratui
acatholico subjectis, in quibus pax & exercitium
utriusque religionis viget, talia Matrimonia cen-
teri debeant valida, quae ineuntur sine Parocho
catholico. Et idem alii inferunt de illis, quae
ineuntur cum impedimento solius Juris eccle-
siastici, quamvis *Ills. tr. 6. d. 9. n. 114.* putet ra-
tiones non ita urgere de impedimentis, quam de
assensu Parochi, eò quod praesentia Parochi
requiratur in omni Matrimonio, non autem
semper interveniat aliud ejusmodi impedimen-
tum, hinc ne omnia Matrimonia acatholico-
rum in istis locis sint irrita cum gravissimis in-
commodis etiam in Ecclesiam redundaturis,
putat ipse Ecclesiam potuisse in absentia Parochi
dissimulare, non item in aliis. *Rationes* univer-
sales illius sententiae sunt, 1. quia secundum
dicta à n. 517. consuetudo potest abrogare le-
gem ecclesiasticam, consuetudo autem, secun-
dum quam in ejusmodi locis contrahunt coram
Magistratu vel Ministro acatholico etiam cum
tali impedimento, jam ultra 100. annos du-
rans videtur abrogasse illa decreta *Tridentini*,
nam Papa, qui non potest non esse conscius, non
contradixit ab anno 1603. uti habet *Verj.* vel
ab anno 1605. uti habet *Gob. tr. 9. n. 464.* quan-

Li 3

do

do ultimo missa est illa declaratio S. Congregationis, de qua habet *Busenb.* & in qua se præcipue fundat contraria sententia. Itaque cum Ecclesia ab eo tempore non contradicat, censetur ob causas gravissimas tacite dispensare. Accedit, quod *Joannes Episcopus Castoriensis* Vicarius per Hollandiam, anno 1671. proposuerit S. Congregationi rationes suas, ob quas putabat Matrimonia talia habenda esse pro validis, responsum autem est ei, non convenire, ut questio illa à S. Officio definitur, verum statueret ipse, quod animarum sibi creditarum saluti crederet maxime expedire, uti refert Auctor thesis Theolog. De sponsa duorum. Ab eo autem tempore magis urfit *Castoriensis*, ut talia Matrimonia haberentur pro validis. Et ideo doctus Canonista ait, Papam non approbare quidem, tamen etiam non irritare ejusmodi Matrimonia, consensus autem non irritativus, secundum illum, est sufficiens ad valorem. Refert præterea Auctor thesis resolutionem datam à penitentiariis Romanis, quod ejusmodi Matrimonia essent valida. Idem judicavit Congregatio utriusque Vicariatus Ultrajectini & Harlemensis, cui interfuerunt omnes Superiores Missionum. Accusatus autem postea Romæ *Castoriensis*, quod praxim illam induceret, iussus est se purgare à Card. Columna Præfide Congregationis Cardinalium, scripsitque suas rationes, nec Roma opposuit quidquam, quod mihi argumento est, inquit *Castoriensis*, Apostolicam Sedem assentiri sententiæ & praxi hæc in loca per me introductis. Ratio 2. est, quia si observatio decreti illius dicatur esse in talibus locis necessaria, sequentur gravissima incommoda, & maxima perturbationes in Republica christiana, nam oportebit dicere,

dicere, quod nati è talibus conjugibus sint illegitimi, quod tamen est contra sensum communem & praxin Ecclesiæ, conversi enim ad fidem sine dispensatione promoventur ad Ordines. Deinde si tales conjuges convertantur, licitè divellentur ab invicem relictis prolibus velut illegitimis, quod iterum est contra praxin, nam si tales convertantur, nemo dicit non esse conjuges, ergo observatio illius decreti in illis partibus afferret perturbationem summam, & incommoda etiam salutis maxima, atqui secundum *S. Thomam* 1. 2. q. 96. a. 6. quamvis aliquid observari communi saluti sit utile, si tamen emergat casus, in quo observatio talis legis sit damnosa communi saluti, non est observanda, ergo lex illa non necessariò observanda est in illis partibus. Ratio 3. est, quia contrahendo coram Ministro acatholico & testibus obtinetur finis, quem intendit *Trid.* quia Matrimonium fit publicum, impleto autem fine legis, videtur legi esse satisfactum. Ratio 4. est, quia multi in talibus locis contrahentes, invincibiliter ignorant hoc decretum, & bonâ fide contrahunt, putantes nullos alios esse suos veros Parochos, præterquam Prædicantes, ergo illi saltem excusabuntur & contrahent validè, si non in ratione Sacramenti, saltem in ratione contractus civilis. Rationes illæ saltem 1. & 2. reddunt sententiam illam speculativè probabilem, quam etiam extrinsecè probabilem faciunt Authores eam tenentes, inter quos *Stalenus* p. 1. q. 3. & p. 2. c. 4. refert *Laym.* *Dicast.* *Tamm.* *Mocquer.* *Bronn.* & alii accedunt apud *Gob.* n. 53. 34. 460. Idem docent *Rayn.* in *Heter.* tom. 16. f. 1. pu. 14. à n. 7. dicens, non esse dubitandum, *Spor.* in tyrocinio

Sacram. De Matr. n. 3 §. faventque Bonagrata, & P. Marchant. in tribunali, tr. 1. tit. 6. q. 4. & tit. 7. q. 10. Dian. p. 11. tr. 8. resol. 58. & Baum hic q. 10. vocant probabilem, item absolutè tenent Castoriensis & Auctor thesis suprà: item Kugler à num. 894.

769. §. 3. Probabilius est, non esse licitum contrahere, suadere, aut cooperari Matrimonio contrahendo secundum relatum Staleni & aliorum sententiam, quia secundum damnationem 1. propositionis ab Inn. XI. factam, illicitum est in administratione Sacramenti sequi sententiam probabilem relictâ tutiore, quando agitur de valore, nisi aliunde accedat certitudo, ut dictum est l. 6. p. 1. à n. 104. & 111. atqui sententia Staleni est tantum probabilis, & opposita est tutior, agiturque de Sacramenti valore, pro quo non accedit aliunde certitudo, cum sententia illa non sit communiter recepta, nec conformis stylo curiæ Romanæ, quæ si interrogetur, resolvit talia Matrimonia esse invalidè contracta, ergo quando Matrimonium adhuc est contrahendum, illicitum est sequi sententiam illam relictâ tutiore.

770. §. 4. Si Matrimonium jam fit ita contractum, poterunt conjuges etiam conversi permanere in usu illius, quamvis consensum non renovent coram Parocho catholico, quia probabile est fuisse validum, & sequendo hanc opinionem probabilem, nullum Sacramentum exponitur periculo nullitatis vel irreverentiæ: tutius tamen erit eos adducere, ut obtentâ dispensatione in impedimentis, si quæ adsint, contrahant de novo coram Parocho catholico & testibus, ne se exponant periculo materialis fornicationis.

§. 5.

§. 5. In locis Principi catholico subjectis, uti 771.
sunt Bohemia, Francia, Julia, Montensis Pa-
tria, quamvis fortè aliqui aliter agant, tamen
nec *Stalensis* nec *Castoriensis*, nec alii, quos vide-
rim, audent defendere valida esse ejusmodi Ma-
trimonia sine catholico Parocho inita, quia ip-
simet Principes & Magistratus catholici viden-
tur reclamare, ergo hic non præscribet consue-
tudo. Unde audiendi non sunt 4. Pastores Pari-
sienses apud Auctorem thesis, qui resolverunt
italia Matrimonia valere in Francia, quamvis
sub Rege catholico, quæ ineunt hæretici, vel ca-
tholicus cum acatholico, nam quamvis Eccle-
sia fortè dissimulet, & tacite consentiat pro illis
locis, in quibus Principes sunt acatholici, eo
quod illos non ita cogere possit, tamen id non
tenet pro locis Principi catholico subjectis, hi
enim contradicere tenentur, & Ecclesia vult, ut
contradicant, hinc si v. g. Venetiis contrahant
Matrimonium catholicus cum schismatica
Græca coram Sacerdote schismatico, decisum
est Venetiis, non valere tale Matrimonium,
Avers. q. 18. f. 2.

§. 6. Loquendo directè, videtur esse proba- 772.
bilius, quod Matrimonia in locis etiam Princi-
pi acatholico subjectis, ubi *Trid.* decretum pro-
mulgatum est, contracta sine Parocho catholi-
co, sint invalida, ita *Gallien. ad Trid. sess. 24. De*
ref. Matr. c. 1. n. 10. Suar. Præpos. apud Rayn. n. 7.
Less. in auct. v. Hæreticorum conversatio, casu. 5. di-
cens esse certum, Verjuys supra, Pignat. tom. 5.
consult. 79. n. 26. tom. 8. conf. 104. Tamb. Boss.
Zoes. apud Kugler n. 894. Gob. tr. 9. à n. 41. ite-
rùmque à n. 461. Krim. n. 1897. Probatur 1. nam
acatholici tales, per se loquendo, obligantur le-

gibus illis Tridentini, & leges illæ ibi obligarunt aliquando, ac obligarent adhuc, saltem si loca illa redirent ad Principes catholicos, ergo dicendum est etiam nunc pergere obligare. Prob. 2. Quamvis in iis locis sit consuetudo leges illas non observandi, tamen secundum dicta n. 520. consuetudo non habet ex se, quod vincat legem, sed ex consensu Superioris saltem tacite revocantis aut suspendentis legem: Ecclesia autem illi consuetudini aliquando contradixit, uti constat ex dictis, neque prudenter præsumi potest, quod Papa nunc velit ita indulgere & permittere despicere leges illas ab illis rebellibus, qui Papam vocant Antichristum, & ei negant potestatem ad talia impedimenta inducenda vel tollenda. Quod autem sæpius non contradixerint Pontifices, inde est, quia sciebant nil profuturum apud contumaces, & satis erat semel sæpiusque protestatum esse, nam rectè notat cum communi Suar. De leg. l. 7. c. 13. n. 12. ex hoc solo, quod Superior etiam sciens aliqua permittat, inde non posse universaliter colligi ejus consensum, quia multa per patientiam tolerantur, quæ non approbantur, uti dicitur Cap. Jam dudum, De Præbendis: huc faciunt verba, quæ Trid. sess. 24. De ref. Matr. c. 5. profert ex Jure, non enim dignus est, qui Ecclesiæ benignitatem facile experiat, cuius salubria monita temere contempsit. Quod si illi ipsi hæretici scirent Papam sic benignè secum agere, irriderent eum, uti solent, ergo censeri debet, quod Papa pergat manere invitus. Prob. 3. quia in facultatibus extraordinariis, quas singulis quinquenniis sacra sedes concedit Nuntiis Apostolicis, & Episcopis Germaniæ, hæc est una, Dispensandi in 3to & 4to simplici & mixto, tantum

cum Pauperibus in contrahendis, in contractis verò cum
 hereticis conversis etiam in 2do simplici & mixto, dum-
 modo nullo modo attingat primum gradum, & in his ca-
 sibus prolem susceptam declarandi legitimam: Ex qua
 facultate colligitur Papam etiam nunc non ag-
 noscere illa Matrimonia hæreticorum cum im-
 pedimento consanguinitatis aut affinitatis con-
 tracta esse valida. Et ex his patet ad rationes op-
 positas, nam 1. manet soluta ex dictis: Ad 2. in-
 commodum illa oriuntur ex malitia acatholico-
 rum, qui Ecclesiæ leges negligunt, hoc autem
 per accidens est legi, nam etiam similia mala
 oriuntur ex eo, quod Ecclesia in quibusdam lo-
 cis declaret hæreticos esse excommunicatos, nec
 tamen ideo tales leges tolluntur. Quod autem
 additur, filios eorum censerì legitimos, verum
 est saltem pro foro externo & civiliter, secun-
 dum dicta l. 4. n. 754. hinc etiam quandoque
 dissimulatur ab Episcopis, quandoque autem
 non, ideo pro securitate à plerisque petitur di-
 spensatio. Negari autem debet, quod tales con-
 iuges conversi possint ab invicem divelli, tum
 quia probabile est ejusmodi Matrimonia valere,
 & esse vera Sacramenta, ergo in dubio standum
 est pro valore: tum etiam, quia probabile est es-
 se valida & indissolubilia saltem in ratione con-
 tractus civilis, quamvis fortè non sint Sacra-
 menta, ut pluribus urgent *Stalenus* suprà c. 7. &
 8. & *Gob.* n. 228. ergo iterum standum erit pro
 indissolubilitate eorum, maximè secundum
 eam sententiam, quam ex *Cardena* in 2. crisi, diff.
 2. à n. 529. tenui n. 417. nempe quod quando
 probabile est Matrimonium, esse & non esse va-
 lidum, censerì debeat certò validum, eò quod
 contrahentes velint omnimodam indissolubili-
 tatem,

tatem, adeoque cedant omni jure, quod ex probabilitate nullitatis habere possent ad dissolvendum. *Ad 3.* dico mentem Ecclesiae esse non tantum, ut publicè sibi constet de Matrimonio legitimè contracto, alioquin etiam in partibus catholicis sufficeret contrahere coram Magistratu, sed ut sibi de hoc constet per suum qualificatum Ministrum, Parochus enim non adhibetur merè tanquam testis, sed cum Matrimonium sit Sacramentum, Ecclesia voluit, ut ipsi assisteret talis Minister istius solennitatis, quem vult esse proprium Parochum. *Ad 4.* admitto, quod invincibilis ignorantia possit excusare à peccato, sed illa non potest eos facere habiles ad contrahendum, quos Ecclesia reddidit inhabiles, uti patet in consanguineis, qui si contrahant etiam ignorantes impedimentum, invalidè contrahunt: neque verum est, quod hæc inhabilitas sit pena, adeoque incurri non possit ab ignorante, uti dixi n. 525. Porro Parochi talium acatholicorum sunt illi Pastores catholici, intra quorum Parochiam habitant, vel à quibus catholici istis locis accipiunt Sacramenta. Quod autem additur in istis locis contrahi valde in ratione contractus civilis; imprimis hoc negabunt omnes relati n. 276. qui dicunt rationem validi contractus matrimonialis inter fideles non esse separabilem à ratione Sacramenti; Deinde idem melius negatur ab omnibus, quia ubi deest proprius Parochus, contrahere volentes inhabilitantur ad quemcunque contractum matrimonialem, uti inhabilitati sunt illi, qui sunt consanguinei.

773.

§. 7. Huc pertinet solutio sequentis casus: Titius Lutheranus in loco acatholico, ubi Titius

receptum est, contrahit Matrimonium cum Caja Lutherana coram Prædicante: abit à Caja, & ratus Matrimonium esse solubile, ducere vult Semproniam catholicam. *Quæritur*, an id permitti possit ab Ordinario catholico, præsertim si spes sit convertendi Titium, & nulla spes reconciliandi eum cum Caja. 2. Quid si Consistorium Lutheranum dissolveret prius Matrimonium, factâ utrique parti licentiâ novi Matrimonii. 3. Quid si Caja jam duxisset alium. 4. Quid si etiam Titius jam duxisset Semproniam rei ingnam, servatâ formâ *Trid.*, eamque cognovisset, & conviveret, an Ordinarius catholicus coget ab invicem dissolvi? Rationes, cur non videatur permittere posse, ut Titius contrahat cum Sempronia, sunt sequentes, 1. Ingentia sequentur scandala; 2. Profitetur palam Matrimonia hæreticorum esse irrita, vel saltem solubilia, per quod offenderet: 3. Quilibet Lutheranus cum sua malè contentus volet aliam ducere: 4. Scandalizabuntur catholici rescientes adhuc vivere Cajam uxorem primam in Matrimonio passim habito tanquam vero. Rationes in oppositum sunt 1. Quia sententia communior, quæ videtur etiam verior, stat pro nullitate primi Matrimonii, adeoque secundum Matrimonium censi debet validum. 2. Roma decideret pro hoc secundo Matrimonio, ergo & debet Ordinarius. *Re. ad 1.* Id permitti non posse, quia probabile est primum Matrimonium esse validum, ergo nunc standum est pro ejus valore, secundum dicta n. 417. *Ad 2.* Dissolutio facta à Consistorio nulla est. *Ad 3.* Nec obstat, quòd Caja alteri nupserit, quia primum Matrimonium est in certa possessione. *Ad 4.* Nec etiam obstat,

stat, quod Sempronius duxerit aliam, quia hoc non tollit valorem primi possidentis. *Ad 1.* rationem in oppositum patet ex dictis. *Ad 2.* Si sedes Apostolica consuleretur, præsumendum est, quod taceret, uti tacuit, secundum dicta n. 768. Ita senserunt mecum tres Doctores anno 1702.

774. §. 8. Etiam huc pertinet solutio sequentis casus: Cajus Princeps Imperii, olim acatholicus, nunc catholicus, cum acatholicus esset, probabat Matrimonia ab hæreticis subditis suis inita cum impedimentis à Jure ecclesiastico inductis, & pro facultate ad illa Matrimonia in eunda, quando occurrebat impedimentum aliquod, per Secretarios suos petebat certam summam pecuniæ. *Queritur*, an ipse nunc catholicus & ejus successores catholici possint similiter facere. Ratio affirmandi est, quia probabile est ex hætenus dictis consuetudinem in eis locis præscripsisse contra talia impedimenta: Et cum Capitanei bellici acceptent pecuniam, quando milites petunt veniam ineundi Matrimonium, videtur etiam hoc licere Principi. *R.* Principem catholicum non posse approbare talia Matrimonia, neque hæc censeri posse valida, uti satis colligitur ex dictis n. 771. Nec exemplum prioris temporis adduci potest pro regula moderni, quia Principes antehac erant acatholici, cum quibus fortè dissimulabat Ecclesia, non item cum catholicis, apud quos ejusmodi consuetudo nunquam permittitur. Quod autem attinet ad exactionem certæ summæ pecuniariæ, etiam dicendum est esse Principi catholico illicitum. *Nec obstat*, quod olim, dum acatholicus erat, id fecerit, nam erat materialis tantum hæreticus, & præcedebat bonâ fide, putans Matrimonia esse

contra
potest
licus p
tum,
tis sac
mè tar
tum e
& ac
non p
nam h
prom
titulo
secun
non co
incom
ri, ead
comp
illa po
lus oc
pediti
ceps o
modi
consu
lere no
impor
Ecclesi
potest
canon
dererr
sed ut
modi
huberi
S. 5
versatio
tam M

contractus tantum civiles, circa quos haberet potestatem disponendi, hoc autem jam catholicus purare non potest, cum sciat esse Sacramentum, & non cadere sub dispositionem potestatis secularis, ergo si acceptet pecuniam, maxime tanquam dispensans in impedimento, certum est eum involare in jurisdictionem Ecclesiae, & acceptare pecuniam pro eo, quod præstare non potest. Nec valet exemplum de Capitaneis, nam hi non admittunt ob impedimenta, sed promiscue ab omnibus contracturis, hoc forte titulo, quod milites venientes sub signa, tacite, secundum consuetudinem, velint obligari ad non contrahendum sine venia, eò quod hoc sit incommodum militiae, si milites se alligent uxori, eamque secum in campum trahant, hinc in compensationem istius oneris, & pro facultate illa potest acceptari pecunia; nullus similis titulus occurrit in nostro casu, maxime si à solis impeditis petatur pecunia. Quod si tamen Princeps catholicus declararet prohibita esse ejusmodi Matrimonia, & ad tollendam pravam consuetudinem contrariam, quam Ecclesia tollere non posset, ipse taliter contracturis multam imponeret, posset hanc exigere, consentit enim Ecclesia, ut, ubi ipsa per se non potest, etiam à potestate seculari urgeatur observatio legum canonicarum, & transgressores puniantur ac deterreantur etiam additis multis pecuniariis: sed ut habeatur ratio multæ, non debent ejusmodi Matrimonia approbari, sed è contrà prohiberi.

§. 9. Docet Less. in Auct. v. Hæreticorum con- 775.
versatio, cas. 24. eos catholicos peccare, qui co-
tam Ministro acatholico Matrimonium atten-
tant

tant contrahere, quia videtur esse protestatio, et si hic haberet auctoritatem ecclesiasticam, quam certum est non habere. Et quamvis aliquis jam antè contraxisset coram Parocho catholico, adhuc dicit *Less.* peccare, si compareat coram Ministro acatholico adhibente cæremoniæ aliquam religiosam, v. g. benedictionem nuptiarum. E contra *Verjys*, tr. 13. a. 7. dicit esse praxin communem in quibusdam partibus Hollandiæ, ut coram tali Ministro compareant, nec in eo esse professionem ritus hæretici, eò quod verba Ministri apprecantis habeantur pro civili aut politica tantum gratulatione, idque eò magis, inquit *Arsdek.* tom. 2. p. 2. tr. 4. De Matr. c. 2. §. 2. quia hæretici dicunt Matrimonium non esse Sacramentum. Quod si Minister talis adhiberetur tantum ob politicam causam, nempe ut tale Matrimonium apud omnes reputetur legitimum, ut legitimæ personæ jungantur, ut impediantur nuptiæ illegitimæ, ut proles censeantur honestæ, ut hortetur ad Matrimonium fidem, fatetur *Less.* tum non videri per se malum, licet coram illo verba Matrimonii pronuntianda essent, & concio ab illo habenda, vel aliquæ preces recitandæ, dummodo nulla interna vel externa reverentia & veneratio habeatur illius concioni vel orationi, qualem acatholici præstare solent, sic enim, inquit, Prædicans tum adhibetur ut persona politica tantum, & idem est, ac si inter ethnics quis conjungi deberet coram sacrificulo: non est tamen facile permitendum etiam apud Ministrum acatholicum, nisi absit omnino scandalum & impendeat grave damnum: Et si formula ab eis adhiberi solita eum Ministrum Ecclesiæ dicat, asseratque ab eo dari

dari firmitatem Matrimonio &c. non erit licitum. *Leff. cal. 25.*

§. 10. Licitum est catholicis, ante vel post 776.
Matrimonium coram Parocho catholico & testibus contractum, comparere coram Magistratu acatholico, id enim fit ob finem merè politicum, ut habeantur civiliter honesti conjuges, proles censeantur legitimæ, gaudeant juribus legitimorum &c.

§. 11. Huc reducitur sequens casus: Titius 777.
lutheranus contraxit cum Sempronia Matrimonium, super cuius validitate postea controversia mota est à Lutheranis, & secundum eorum principia Matrimonium à Consistorio annullatum est, & Titio concessa facultas aliam ducendi, qui Mæviam lutheranam duxit, vivente adhuc Semproniâ: Et ex hoc secundo Matrimonio natus est Cajus nunc catholicus: *Queritur*, an huic Cajo apud ordinem Equestrem obftet impedimentum, quod ex Matrimonio pro invalido à catholicis habito natus sit, ut ideo ad Comititia admitti nequeat. *Respondeo*, Cajus non ideo est excludendus à Comititiis. Ratio est, 1. Quia Cajus in foro civili, heterodoxorum confessione, censetur legitimè natus ex Matrimonio legitimo; ergo cum ad Comititia promiscuè admittantur tam catholici quam acatholici, dummodo sint equestris ordinis, & legitimè nati, etiam acatholici, qui secundum illos legitimè nati reputantur, admitti debebunt. 2. Natis ex hujusmodi Matrimonio non negatur jus ad successionem paternorum jurium & bonorum, accipiunt enim legitimam, & succedunt ab intestato in hæreditatem paternam, ut ex praxi notorium est, ergo etiam jus

comparendi in Comitibus more ceterorum negari non debet; utpote quod ex hereditario titulo provenit, quem individuum esse clari, certique Juris est, *Ottoman. in epil. si pars hereditatis petatur. Argum. L. 1. ff. De titul. praesertim cum hereditas nihil aliud sit, quam successio in universum jus, quod defunctus habuit L. Nihil, ff. De verb. signif. L. Hereditas ff. De regul. Juris.*

3. Si Cajus mansisset acatholicus, indubitate admissus esset ad Comitibus, sic enim passim admittuntur, qui sunt ex Matrimonio conjugum in 3tio aut 4to gradu conjunctorum, quod ipsi non agnoscunt pro impedimento, ergo etiam jam admitti debet, quia conversio ad veram fidem non debet ipsi esse in praedictum. 4. In Instrumento pacis Monasteriensis expressis & disertis verbis cautum est, ne cui fraudi sit ac damno una ex tribus Religionibus, catholica, lutherana, calvinistica, esset autem fraudi & damno, si qui secundum unam Religionem legitimi reputantur, ab alia propter illegitimitatem à Comitibus excluderentur. Confirmatur, nam si res ad dicasterium Caesaris deferatur, haud dubie Cajus causam obtinebit. 5. In Cap. *Ex tenore*, Qui filii sunt legitimi, expresse habetur, si conjugatus vivente prima uxore contrahat cum secunda hoc ignorante, quod proles ex tali conjugio legitima reputetur: ex quo textu desumunt Authores, quod bona fides unius ex conjugibus faciat prolem legitimam: & à fortiori bona fides amborum, uti notat *Fernandus in l. 6. Tauri n. 8. & pro hac opinione stat Oltad. consil. 256. n. 5. & 66. C. Cum inhibito, De clandest. desp. n. 9. & istam esse communem opinionem Theologorum, & Canonistarum tenet Jo-*

notus Capus in suo tract. De Matrim. part. 2. n. 14. & 18. qui dicit, quod ista fuerit opinio *Innocentii*. Idem docet *Roland.* consil. 95. n. 25. l. 3. & alii plures apud *Cavallos* hic q. 697. qui id verum esse asserit, saltem si denuntiationes consuetæ præmissæ sint, aut in iis dispensatum, uti pluribus probat. Supponitur autem in nostro casu bona fides saltem alterutrius contrahentium, uti patet, tum ex resolutione petita à Consistorio lutherano, tum quia tales personæ non censentur velle spurios, & illegitimos procreare. Neque dubitari potest de proclamationibus vel præmissis, vel dispensatione in illis, alias enim nemo adstitisset Matrimonio, ergo. 6. In protocollo comitiorum publicorum Monasterii antehac habitorum inveniuntur sæpe ad nobilitatem recepti, qui ex Matrimoniis acatholicorum quoad se invalidis orti erant. Et reperitur ibidem expressum decretum, ut non ideo acatholicis imposterum obmoveatur difficultas, eo quod in Tractatu pacis Osnabrugensis dictum sit, ejusmodi Matrimonia secundum leges, & consuetudinem Ecclesiæ evangelicæ, ut vocant, aut reformatæ inita censi debere valida.

Petitum est iudicium Universitatum Colonienfis & Trevirensis super hoc casu & resolutione, fueruntque hæ subscriptiones:

Sacra Facultas Theologica in Universitate Colonienfi censet quæstionem esse bene resolutam, quantum attinet ad effectus saltem civiles inter quos est admissio ad Comitiam. Colonia 2. Febr. 1714.

Nos Decanus, Senior ceterique Doctores, Professores ordinarii Facultatem utriusque Juris

K. k. 2

genè-

generalis studii in hac libera Imperii Urbe Coloniensi, lectis diligenter ac maturè ponderatis rationibus præsentibus Resolutionis seu Resolutionum, ad eandem seu easdem nostro quoque consilio accedimus, & resolvimus talem filium à Comitibus non esse excludendum. Colonia 12. Febr. 1714.

Similem in modum subscripserunt Facultates Theologica & Juridica in Universitate Trevirensi.

778. Q. 102. An ergo nunquam valeant Matrimonia in locis, ubi Trid. fuit promulgatum, contracta sine Parocho. R. §. 1. Less. in Auct. v. Matrimonium cas. 17. dicit nunquam valere; Rationem dat, quia sine Parocho personæ sunt inhabiles: & quamvis lex positiva præcipiens vel prohibens non obliget, ubi servari non potest, tamen obligat, si sit irritans vel inhabilitans; sicuti manes inhabilis ad contrahendum cum consanguinea, quamvis sis inter infideles, ubi deest dispensans, & omnis alia mulier, quam ducas. Sed dicendum est valere Matrimonia, ubi non sunt Parochi, quamvis decretum fuerit aliquando ibi promulgatum, dummodo adhibeantur saltem duo testes, & ita docent Bellarm. in Epist. ad Nuntium 31. Decemb. 1600. data, Dian. Tambur. Chapeauville, Laym. l. 5. tr. 10. p. 2. c. 4. n. 7. Stalenus, Ardekr., De Matrimonio c. 8. §. 4. Krim. n. 646. & pro hoc sunt plures declarationes Cardinalium, ut referunt Zypæus De sponsal. & Matrim. l. 4. n. 8. & Gallem. ad Trid. sess. 24. De ref. Matr. c. 1. n. 10. Addunt iidem AA. cum Gob. n. 475. & Verjays, & 2. quamvis alicubi sit Parochus, si tamen metu hæreticorum lateat, aut difficilis sit ad eum & Episcopum accessus, etiam valere Matrimonia coram

coram Magistratu civili vel 2. testibus inita, & ita etiam resolverunt Theologi Romani cum Patre Buscol. 4. archivii Provinciæ Societatis JESU ad Rhenum inferiorem pag. 16. Atque ita etiam sæpius responsum est à Congreg. Cardin. apud Ardekin & Gob. supra, unde,

§. 2. Christiani apud Turcas vel alios infideles captivi aut mercatores validè contrahunt sine Parocho & testibus, quamvis Trid. in patria sua sit promulgatum, & ipsi non habeant animum ibi perpetuò manendi sed ad patriam redeundi, Loth in Ref. Theol. tr. 3. a. 9. Gob. n. 483. Sylvius, Kugler n. 291. Krimer n. 646. quia reipsa ibi non sunt, vel respectu illorum omnino latent Parochi catholici.

Obji. Dictum est n. 526. si non adhibeatur forma substantialis præscripta, quamvis ex causa & inculpabiliter omittatur, non valere contractum. R. Hoc intelligitur, quando forma illa potuit observari, aliàs non, uti rescimus ex pluribus declarationibus Ecclesiæ, Krim. n. 647.

§. 3. Quamvis alicubi adsit Parochus, si tamen vel ipse, vel contrahentes non audeant comparere metu mortis, exilii aut enormis multæ, valent Matrimonia inita sine Parocho coram testibus, tum enim censetur moraliter abesse Parochus: Hinc universaliter, quando non est tutus ad Parochum accessus valere talia Matrimonia docent, Verj. a. 2. & alii, refertque Zypæus in Jure Pontif. l. 4. n. 16. ita responsum esse à S. Congreg. ad Archi-Episcopum Philippensem anno 1603.

§. 4. Qui in Parochia planè acatholica habitant, si soleant à vicino Parocho catholico accipere reliqua Sacramenta, v. g. Baptismum pro

suis prolibus, Communionem in Paschate, Viaticum, extremam Unctionem, etiam tenebuntur pro Matrimonio comparere coram illo, quia ille censetur esse proprius eorum Parochus, cui facto ipso sic se subjecerunt.

283. §. 5. Si convertatur uxor acatholici, & maritus ejus recuset renovare consensum coram Parocho catholico, minans, se aliàs velle hunc vel ipsam tradere Prætori; item si alteruter conjux recuset consensum renovare coram Parocho catholico, & interim per Judicem cogantur sub pœna carceris convivere: item si aliquis post sponsalia aut post deflorationem cogatur ducere aliquam, nec tamen ipsa velit comparere coram Parocho catholico, adsitque, v. g. periculum, ne capiatur Parochus catholicus, si compareat, in his casibus non est opus, ut assistat Parochus catholicus, quia non est tutus ad eum accessus, *Verj. supra.*

784. Q. 103. *Quid addendum sit circa impedimentum impotentie: R.* De hoc plurima habet *Sanch. l. 7. à d. 92. ad 114. & Zacchias, l. 3. tit. 1. toto*, ubi q. 1. agit generatim de causis impotentie tam coeundi, quam generandi. Q. 2. De impotentia ex defectu ætatis. Q. 3. De impotentia ex defectu naturali. Q. 5. De frigidis & maleficiatis. Multa etiam habet *Sperell. decis. 141. ex quibus* do aliqua:

785. §. 1. *Pontius l. 7. à c. 56. & alii putarunt non obstante impotentia absolutâ, posse de Jure naturæ validè contrahi Matrimonium, non in ordine ad copulam carnalem, sed tantum ad conjunctionem animorum: si autem impotentia illa ignorata sit, volunt Jure ecclesiastico tantum dirimere, uti servitutem: & videntur favere l.*

Th. ac Canones aliqui apud *Aversam* q. 13. f. 1. ideoque sententiam illam satis probabilem esse dicit *Diana* p. 4. t. 4. R. 75. Sed oppositum videtur certum cum *Kugler* à n. 2022. 2047. & communissima, quia de essentia Matrimonii est traditio corporum aptorum ad copulam; item traditio juris ad copulam generationi de se aptam, secundum dicta n. 228. conjuges enim secundum Apostolum 1. ad *Corinth.* 7. v. 3. & 4. acquirunt dominium ad usum corporis alieni, in ordine ad generationem, quod dominium non stat cum impotentia physica ad copulam vel potentiam generandi. 2. Matrimonium vel consideratur secundum officium naturæ, & sic finis illius est generatio prolis: vel secundum remedium concupiscentiæ, & sic finis illius secundarius est copula carnalis de se apta generationi prolis; neutrum autem finem habere potest tale Matrimonium, ergo. 3. Si validè contraheretur Matrimonium præcisè ad conjunctionem animorum, ergo Pater & filia sic validè contrahent. Item potentes generare, validè sic contrahent, & consequenter postea fornicabuntur, si carnaliter coeant, quia non tradiderunt jus ad usum corporum, est autem inauditum conjuges fornicari coeundo. Quæ afferuntur ex *S. Th.* & Canonibus rectè explicat *Krimer* à n. 1315.

Obji. Corpus aptum copulæ vel generationi 786. non est materia necessaria Matrimonii; nam manet Matrimonium, quamvis superveniat absoluta impotentia copulæ vel generationis, ergo. R. Non est materia necessaria Matrimonii in facto esse, c. in fieri, n. nam si Matrimonium sit contractum ad copulam carnalem, manet, quamvis designat potentia ad copulam carnalem, & ta-

men si dum contrahitur ad copulam carnalem, ad hanc non esset potentia, secundum Pontium esset invalidum: & similiter absentia affinitatis inter personas contrahentes requiritur ad fieri Matrimonii, non tamen ad conservari, si enim alteruter coëat cum fratre, vel sorore conjugis, non ideo solvitur Matrimonium.

787.

§. 2. Si impotentia antecedens sit perpetua & simpliciter evidens, Matrimonium solvitur absque experimento, quia ab initio est certò nullum: Si sit verisimiliter evidens, requiritur juramentum conjugum deponentium de veritate, quòd non possint coire, & pro singulis, septem manus propinquorum vel vicinorum deponentium de credulitate, quòd conjuges verum deponant, nec tum requiritur triennale experimentum. Si impotentia sit dubia, prater juramentum conjugum & septimæ manûs, requiritur triennale experimentum, Cap. *Laudabilem De frigid. & malef. Sanch.* aliique cum *Sperell.* à n. 3. Si tamen unus conjugum neget impotentiam, hic non indiget istis septem juramentis ex parte sua, sed tantum ex parte affirmantis necessaria sunt, *Inn. Sanch. Krim. n. 1303.* Tempus autem experientiae *Sanch. Gutt. Krim. n. 1302.* & alii dicunt computari à die tentatæ copulæ: *Hofstienf.* & alii plures cum *Sperell. n. 59.* à die Decreti per Judicem facti, nam requiri ad hoc decretum Judicis docet *Pignat. tom. 1. consult. 56.* habetque communior sententia, quòd quamvis Judex aliquando possit tempus coarctare, non tamen quando agitur de impotentia ex maleficio, quia Cap. fin. *De frigid. & malef.* statuitur veluti pro forma probatoria, hæc enim impotentia, cum de

de se possit esse temporalis, prius non censetur perpetua. Sed de his plura à n. 803.

§. 3. Quia inspectio fallax est & indecens, uti docet *S. Ambros.* Epist. 64. ad *Syagrium*, ac etiam fatetur *Sperell.* decis. 136. negans ideo inspiciendam esse Morialem accusatam, hinc dicunt aliqui eam non requiri, nisi conjuges urgeant dissolutionem Matrimonii ante experimentum triennale, vel alteruter, aut etiam uterque ante aut etiam post experimentum triennale neget suam impotentiam: Attamen multi cum *Sperell.* decis. 141. à n. 11. contendunt absolute utilem, & quandoque etiam esse ultra hos casus necessariam, ut Iudex possit aliquid prudenter decernere, & huic vel illi concedere aut negare secundas nuptias, ideoque Rota saepe mandavit tales inspectiones fieri, eamque permiserunt Pontifices & multi Canones apud *Sperell.* à n. 46. qui n. 69. notat sufficere duas personas expertas & non suspectas.

§. 4. Quamvis 28. AA. quos referunt *Sanch.* 789. l. 7. d. 92. à n. 15. & *Carden.* in 1. crisi d. 11. n. 154. dicant eunuchos totales, id est, carentes utroque testiculo, valide contrahere Matrimonium, tamen post declarationem *Sixti V.* in Constit. 59. Cum frequenter, certum est tale Matrimonium non esse validum, quia quamvis coire possint & aliquem humorem fundere, attamen non verum semen generationi aptum: & male supponunt aliqui apud *Aversam* l. 2. *Aristotelem* tenere oppositum. Quando autem in Scriptura eunuchi leguntur contraxisse Matrimonium, per eunuchum intelligitur Minister Regis alicujus, uti exponunt Interpretes cum *Sanch.* n. 17. Spadones, qui uno testiculo carent, sunt potentes,

rentes, potest enim unus testis suppeditare sufficiens semen. Thlibii autem seu Thlasii, quibus testiculi sunt contriti, possunt esse potentes, si testiculi non sint omnino ita attriti, quin possint perficere semen, *Boudervins* in *Ventilabro* p. 2. q. 13. Curatus ab hernia per sectionem, ita uterque etiam testiculus in inguine sit cum visceribus reconditus & insutus, capax est Matrimonii, uti judicavit *Universitas Vallisoleana* cum Medicis & Canonistis, & cum aliis multis consentit *Kugler* à n. 2105. Hermaphroditos contrahere posse secundum sexum prævalentem, habetur L. *Queritur*, ff. De statu hominum: si neuter sexus prævaleat, datur optio, si jurent se permanere velle in eo sexu: valet tamen, si conjugem mortuo mutant. Plura de eunuchis, spadonibus, hermaphroditis videri possunt apud *Zacchiam* q. 9.

790. §. 5. Illa impotentia censetur perpetua, ideoque dirimit, si Matrimonium antecedit, & tolli non possit sine vitæ periculo, sine miraculo, sine peccato, quod enim est illicitum, est impossibile. Hinc si constet impotentiam ante Matrimonium, vel ex causa naturali, vel per maleficium causatam, adhibitis diligentis tolli non possit, Matrimonium declarari debet ab initio fuisse irritum, secundum Cap. fin. 33. q. 1. & Cap. fin. De frigid. & malef. Idem est, si impotentia auferatur per miraculum, *Sperell.* n. 38. Item si auferatur ope dæmonis, vel per aliud maleficium, ideoque deberent tales conjuges primò contrahere: è contrà si auferatur per secretam artem peritissimi Medici, sit modo naturali, item si per exorcismos Ecclesiæ, sit modo ordinario; ideoque non censetur tolli per miraculum vel maleficium.

ficium, hinc declarandum est ab initio fuisse validum, uti habetur Cap. *Fraternitatis* De frigidis: Si auferatur licite rogando maleficium, ut removeat signa malefici, quibus causavit, *Sanch. l. 7. d. 94.* dicit Matrimonium ab initio valuisse, sed alii cum *Avers. f. 2.* contradicunt, quia quod pendet ex sola alterius voluntate, censetur impossibile respectu aliorum. Notant autem omnes communiter impotentiam tum censeretur esse ex maleficio, si vir, qui incalescit ad alias mulieres, aut ad pollutionem in somno, frigescat ad suam sibi alioquin dilectam: similiter si mulier subito arctetur ad accessum viri sibi alioquin dilecti.

§. 6. Senes decrepiti secundum aliquos non possunt contrahere Matrimonium, eo quod videantur in perpetuum pro futuro incapaces talis copulae, quae generationi sit apta, sed dicendum est cum *S. Th. in suppl. q. 58. a. 1. ad 3. Castrop. hic pu. 14. §. 2. Spor. n. 122. §. 2. Avers. f. 2. Krim. n. 1283. Kugl. à n. 2022.* & aliis esse capaces, si natura vel arte calere possint ad coitum, quia hoc ipso fieri possunt una caro, & ex eorundem copula generatio per se sequi potest. Quod si natura ad talem coitum excitari non posset, putant *Abb. Laym. Sanch. Castrop. Krim. n. 1284.* contra multos alios, esse incapaces Matrimonii, unde merito arguit *Nay.* quasdam mulieres, quae cum ejusmodi senibus contrahentes divitias sibi potius desponsant, quam personas. Quid de sterilibus sit dicendum, colligi potest ex dictis *n. 316.* & contrahere posse, recte probat *Kugl. à n. 2036.*

§. 7. Si quis ex morbo ita langueat, ut in eo statu nequeat habere copulam, etiam si de sanitate

tate recuperanda desperet, sitque morti proximus, est capax Matrimonii, quia talis impotentia non est ex genere & modo suo perpetua, *Avers.* l. 2. *Kugler* à n. 2029. Si tamen vis morbi ita destruxerit potentiam generandi in ægro, ut nullo medio ordinario reparari posset, quamvis æger convalesceret, esse Matrimonii incapacem dicunt *Côn. Laym. & Spor.* n. 122. §. 3. Et possunt plura de impotentia ex morbis videri apud *Zachiam* l. 3. t. 1. q. 4. Etiam capax est Matrimonii mulier, quæ non potest parere sine periculo vitæ vel suæ vel prolis, quia est capax copulæ de se ad generationem aptæ, *Kugler* à n. 2041.

793. §. 8. Si vir vas fœmineum penetrare non possit, quamvis in illius introitu semen effundat, cujus pars aliquando per accidens attrahitur à matrice & intromittatur, censeri debet impotentia, quia talis seminatio non sufficit per se, ut tales conjuges modo naturali censeantur fieri una caro, *Castrop.* d. 4. p. 14. §. 2. n. 1. *Krim.* n. 1271.

794. §. 9. Si mulier sit impotens retinere semen intra matricem, putarunt aliqui non valere Matrimonium, sed oppositum tenet communium *Avers.* l. 2. quia est apta consummare copulam de se aptam generationi, licet per accidens semen effluat: atque ideo docet *Sanch.* l. 1. d. 17. n. 22. tali etiam licitum esse usum Matrimonii.

795. §. 10. Quamvis rationabiliter dubitans de impedimento dirimente, secundum dicta n. 40. & 533., non possit inire Matrimonium, nisi soluto dubio. Et idem dicant *Sanch.* l. 7. d. 103. n. 10. & *Krim.* in dubio impotentia, propter periculum alteri irrogandi injuriam, tamen si hoc alter præmoneatur & consentiat, docent *Palat.*

& Schild. tr. 6. n. 94. excipi hoc dubium de impotentia, nam conjuges dubii de impotentia, si per triennium frustra tentarint copulam, separantur, secundum dicenda à n. 803. & permittuntur inire aliud Matrimonium, in quo sperant se posse consummare, ergo idem licebit pro inundo primo Matrimonio: Hinc *Dicaſt.* De Bapt. di. 1. n. 208. docet, si spectatâ peritiâ Medicorum & experiētiis tantum sit probabile aliquem e contrahentibus habere corpus aptum ad generationem, licitè contrahere, nam imprimis quisque præsumitur naturaliter potens: neque per hoc putat agi contra religionem, cum Sacramentum vel actio sacra non ponatur, nisi ex suppositione validi contractus, ideòque non Sacramentum, sed solus contractus videatur exponi periculo nullitatis, contrahentes autem tantum se exponant periculo materialis fornicationis, cui etiam se licitè expōnunt illi, qui contraxerunt Matrimonium, si postea superveniat dubium de impotentia. Deinde etiam non apparet, cur tales contrahentes peccarent contra charitatem vel justitiam vel ullam aliam virtutem: Ita ille, & sententiæ illi favent dicta n. 538. Estque præterea specialis ratio circa hoc impedimentum impotentiae, 1. quia, ne conjugia sint plenissima incertitudine, sufficere debuit ad contrahendum spes consummandi Matrimonium, saltem post impotentiam temporalem, alioqui qui diu castissimè vixerunt, non audent contrahere, quia meritò dubitare possent, an futuri essent potentes necne. 2. Et præcipuè, quia cum pollutio & fornicatio sit illicita, hoc dubium aliter vinci non potest, quàm experiendo copulam in Matrimonio, hinc lex naturalis vide-

videtur permittere tum iniri Matrimonium, & post initum Matrimonium lex positiva, ad experiendum, concedit triennium. Et qui hanc sententiam sequi vellet, deberet judicare reddi practicè sufficienter certam per adductas rationes.

796. §. 11. Peccant Medici, qui volentes experiri in homine soluto potentiam vel impotentiam, ad partes genitales affundunt aquas calidas, aliaque medicamenta adhibent ad excitandos spiritus genitales, talis enim directa excitatio illicita est solutis: videtur tamen id posse permitti, si capiatur experientia in homine uxorato, quia cum huic liceat copula, etiam licet excitatio eorum spirituum, dummodo absit periculum pollutionis, *Gob. n. 448.*

797. §. 12. Si quis laboret impotentia temporalis, & alteri parti nihil dicat de hoc vitio, putant *Sot. & Henriq.* hanc deceptionem esse mortale, *Sanch. d. 92. n. 5.* dicit per se loquendo non esse mortale, imò nec veniale, si sit ad breve tempus, quia obligatio actus conjugalibus habet se uti precepta positiva, quæ non obligant semper pro semper, ergo satis est, quod redditurus sit, quando poterit, non diu post.

798. §. 13. Quando impotentia potest emendari sine periculo mortis vel gravis morbi, tenetur uxor, quæ v. g. nimis arcta est, admittere incisionem, aliisque remedia naturalia, quia hoc est necessarium ad copulam, ad quam fecit jus marito, *Sot. Lop. Sanch. l. 7. d. 82. n. 32. & d. 93. n. Boudevvins p. 2. q. 19. Sperell. n. 41.* Consentit *Krim. n. 1290.* si hujus vitii conscia contraxit cum ignorante illud, quia censetur decepisse: si autem non fuit conscia hujus suæ arctitudinis, dicitur

dicat non teneri, quia bonâ fide tradidit corpus, quale à natura habebat, nec videtur teneri ad subeundos quasi intolerabiles cruciatus, ideòque si ipsa talem incisionem permittere non vellet, valeret nihilominus Matrimonium, uti rectè cum communi *Zach. & Bonac. contra Pontium & Dianam* p. 3. t. 4. R. 201. Et hæcenus dicta valent, quando ex parte mulieris nimis arctæ est defectus. E contrà si ipsa disposita est, prout naturaliter esse debet mulier, sed ex parte viri sit defectus, quia hic habet membrum virile nimis crassum, rectè dicunt *Hurt. Dian. Krim.* aliique cum *Kugler* à n. 2057. non teneri pati incisionem multum molestant.

§. 14. *S. Th.* in 4. dist. 34. q. 1. a. 2. ad 5. ait: 799. Si vir non possit implere carnalem actum cum virgine, & tamen possit cum corrupta, tunc medicinaliter aliquo infirmo possunt claustra pudoris frangi, & ei conjungi. Imò docet *Boudevins* posse maritum etiam propriis digitis dilatare claustrum talis virginis à se ductæ in Matrimonium (quamvis contradicat *Sanch. d. 93. n. 39.*) hinc tale Matrimonium censei non debet invalidum, quidquid contradicant aliqui apud *Avers. f. 3.*

§. 15. Proposita est nobis hæc quæstio: an 800. nimia latitudo vasis muliebris faciat talem impotentiam, ut ab initio invalidet Matrimonium: sed remissimus ad Medicos & Chirurgos: id solum dicere potuimus, si latitudo antecesserit, nec depelli possit, & sit constans causa, cur semen viri non possit recipi vel retineri à fœmina, facit impotentiam, adeoque ab initio invalidat Matrimonium, quia ab initio non fuit apta generationi: si autem de aliquo horum dubium sit, conformiter ad *Cap. Laudabilem, Cap. Fraternita-*

ris Cap. Litteræ, De frigid. & malef. debere à per-
tis inspicere & examinari talem mulierem, uti eti-
am notat Gob. tr. 9. n. 429. potestque de nimia
tali latitudine & arctitudine videri etiam Zuc-
chias l. 3. tit. 1. q. 6.

801. §. 16. Putârunt aliqui Matrimonium tan-
tùm ratum dirimi per impotentiam semper du-
raturam, quæ contracto supervenit, v. g. si vir
fiat eunuchus: sed oppositum est certum ex Can.
Hi qui. 32. q. 7. & Can. Si uxorem; 32. q. 5. tum
enim solubile est ex concessione Christi, vel per
professionem religiosam, vel per dispensationem
Ecclesiæ, uti dictum est à n. 412. & quæ oppo-
nunt, rectè solvunt Krim. à n. 1277. Kugl. à n.
2076. Avers. q. 13. f. 4. ubi rectè notat, si in her-
mophrodito superveniat impotentia ex muta-
tione sexus, v. g. si prius prævalebat in sexu fe-
mineo, & ideo contraxit ut mulier, postea au-
tem prævaleat sexus virilis, nec possit coire ut
mulier, sed tantùm ut vir, definit Matrimoni-
um quamvis consummatum, sicuti definiret
per mortem, quia Matrimonium non stat inter
duos viros, hinc poterit uterque tanquam vir
copulari cum aliâ.

802. §. 17. Quando dubitatur, an impotentia
præcesserit, an supervenerit Matrimonio, putant
Sanch. d. 103. n. 4. Henric. Menochius, Laym. Regim.
Mastr. n. 114. & alii præsumi posse, quod præces-
sit; Idem sentit Gob. n. 432. & Kugler n. 2083. si
sit impotentia ex causis naturalibus, quia inapo-
tentia naturalis non solet ei obtingere, qui in
nativitate fuit capax, si verò sit ex maleficio, du-
bitat cum Dicast. putat tamen cum Avers. q. 13. f.
4. & Kugler à n. 2084. etiam præsumi posse, quod
præcesserit, quia sæpe ideo inducitur, ut contra-

hentes postea cogantur dissolvere Matrimonium, ergo inducitur ante Matrimonium, alioquin non daret causam dissolutionis. Sed his meritis contradicunt *Abul. Hostiens. Abb. Sor. Silv. Angel. Bonac. Castrop. p. 3. §. 7.* qui putant tam de naturali, quam de accidentali ex maleficio præsumendum esse, quod subsequuta sit: & consentit *Krim. n. 1295.* si dubium oriatur post aliquot annos à contracto Matrimonio, quia quisque præsumitur à natura potens, nisi probetur contrarium, ergo & præsumendum de valore Matrimonii: neque periculum est accedendi ad non suam, præsumet enim meritis esse suam: imò si cum alia contraheret, majus esset periculum, ne priore Matrimonio valente postea cognosceret non suam. Idem censet *Spor. n. 122. §. 4.* si sit ex maleficio, quia malefici sæpe quærunt tales conjuges totâ vitâ affligere: hinc infert *Schild. à n. 99.* non posse transiri ad secundas nuptias, neque in dubio, an impotentia talis accidentalis coeperit ante, an post Matrimonium, neque in dubio, an impotentia sit naturalis vel accidentalis: Hæ omnes sententiæ sunt probabiles: notat tamen *Avers.*; quod argumentum illud: in dubio præsumi debet pro valore Matrimonii, non videatur habere locum in hoc casu, nam pro valore actûs præsumendum est, quando actus potest habere effectum suum, tale autem Matrimonium cum impotentia antecedente contractum non potest habere effectum suum, id est, exercitium copulæ, & consequenter non videtur pro eo præsumendum.

§. 18. Quamvis uterque fateatur impotentiam etiam post inchoatum experimentum triennii, *Sanch. d. 108. & De Luca De Matr. d. 9. dicunt*
Tom. VIII. L1 cunct

cunt continuandum esse; *Avers.* q. 13. l. 5. dicit
 posse procedi ad sententiam separationis, si per
 inspectionem personarum peritarum simul cum
 confessione conjugum appareant signa proba-
 bilia impotentiae, quae superari non possit: con-
 sentiunt *Less.* in auct. v. *Matrimonium*, cas. 11. &
J. Sanch. d. 56. Rectè tamen notat *Panorm.* & *De*
Luca, quod insinuavi n. 787. in fine, quando im-
 potentia est ex maleficio, maximè necessaria est
 triennii probatio absque potentia hoc tempus
 abbreviandi, tum enim non constat de perpetui-
 tate impotentiae, cum malitia daemonis & ho-
 minum sit voluntaria, quae potest desinere; quid
 autem etiam post evolutum tempus triennii
 adhuc praequiratur, antequam ejusmodi con-
 juges separentur, videri potest ex Jure dedu-
 ctum apud *Sanch.* d. 108. ubi inter cetera dicit
 requiri juramentum viri, quod seriò tentaret
 copulam, & mulieris, quod etiam conata sit,
 nec impedierit: item jurare debent ex parte cu-
 juslibet conjugis septem propinqui, vel his de-
 ficientibus septem vicini bonae famae, quod cre-
 dant conjuges verum affirmare: haec juramenta
 ex praescriptione consuetudinis fiunt super Cru-
 cem, cum ex Jure communi fieri deberent super
 Evangelia: & alterutro deficiente sententia pro
 dissolutione Matrimonii nulla est. Et quando
 constat Matrimonium non potuisse per trien-
 nium consummari, ordinariè postea amplius
 non possunt petere aut reddere debitum, quod
 tum censetur esse moralis certitudo, quod non
 superfit spes perficiendi copulam, ergo male ten-
 tatur: Si tamen adhuc esset spes, possent perge-
 re, *Caj. Sanch.* l. 9. d. 17. à n. 20.

Obicies. Die uno ante triennium absolutum
 potest

potest peti debitum, ergo etiam die uno post illud, quia tum spes perficiendi copulam non est notabiliter minor. R. Dicitur potest, quod Jura tempus determinatum statuerint & iudicium de morali certitudine impotentiae definiverint ad tale tempus, ne homines exponerentur perplexitatibus: Alii dicunt, quod Ecclesia tum dissolvat Matrimonium ratum, si forte fuit validum, attamen sub conditione, nisi postea innotescat fuisse potentiam. Sed, secundum dicta, supponi debet non esse amplius prudentem spem perficiendi copulam.

§. 19. Si quis post experientiam triennii iudicio Ecclesiae declaratus sit impotens respectu unius, ideoque absolutus sit ab illo Matrimonio, & postea deprehendatur fuisse potens, v. g. per fornicationem cum alia simili, quamvis altera pars aliud Matrimonium inivisset & consummasset, S. Th. in suppl. q. 58. a. 1. O. Sanch. l. 7. d. 99. Gob. tr. 9. n. 430. Boudevv. p. 2. q. 13. Kugler à n. 2109. absolute dicunt debere redire ad prius Matrimonium, quia jam innotescit fuisse validum: Contradicit absolute Pontius, l. 7. c. 65. n. 6. quia putat Ecclesiam pro tali casu dissolvissse Matrimonium illud tantum ratum: Avers. q. 13. f. 5. distinguit, & tenet cum prima sententia, si fuerit casus impotentiae naturalis, ita enim videtur decidi Cap. Fraternitatis De frigido. & malef. è contrà, si fuerit casus maleficii, oppositum videtur decidi Cap. fin. 33. q. 1. nam dicitur, etiamsi possibilitas concumbendi eis reddita fuerit, reconciliari nequibunt: Ratio insinuata est n. 790. quia maleficium, quod per media ordinaria auferri non potest, sed tantum per voluntatem maleficorum, habetur tanquam impedimentum.

Ll 2

pedi-

pedimentum perpetuum, ergo sicuti, licet impedimentum de se perpetuum tolleretur per miraculum, non ideo ab initio valuisset Matrimonium, ita etiam hic. Et ideo, si propter impotentiam ex maleficio separatio fit facta post triennium experientiae & alias probationes Juris, quamvis maleficiatus aliud Matrimonium ineat, ad quod sit potens, non est restituendus, quia frequenter contingit maleficia perpetua fieri ad causandam impotentiam respectu certae tantum personae & non omnium, *Sanch. l. 7. d. 91. Krim. n. 1311.* certum autem est, quod impotentia perpetua antecedens, etiam respectiva tantum, dirimat, uti habet communis cum *Kugler à n. 2097.*

805. §. 20. Si mulier de cujus impotentia dubitabatur, fuisset postmodum cognita à viro dissimili, v. g. juniore, aut habente corpus respectivè magis proportionatum, quamvis per copulam cum hoc ultimo reddita esset habilis etiam ad copulam cum primo, non ideo deberet reddi primo; ex eo enim non probatur, quod impotentia respectu prioris & alterius similis non fuerit perpetua, *Sanch. l. 7. d. 93. n. 12. Schild n. 91. Krim. n. 1293.*

806. §. 21. Si impotentia naturalis, quae judicabatur esse perpetua, postea advertatur esse depulsa sine vitae periculo, sine miraculo, sine peccato, debet secundum dicta num. 804. rediri ad prius Matrimonium, etiam si bonâ fide initum & consummatum esset secundum, quia impotentia erat temporalis tantum, adeoque prius Matrimonium fuit & manet validum, secundum autem invalidum. Refertur quidem declaratio apud *Pignat. t. 1. conf. 148.* quae vi-

detur contraria, sed vel supponitur, quod mulier illa respectu primi tantum mariti fuit ob ar-
titudinem perpetuo impotens, vel dicendum,
quod Ecclesia ex causis tum dispensarit in Ma-
trimonio rato, secundum dicta à n. 414.

Q. 104. Quam poenam incurrat, qui contrahit sciens 807.
se habere impedimentum dirimens. R. §. 1. De hoc
ita statuitur Clement. unica De consanguin. Eos,
qui scienter in gradibus consanguinitatis vel affinitatis
constitutione canonicâ interdictis, aut cum Monialibus
contrahere matrimonialiter non verentur, nec non Reli-
giosos & Moniales & Clericos in sacris Ordinibus consti-
tutos Matrimonia contrahentes. .... excommunicatio-
nis sententia ipso facto decernimus subjacere. Et præ-
cipitur locorum Ordinariis, ut tales denun-
cient, & donec satisfecerint, vitari curent. Ea
tamen poena, cum sit odiosa, non extenditur ad
alia impedimenta præter expressa, uti cum aliis
notant Pont. Spor. Avers. q. 7. l. 5. Krim. n. 1239.
& 1138. incurritur autem poena, quam vis Ma-
trimonium non consummetur.

§. 2. Qui sic contraxit bonâ fide, sed re co- 808.
gnita manet in incestuoso vel sacrilego usu talis
Matrimonii, non incurrit eam poenam, quia im-
ponitur contrahenti, & extendenda non est,
Krim. n. 1241.

DUBIUM III.

809.

Quomodo Matrimonium invalidum sit revali-
dandum.

RESP. I. Si fuit invalidum propter consen-
sum fictum, vel metu extortum, sive ex una
sive ex utraque parte, potest revalidari per
quodcunque signum veri & novi consensûs;
quia si altera tantum pars fictè contraxit, con-

LI 3

sen-